

N° 4 1999

De «SEMSE»
kroniek

Een uitgave van de heemkring "de Semse"

Heemkundige Kring

" DE SEMSE "

vereniging zonder winstgevend doel

opgericht in 1985
identificatienummer 23403/86

Koninklijke bibliotheek/Wettelijk Depot : nr 7982

Zetel: Schranshoeve Stijn Streuvelsstraat 92/1 1980 Zemst (Epegem)

Secretariaat: Vredelaan 48 1982 Zemst (Weerde).

Internet - <http://Zemst.com>

E-mail: marc.alcid@advalvas.be

theo.putseys@skynet.be

Lidmaatschapsbijdrage of

Een vrijwillige bijdrage geeft recht op:

- * Verzending van 4 tijdschriften
- * Twaalf nieuwsbrieven
- * Gratis toegang tot voordrachten
en tentoonstellingen
- * Tussenkoms bij uitstappen

Bent u reeds lid van de heemkundige kring "de Semse", beste dank.
Bent u nog geen lid, overtuig u dan van onze werking en doe vandaag nog uw
storting op nummer: 001-2183660-72

Colofon

"De Semse" Kroniek
Driemaandelijks tijdschrift
15de jaargang -nr 4-dec. 1999

Bestuur:

Mannaerts Alfons
Floridor Gustaaf
Vanderbeken Colette
De Blander Walter
Deboeck Elisa
Boschmans André
De Broeck Roger
Stas Nanou
Tuyaerts Dominique
Vermeulen Marie-Louise
Vandermeiren André
Van Relghem Louis

Redactie en coördinatie:

De Blander Walter
Tuyaerts Dominique
Vanderbeken Colette
Fotografie:
Mannaerts Alfons

Inhoud:

- Kerstmis aan het Front -25/12/1916.
- Medeleven Rik Van Roost
Elisa Van Humbeeck
- Grimbergen- Kerk verheven Basalica Minor
- Post, postbode en postzegel.
- Doornik -19 september 1999.
- Bezoek aan het justitiepaleis-26/9/99.
- De Tinnegieterswerkplaats van van der Heyden.
- Aartsbisschoppen en Kardinalen te Mechelen.
- Het "*Hof van Waenenrode*"
(Het Schrans) te Epegem.
- Wat een leuder vroeger zoal bezat?
- E.H. August Devroye - Epegem.
- E.H. Jos Boven - Elewijt.
- Wasdoek.
- Het Mexicaans avontuur van
Aartshertog Maximiliaan en
Prinses Charlotte van België.
- Pers
- Publiciteit

2000

Voorwoord.

De inhoud van deze laatste kroniek van het huidige millennium is zeer verscheiden. Dit eindejaarsnummer zit vol leesplezier.

De volgende eeuw is het derde millenium en begint volgens de Gregoriaanse tijdrekening op 1 januari 2000.

Volgens strict exacte wetenschappers: o.a. het Koninklijk Observatorium van Greenwich in Groot-Brittannië, zij menen dat er nooit een jaar nul heeft bestaan.

Van het jaar -1 voor Christus zijn we onmiddellijk overgegaan naar het jaar 1 na Christus. Dus moeten we wachten tot het 2000ste jaar volledig gedaan is, en het nieuw millennium beginnen op 1 januari 2001.

Reeds in de 19de en de 20ste eeuw waren hierover meningsverschillen.

Volgens de Gregoriaanse kalender vieren de meeste mensen het nieuwe millennium op 31 december, en misschien... het volgende jaar opnieuw.

Wat er ook van zij, wij wensen jullie een uitstekend nieuwjaarsfeest en voor het volgende jaar een zee van vreugde, geluk en gezondheid.

Het bestuur.

Kerstmis aan het Front.

25 december 1916

Uit het dagboek van een onbekende soldaat.

Vanderbeken C.
dec. 1999

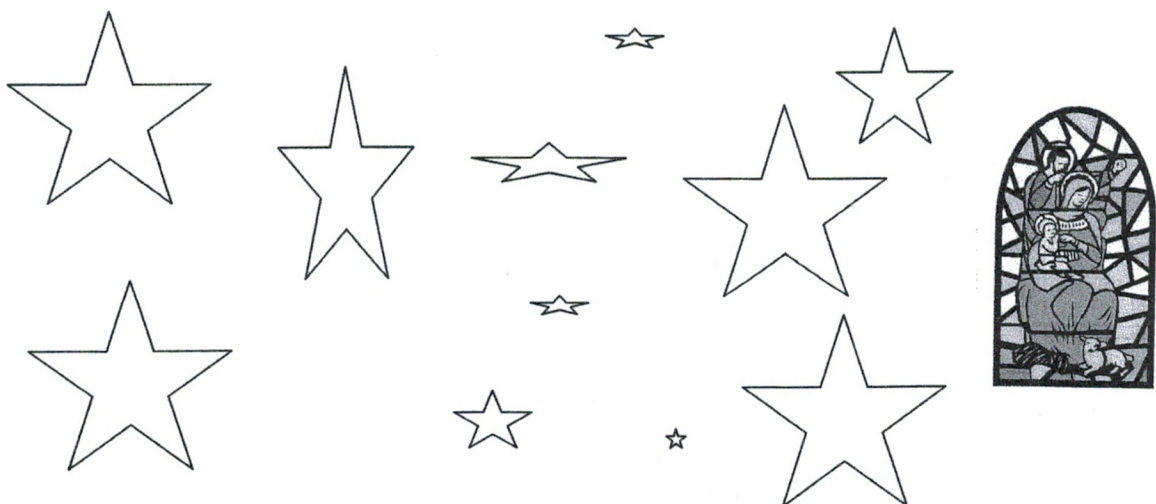
Een doodstille nacht op het front! Enkel nu en dan een kogel die sissend de ijskoude nachtlucht doorsnijdt; in het aan stukken geschoten dorpje Woesten, langs de afgebroken muren, wemelen groepjes soldaten in de richting van de school, waar de aalmoezenier de nachtmis voor het Vaderland gaat opdragen. Pas leest de priester de eerste woorden van de psalm, aan de voet van het altaar: *"Ik zal opgaan tot Gods altaar, tot God die mij verheugt en verblijdt"*, daaruit putten de honderd kloeke strijders hun eerbied en vangen het aangrijpende lied aan:

*Stille nacht, heilige nacht,
alle zwijgt, d'aarde wacht!
Jublende engelen doorklieven de lucht,
blanke wieken in blinkende vlucht.
Juicht! De Redder is daar!*

Schuchter klinkt een belleken, en op het altaar tussen het Mariabeeld en dat van Jozef daalt het Brood des Levens vanuit de Hemel op d'aarde neder: *Een kindeke is u geboren, in doeken gewonden en liggend in eene kribbe"*.

Een God is mens geworden uit liefde voor het volk, voor een volk dat Hem verloochend heeft, en, wat meer is, zijn ontrouw bewust, op 't huidig ogenblik zijn liefde en vrede met haat en broederbloed beantwoordt. Het scheen me toen of tranen bolden uit d'oogjes van 't goddelijk wichtje, tranen van liefde, maar ook tranen van weemoed, bij het zien hoe mensen, volkeren zich verscheurden, hoe recht en eer verdrukt of in bloed versmacht werden, hoe deugd en waarheid geketend zuchtte onder dwingelandij en vreemde hoogmoed... en wij, bewust van al het akelige, het gruwelijke van de oorlog, bewust van al het hatelijke dat in die volkerenstrijd lag, maar bewust ook van ons eigen zondig leven, dat schuld en inboeting vergde, we stuurden tot het kindje deze bede:

"Breng de broedermin en de vreê aan al de volkeren mee"

't Is nevelkoud,
en, 's halfvoornoens, nog
duister in de lanen;
de boomen, die 'k
nog nauwelijks zien kan,
weenen dikke tranen.

't En regent niet
maar 't zeevert... van die
fijngezichte, natte
schiervatbaarheid,
die stof gelijkt, en
wolke en wulle en watte.

't Is asgrauw al,
beneên, omhooge, in
't veld en langs de lanen:
de boomen, die 'k
nog nauwelijks zien kan,
weenen dikke tranen
G.G. 1897

Rik Van Roost

°Werchter 1920 + Mechelen 3/12/1999

echtgenoot van Josephine Cools

Elisa Van Humbeeck

°Weerde 1906 + Merksem 1/12/1999

weduwe van August Peeters

Leopold De Becker

°Sint-Jans-Molenbeek 1906 + Mechelen 12/12/1999

echtgenoot Joanna Van Mechelen

Oprecht is ons medeleven met de families van de overledenen.

Op woensdag 8 december 1999 werd de kerk van de abdij van Grimbergen tot "BASILICA MINOR" verheven door Kardinaal Danneels, aartsbisschop van Mechelen-Brussel

IOANNES · PAVLVS · PP · II

ad perpetuam rei memoriam.

Spiritalē fovētes Christi-fidelium bonum, diligenter contendimus ut sanctorum divinum cultum diffundamus atque sacras in toto orbe aedes in eorum honorem Deo dicatas exornemus. Ideoque cum Venerabilis Frater Noster Godefridus S.R.E. Cardinalis Danneels, Archiepiscopus Mechliniensis-Bruxellensis, cleri populique vota interpretatus, rogaverit ut templum abbatiale et parociale Deo dicatum in honorem Beatae Mariae Virginis et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli loco v.d. ~Grimbergen~ in archidioecesi Mechliniensi-Bruxellensi situm ad dignitatem Basilicae Minoris eveberetur, petitioni illi libenti animo obsecundare volumus. Itaque de Congregationis de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum consultu, Apostolicae potestatis Nostrae plenitudine, statuimus ut sacra illa aedes ad titulum ac dignitatem Basilicae Minoris evebatur, omnibus adiectis iuribus et privilegiis, quae templis hoc nomine insignibus rite competunt, secundum Decretum ~De titulo Basilicae Minoris~, die IX mensis Novembris anno MCMLXXXIX datum. Contrariis quibusvis non obstantibus. Datum Romae, apud Sanctum Petrum, sub anulo Piscatoris, die V mensis Novembris, anno MCMXCVIII, Pontificatus Nostrī vicesimo primo.

de mandato Summi Pontificis

+ Angelus Card. Sodano

Omdat wij het geestelijk goed van de Christengelovigen koesteren, wensen wij uit de grond van ons hart dat de verheven vereering der heiligen zich verspreide en de heilige tempels, die ter hunner eer aan God zijn gewijd, in een bijzonder licht worden gesteld. Omdat Onze Eerbiedwaardige Broeder Godfried Danneels, Kardinaal van de Heilige Roomse Kerk, Aartsbisschop van Mechelen-Brussel, die zich rekenschap had gegeven van de verlangens van de clerus en het volk, ons gevraagd heeft om de abdijkerk en tevens parochiekerk aan God gewijd ter ere van de Gelukzalige Maagd Maria en de Heilige Apostelen Petrus en Paulus, gelegen te Grimbergen in het Aartsbisdom Mechelen-Brussel, tot Basilica Minor te verheffen, willen wij graag aan dit verzoek voldoen.

Zo beslissen wij, in samenspraak met de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Sacramenten en met de volheid van Onze Apostolische macht, dat voornoemde kerk tot de titel en waardigheid van Basilica Minor wordt verheven, met alle voorrechten en plichten die aan kerkgebouwen met die naam verbonden zijn, volgens het Decreet - Aangaande de titel van Basilica Minor - op de 9de dag van de maand november van het jaar 1999. Hiertegen is geen enkel bezwaar geuit.

Gegeven te Rome, bij de Stoel van Sint-Petrus en gemerkt met de Viissersring, op de 5de dag van de maand november van het jaar 1998, het eenentwintigste jaar van Ons Pontificaat.

in opdracht van de Heilige Vader
+ Angelus Card. Sodano

Onze-Lieve-Vrouw onder de toren
in de Basiliek in Grimbergen

POST, POSTBODE en POSTZEGEL.

Vanderbeken C.
Weerde, juli '99

De naam "*post*" werd gegeven; uit het latijn "*posta*" en uit het frans "*poste*", wat betekend "*standplaats*". Het woord werd, eeuwen geleden, gegeven aan de plaats waar men van paard verwisselde om sneller vooruit te komen.

Overall, zelfs bij de oudste volkeren, was er een bode in dienst. De Assyriërs en Babyloniërs kenden de postdienst. De Bijbel, de boek van Job, beschrijft de Egyptische bodedienst. De Perzen gebruikte zwaluwen als middel om met de staten in verbinding te blijven. De Galliërs zette lopers in om van "*poste naar poste*" zich te verbinden om de berichten en orders door te geven.

De organisatie van de post bij de Romeinen werd toegewezen aan Augustus; die de "*publieke verbindingen*" instelden en mogelijk maakten door de strategische Romeinse wegen die door het ganse Romeinse Rijk liepen. Volgens Suétone, begon Augustus met "*verbindingen te voet*" en na gelang de Romeinse bestrating vorderde kwam er een drukke verbinding met paarden tot stand.

Onder Caesar, was de postdienst zo goed georganiseerd, dat de brieven die hij vanuit Bretagne schreef aan Cicéro te Rome toekwamen in amper 26 tot 28 dagen. De postboden liepen in de gunstige jaargetijden, zo werden de brieven bezorgd tussen augustus en oktober. Deze goed georganiseerde postdienst ging teniet bij de inval van de Barbaren.

Keizer Karel probeerde in 807, drie relaislijnen te reorganiseren: nl. Italië, Germaniën en Spanje.

In de Middeleeuwen geschiedde het vervoer van brieven samen met koopwaar en door particulieren.

Keizers, pausen en kloosters hadden een eigen postdienst.

De "*koeriers*" reisden te water en langs de weg. Te water reizen kon in de zomer, maar 's winters was dit bijna onmogelijk door overstromingen en vrieskou. Het verkeer langs de weg was ook geen gemakkelijk klus, omdat de aardewegen in erbarmelijk toestand waren. Er waren geen of toch weinig steenwegen.

Achteraf kwam de "*messenger - bode*" in dienst met rechten en plichten, hij moest de brieven, en de koopwaar vervoeren. Er ware ook bijzondere boden ten dienste van rijk- en gemeentebesturen, ze ondernamen soms verre reizen.

Het aanstellen van de postmeesters werd aan de notabelen van de stad of het dorp toe vertrouwd, de postmeester moest instaan voor het regelen van de onkosten en de uurrooster. Er waren postmannen te paard (briefpost) en de dienst per postwagen (bagage, voedingswaren enz...) Wanneer de boodschappen talrijk genoeg waren, die naar een andere stad of dorp moesten gebracht worden, werd een geregelde dienst ingelegd.

"Zij die werden benoemd tot "messenger", moesten de bestemming aangeven naar waar hun tocht ging en een bus met de bestemming aan de deur van hun huis hangen. Ze moesten tevens op het bij voorbaat vastgestelde uur vertrekken. Ter bestemming gekomen, vooraleer hun brieven te bestellen, moesten ze aan de deur van de herberg waar ze verbleven, een kast, die diende als "brievenbus" met de bestemmingplaats, b.v.: Zemst ter beschikking houden. Daarin werden dan de papieren van of voor de heer, de stad of het dorp

gedeponeerd. De terugtocht moest eveneens op vooraf bepaalde uren en dagen gebeuren. De boden waren te voet, te paard, per kar of per postsjees”.

De herberg “De Sterre” aan den Steenweg te Zemst gelegen was een halte van de postkoets.

We lazen in een “Judiciael Maendachboek dat op donderdag, 24 februari 1688 door de Burgemeesters en schepenen van Sint-Truiden werd beslist een man, met name Jean van den Ende de opdracht te geven om iedere week naar Mechelen met kar en paard verse zeevis te gaan halen. Hij moest onder eed bevestigen dat hij op vrijdagvoormiddag terug te Sint-Truiden zou zijn zonder onderweg vis te verkopen. Hiervoor kreeg hij de vrijgeleiden van de “Postbus”, zonder evenwel brieven, documenten of pakken in ontvangst te nemen. Zijn loon hiervoor was vier pattacons”

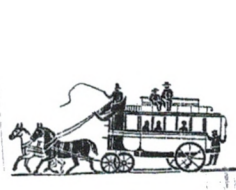
Naarmate de betrekkingen tussen de steden drukker werden, maakten men langs de weg wisselplaatsen met stallen, waar de bode zijn moe gereden paard onderbracht en een ander paard besteed. Deze wisselplaats kreeg weldra de naam van post.

Als een dienst van de bode zo belangrijk geworden was door het aantal documenten of pakken, ging het vervoer per rijtuig, dat men naar het Frans noemden “*chaise de poste of postsjees*”.

Nu is het wel duidelijk, dat buiten de brieven en de pakken er nog plaats was in de “*sjees*” en er reizigers konden meerijden. Reizen per postsjees ging betrekkelijk snel, aan elke post spanden men een uitgerust paard in de sjees.

De groei van het verkeer gaven een nieuwe impuls aan het initiatief van particuliere ondernemers die koerierdiensten organiseerden. De eerste en belangrijkste werd de koerierdienst van de Tasso's, een oud adellijk geslacht uit Bergamo. Het geslacht Thurn en Taxis werd in 1512 tot de rijksadel verheven en kregen ter compensatie het alleenrecht op het vervoer van particuliere post. Hun postdiensten bleven, ofschoon beperkt, tot in de tweede helft van de 19de eeuw bestaan. Een radicale verandering in het postverkeer trad op in de 19de eeuw, zowel als gevolg van de snelle vervoermiddelen die te beschikking kwamen en de regeringen die de organisatie aan zich toe trokken.

In 1830 werden de Belgische Posterijen niet alleen belast met de verdeling van de poststukken maar ook met het vervoer van reizigers per post.

De posttjding, het eerste nieuwsblad werd in Gent gedrukt.

Het eerste nieuwstjdingen waren met de hand geschreven en per post aan de openbare besturen gestuurd. De gedrukte nieuwsbladen dateren uit de 17de eeuw.

Het eerste nieuwsblad zou dateren van 1667. In 1867 toen men de 20ste verjaardag van de poststichting vierde werd een facsimilis gemaakt van het oudst bekend nummer.

Het noemde “Ghendische Post tjdinghe, gedrukt te Ghendt bij Maximilean Graet in de Breydelsteghe in den Engel”.

Postbode en postiljon verzorgden vanaf de 16de eeuw volgens een vaste dienstregeling de postdienst te voet of te paard.
b.v. “De Mechelaar Joseph-Henri-Guillaume Bertrand werd op 27.8.1802 benoemd tot postmeester met paarden voor de weg Brussel-Luik”.

De wording van Europa - mens in beweging
Duitse postkoerier aan het eind van de 18de eeuw.

De allereerste Belgische postzegel dateert van 1 juli 1849.

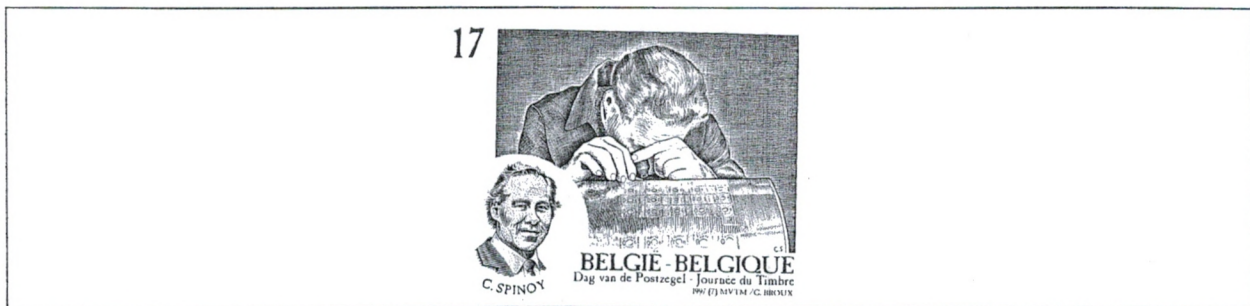
De primeur van de eerste postzegel was voor Engeland in 1840, met de beeltenis van Koningin Victoria op een zwarte achtergrond. Daarna kwam Brazilië, Finland en de Verenigde Staten.

Frankrijk en Beieren kwamen ongeveer gelijktijdig als België met een postzegel op de markt.

Als gevolg van de wet van 22 april op de hervorming van de posten verscheen op 1 juli 1849 de eerste Belgische postzegel met de afbeelding van Koning Leopold I. Het is een creatie van de munt- en medaillegraveur Jacques Wiener. Hij werd uitgegeven in twee kleuren, met twee verschillende prijzen, met als toevoeging "Postes"

De bruine van 10 centiemen, was goed voor de brieven die binnen een straal van 30 km moesten besteld worden en de blauwe, die 20 centiemen kostte, kon dienen voor de brieven die verder moesten reizen.

Naar aanleiding van de 150ste verjaardag verschijnen de eerste postzegels in replica's ter waarde van 17 bef, de zegels worden per twee verkocht, blauw en bruin.

In 1997 verscheen naar aanleiding van de Dag van de Postzegel een postzegel met als ontwerp de beeltenis van **Constant Spinoy**, °1924/ +1993, een illustere inwoner van onze gemeente. Hij werkte bij de Zegeldienst van het Bestuur der Posten, hij ontwierp niet minder dan 79 postzegels en kreeg verschillende prijzen voor zijn vakmanschap. Zo kreeg hij in 1962 de graveeropdracht van de Kerk van O.-L.-Vrouw-van-Hanswijk.

LE PAYS VOCONCE
VAISON LA ROMAINE (84 - Vaucluse)
84.139.102 - Le Belfroi de la Haute-Ville
(XIVe s.)

*See moer streef
maer waer vall'och
218 met mee-*

19 september 1999. – DOORNIK
Tentoonstelling “Rogier Van der Weyden”
Kasteel “Prins de Ligne” te Antoing
Tumulus
Kalksteengroeven

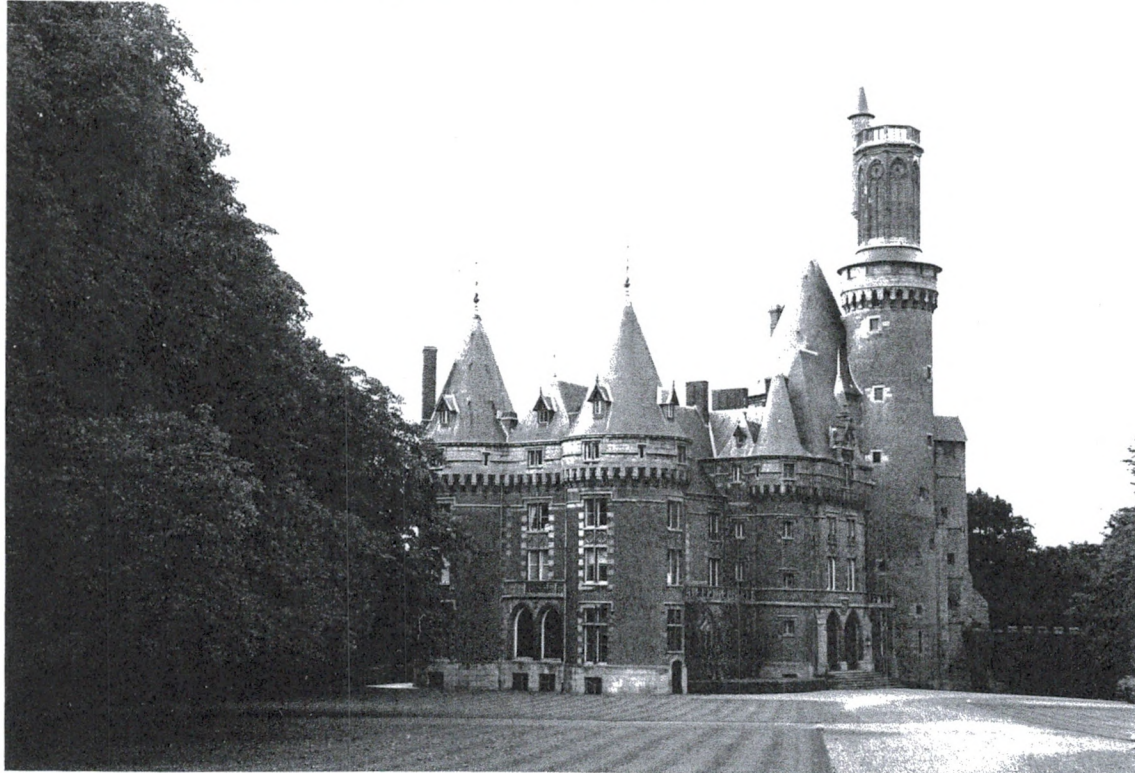

De tentoonstelling in het door Victor Horta ontworpen museum beoogde aan de hand van documenten bij te dragen tot een betere kennis van Rogier de le Pasture/Van der Weyden, die in het midden van de 15de eeuw de Brusselse kunstwereld overheerste.

De banden van de schilder met zijn geboortestad Doornik, alsook de schildertechnieken en de werktechnieken kregen een plaats. Afbeeldingen van zijn volledig oeuvre boden een unieke kans om een overzicht van zijn productie te verkrijgen. Aandacht werd besteed aan de studies van kunsthistorici en restaurateurs die het werk van Rogier van naderbij bekeken hebben. Van enkele schilderijen toegeschreven aan het atelier van Rogier Van der Weyden werd een gedetailleerde studie gepresenteerd.

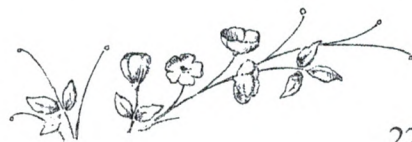
Antoing is de hoofdstad van het grauwe land. Hier leveren de steengroeven de onontbeerlijke kalk voor de cementfabrieken en kalkovens. In de bovenstad werd het statige, 19de eeuwse, kasteel gebouwd op de plaats waarin 1180 een middeleeuwse burcht stond. De vestingmuren, torens en poorten zijn goed bewaard. Een indrukwekkende muur met schietgaten van de 15de eeuw maakt dit kasteel tot een sprekend voorbeeld van de verdedigingarchitectuur van de middeleeuwen. In de torenkamers bevinden tentoonstellingen en 275 trappen leiden naar de toren met een prachtig uitzicht over het panorama.

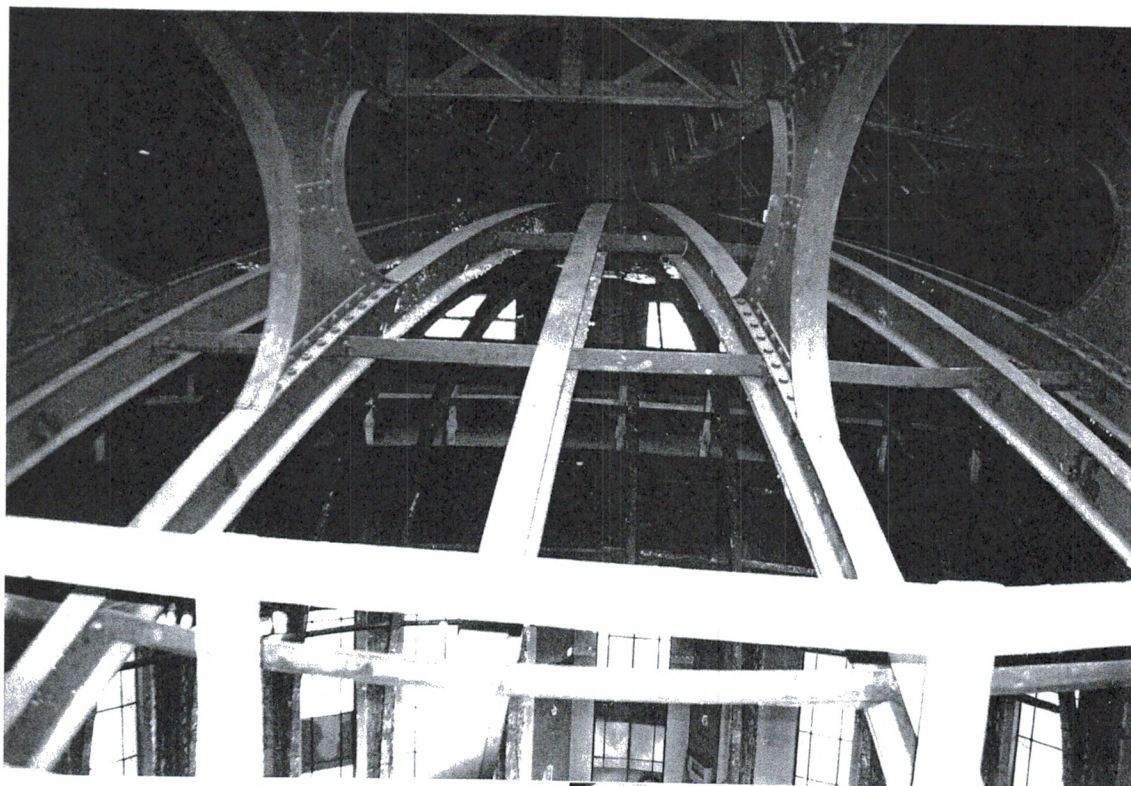

De omgeving van Antoing heeft een typisch uitzicht dat het dankt aan de steenbewerkingindustrie.

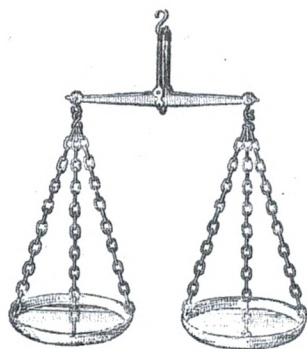

Antoing heeft ook heel wat herinneringen aan de oudheid: de tumulus van de Trou Billemont zou een begraafplaats zijn van een hoge Romeinse dignitaris.

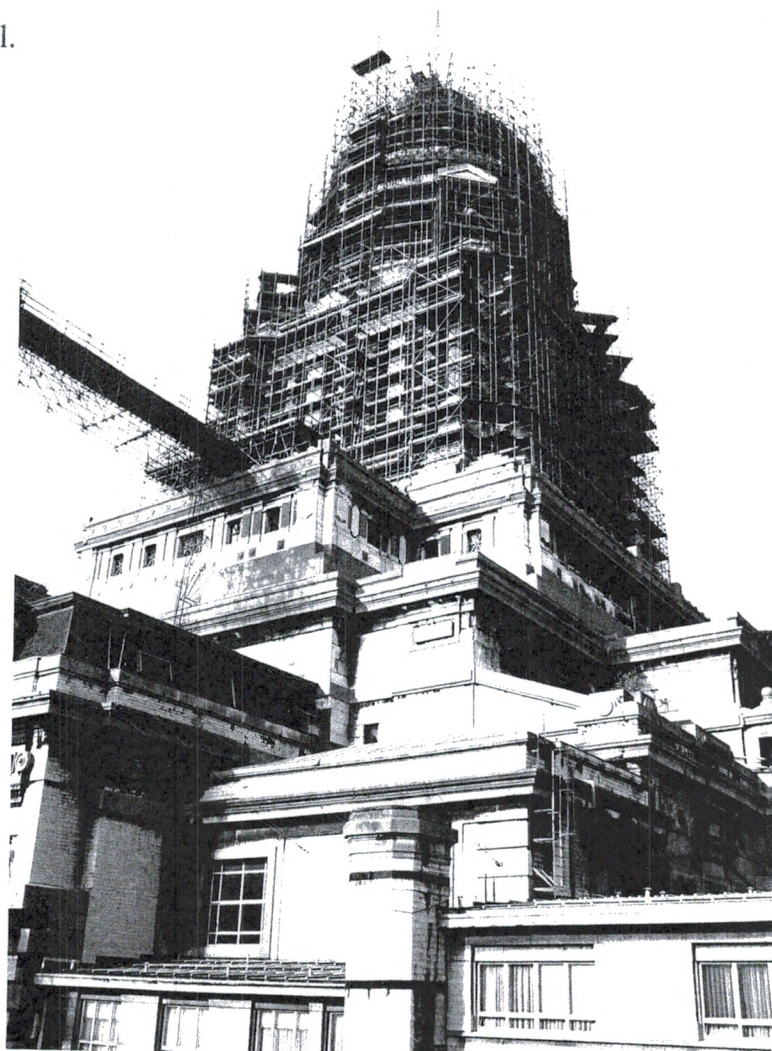

Zicht op het hoogste gedeelte van de koepel.

De koepel staat volledig in de steigers

Bezoek aan het JUSTITIEPALEIS op zondag 26 september 1999.

Het Justitiepaleis aan het Poelaertplein. Dit megalomane bouwwerk is opgetrokken in klassiek eclectische stijl. De onderneming kwam tot stand tussen 1866 en 1883.

Het dreef Joseph Poelaert tot waanzin, hij stierf voor de voltooiing van zijn werk.

Als symbool van de rechterlijke macht domineert het justitiepaleis de stad van op haar hoogste heuvel, de Galgenberg, waarop in de middeleeuwen het recht werd voltrokken.

Met zijn 26.000 m² oppervlakte, gold het in zijn tijd als grootste gebouw van het continent.

Thomas Vinçotte, Albert Desenfans, Alphonse de Tombay en Aimable Dutrieux leverden de allegorische beelden rond de koepel.

Joseph Ducaju maakte de Minervabuste van 3,5 meter hoog.

Antoine Bouré en Armand Cattier de rechtsgeleerden in het peristilium.

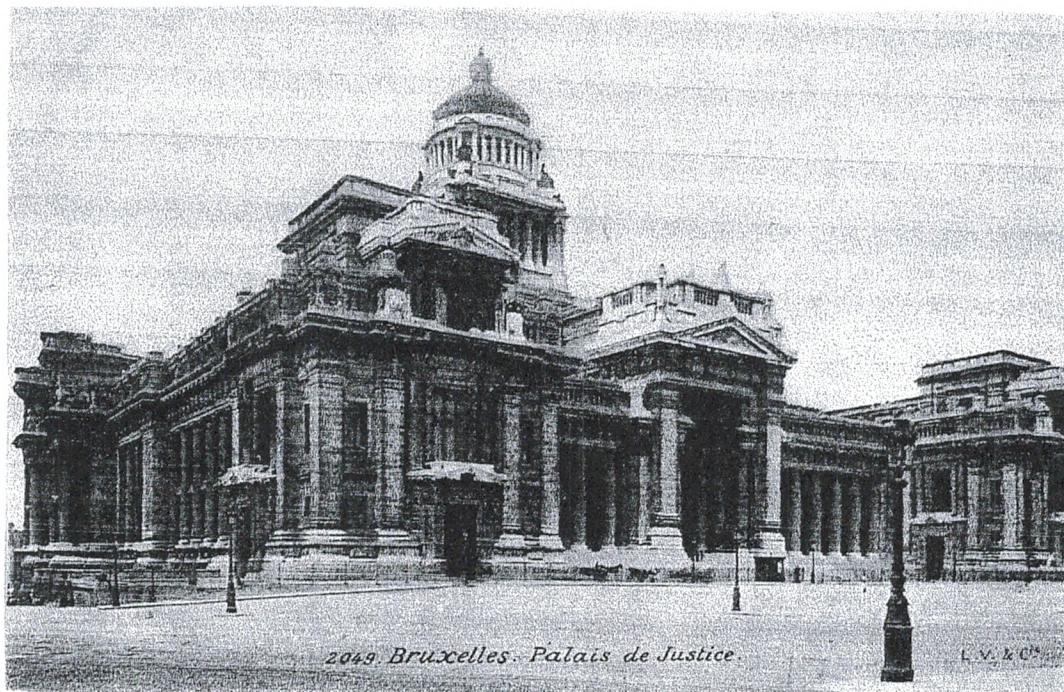
De majestueuse koepel reist 90 meter op boven de immense "salle des pas perdus", met een beeldengroep door Juliaan Dillens en monumentale schilderingen door Jean Delville.

De centrale portiek is 17,5 meter breed en 39 meter hoog.

Over drie verdiepingen zijn er zittingzalen, bibliotheken en vergaderzalen, 250 kamers, cellen enz...De inkomhal heeft een oppervlakte van 3.600 m²

Vier jaar na de dood van architect Joseph Poelaert werd het justitiepaleis ingehuldigd, op 15 oktober 1883.

De afwerking van het gebouw werd toevertrouwd aan de ingenieurs van bruggen en wegen Wellens en Marcq.

Zicht vanop de koepel van het justitiepaleis over Brussel, met in de verte het Atomium en de Basiliek van Koekelberg. In het midden de Kapellekerk en het Stadhuis.

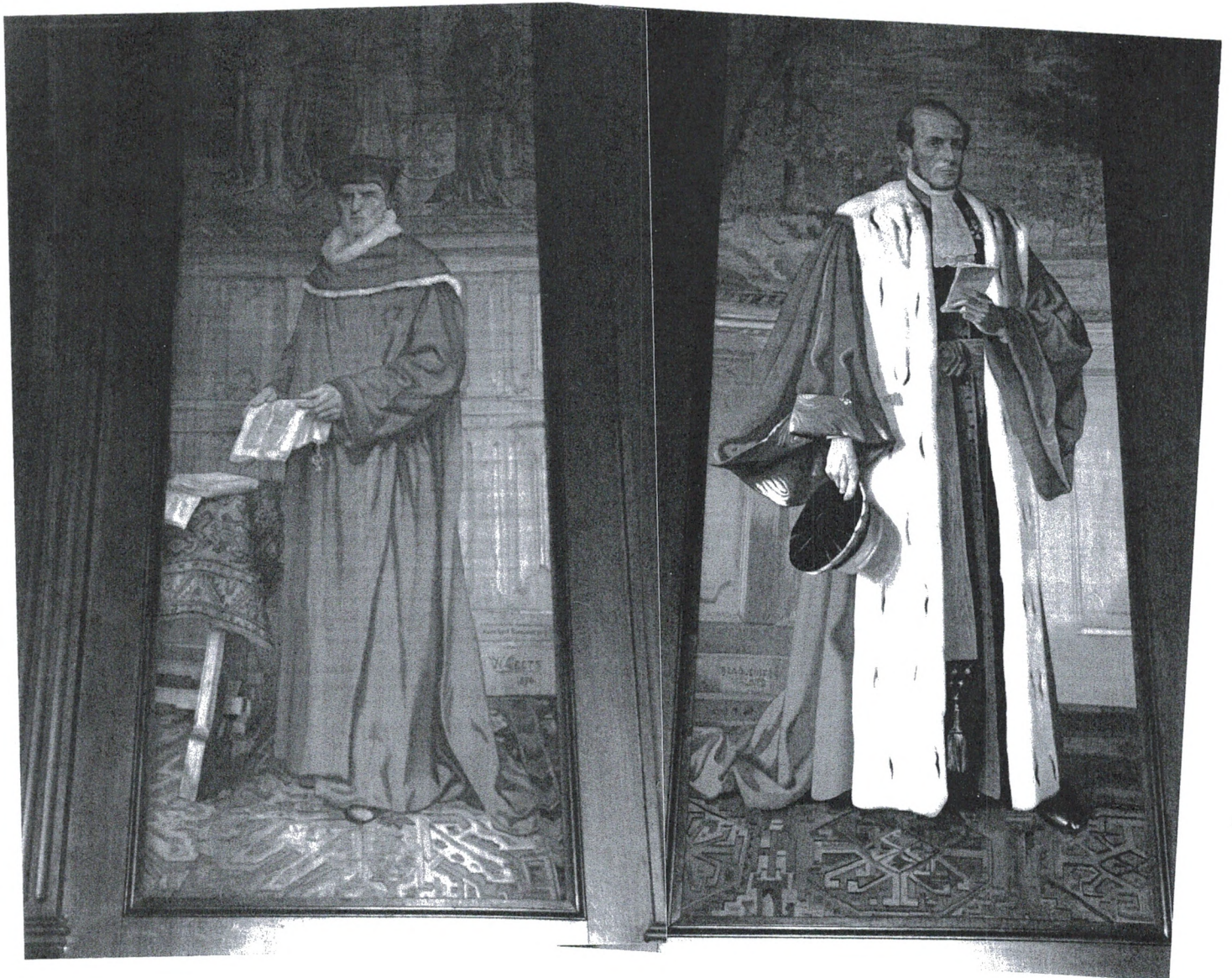

Magistraat, rechterlijk ambtenaar.

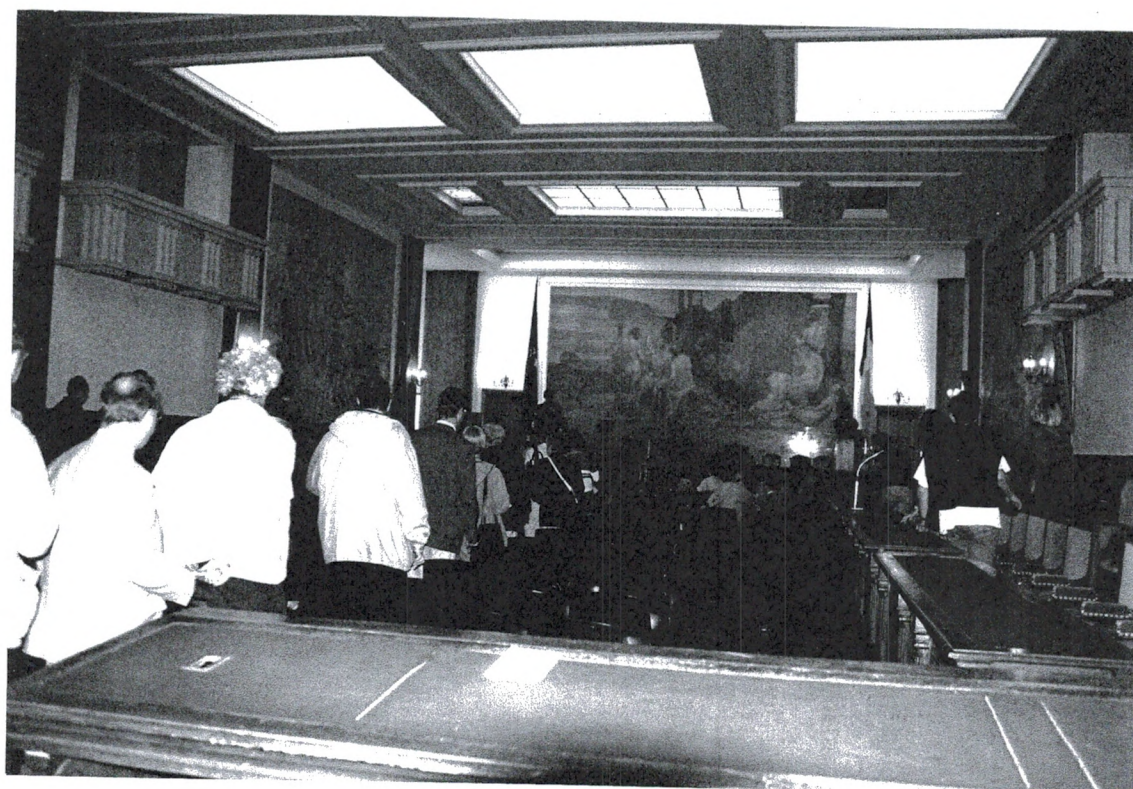
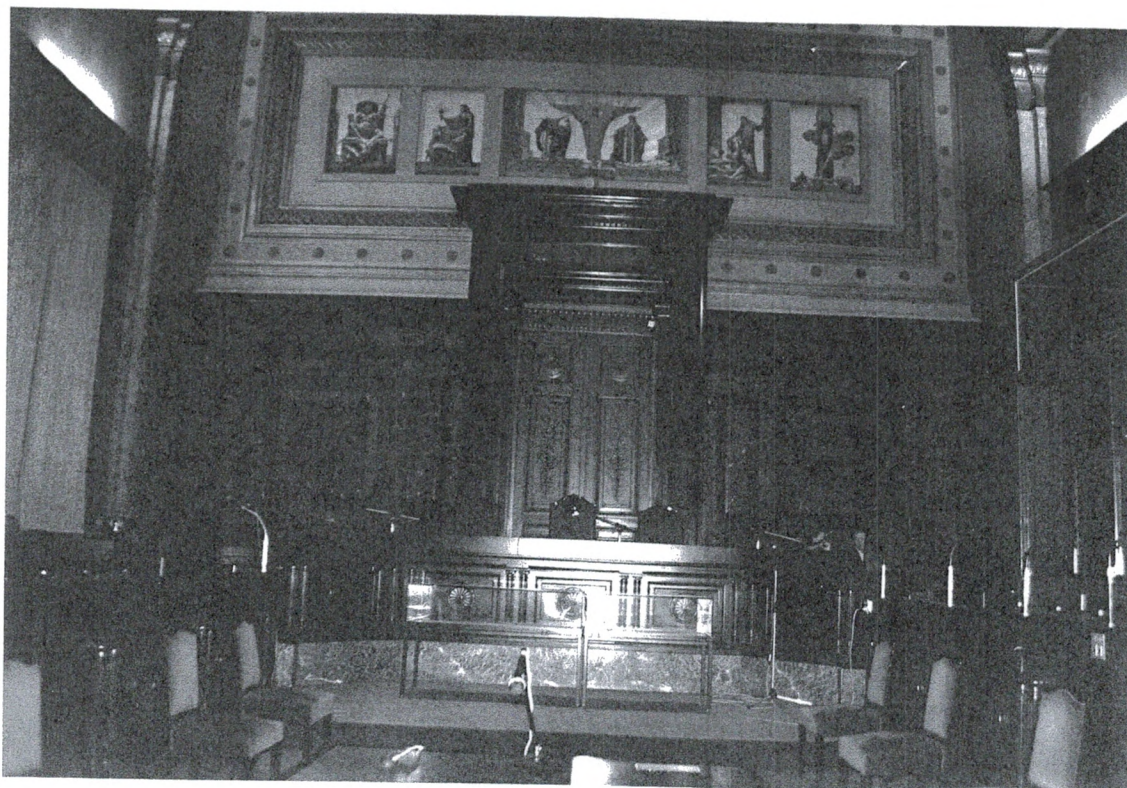
Magistratuur, rechterlijke macht.

De hoge magistratuur: leden van het hoog gerechtshof b.v. hof van cassatie, dat niet meer oordeelt over de grond van de betwisting, maar enkel over de juiste toepassing van de wet.

Monumentale schilderingen van magistraten.

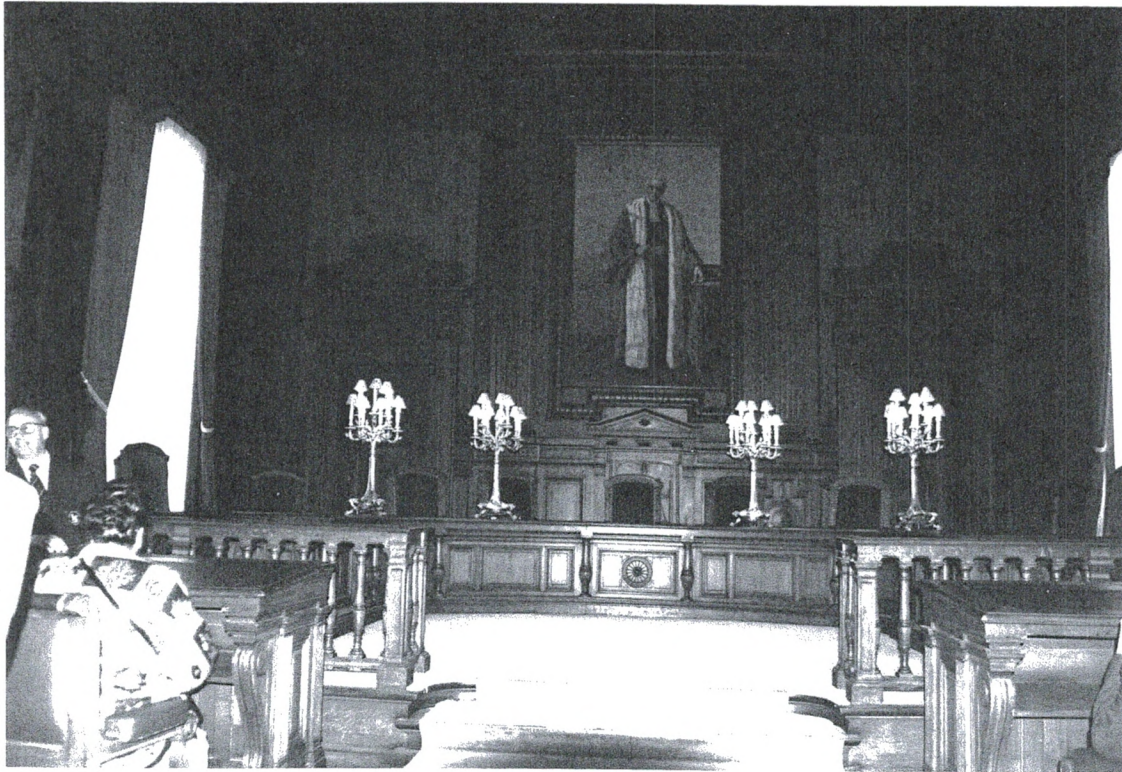

Gerechtszaal

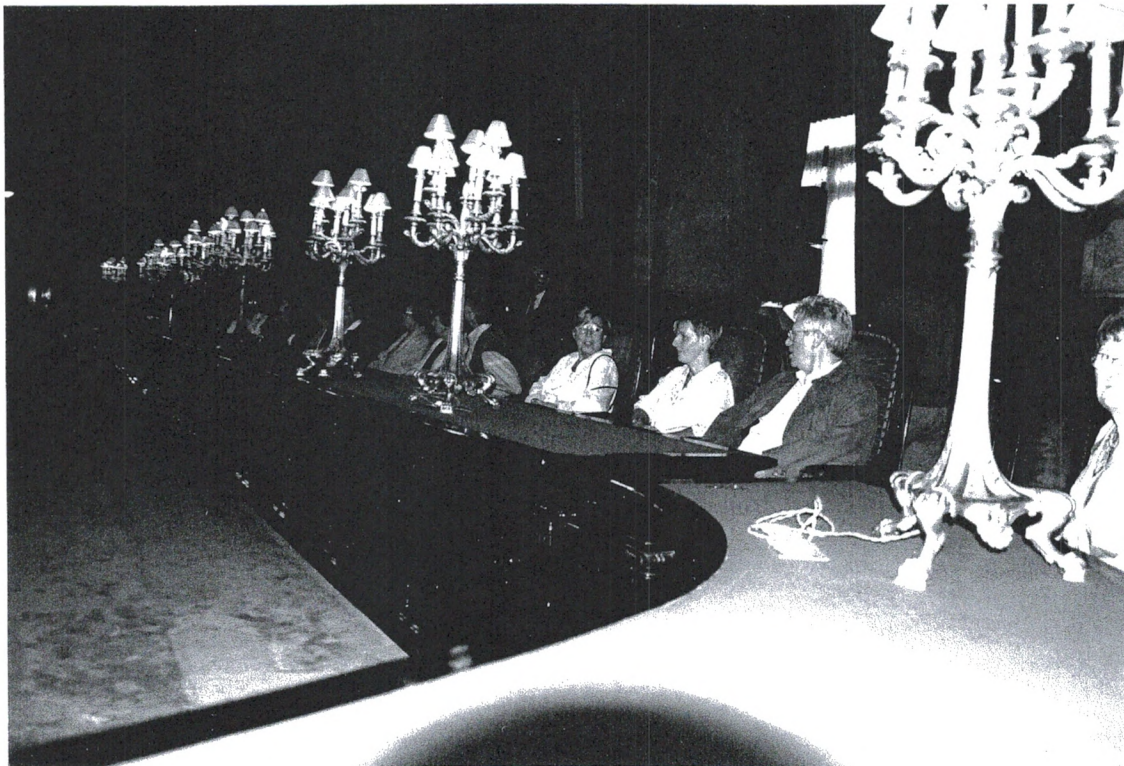

Hof van beroep

Gerechtszaal

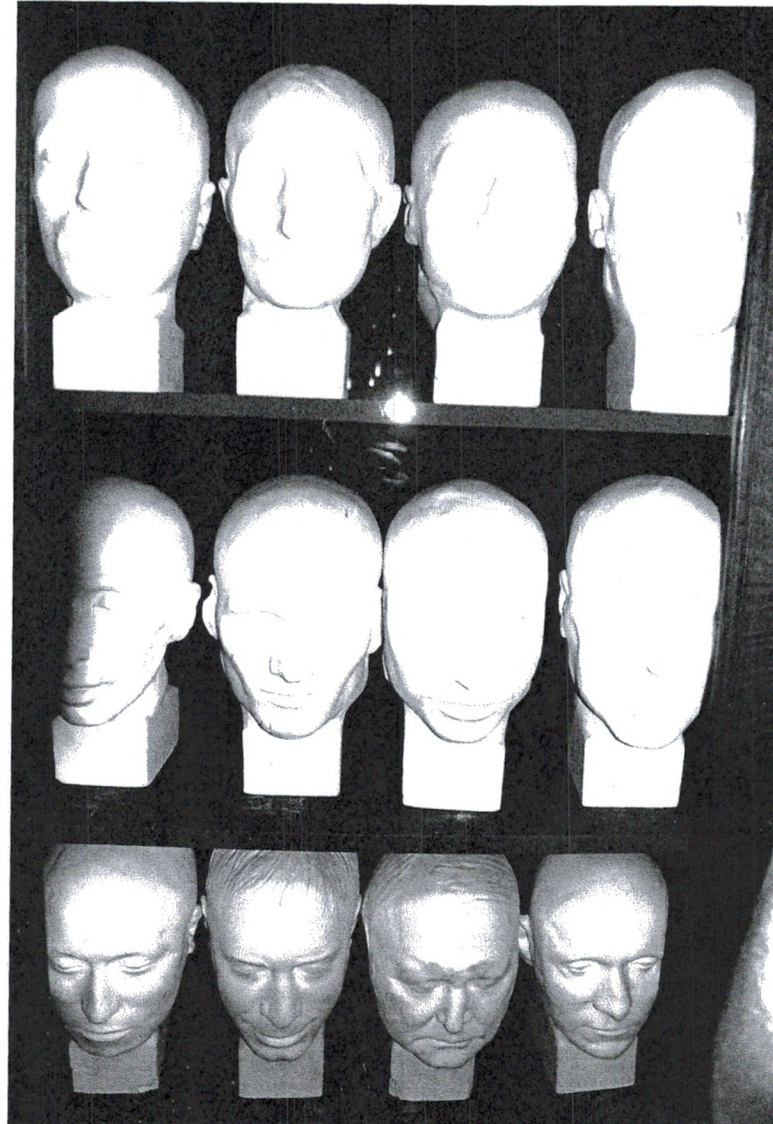

Hof van Cassatie

Museum van criminologie.
Plaasteren afdrukken
van ter dood
veroordeelden
en onthoofden.

Bijdrage tot het Mechels Tinnegietersambacht.

De Tinnegieterswerkplaats van PETRUS BERNARDUS FRANCISCUS van der HEYDEN te Mechelen.

T.J. Dangis,
lid aankoopcommissie
museum Sterckshof,
zilver en tincentrum te Deurne

A. Algemene historiek.

Bij de volkstellingen van 1804 (1) en 1808 (2) woont hij in de hoedanigheid van tinnegieter, met zijn twee zusters en zijn moeder die reeds weduwe was, eerst in de Antwerpsestraat, 75 en vervolgens in de Melaen 489.

Bij de volkstellingen van 1814 (3) en 1818 (4) verblijft hij alleen als onderhuurder in de wijk A, Drapstraat 430. Hij staat er ingeschreven als loodgietersgast.

Op 31 augustus 1818 is hij getuige bij de verklaring van geboorte van zijn neef Pierre Bernard Cnops (5).

Bij de volkstellingen van 1821 (6) en 1825 (7), huurde hij, in de hoedanigheid van tinnegieter, samen met zijn oudere zuster Catharina, het gebouw gelegen, wijk B op de Korenmarkt 49.

Voor het jaar 1823 is hij vermeld in het zegelregister van de patentplichtigen der stad Mechelen (8).

Op 4 juli 1825 (9) en 24 juni 1826 (10) is hij getuige bij de geboorteverklaringen van Bernardus en van Catherina Bernadina, kinderen van Joannes Baptista Cnops, winkelier en van

Maria Anna Francisca Van der Heyden, zijn jongere zuster.

Bij de volkstelling van 1828 (11) woont hij op hetzelfde adres en is er vermeld als ongehuwd.

Op 7 maart 1833 (12) is de heer Rousseau, commissaris van politie gelast vanwege het schepencollege een proces-verbaal van commodo en incommodo op te stellen "*omtrent de vraag van Sr. Petrus Bernardus van der Heyden, tingieter ten eijnde hij overeenkomstig het besluit van 31 januarij 1824 nr 19, gematigd worde tot het opregten van eene tingieterij, in het huijs wijk B nr 196, Gendsche straet alhier*".

In 1840 (13) huurt hij in de hoedanigheid van meestertinnegieter de woning gelegen op hetzelfde adres.

B. Kroniek van de werkplaats met de gebruikte merken.

1. Petrus Bernardus Franciscus van der Heyden: personalia.

- geboren te Mechelen op 28 oktober 1786 als zoon van
- Franciscus en van Barbara Bernaerts (13)
- Ongehuwd
- Meester-tinnegieter vanaf circa 1820 tot zijn overlijden
- Gestorven te Mechelen op 31 december 1841 (14)

2. Gebruikte merken:

Vanaf circa 1820 tot 31 december 1841

1. Groot gekroond roosmerk met in het hart het Mechels wapen met er omheen in randschrift "*P.B. VAN DER HEYDE*"

2. In een ovaal, de Sint-Rombout met de mijter en staf en bovenaan in randschrift, het woord "*MECHELEN*".

3. Roosmerk met in het hart de initialen "*VH*". Het geheel is bekroond met een bebogen Cartouche waarin de woorden "*B.V.D. HEYDEN MALINES*"

A. Bestaande productie:

- Tinnen plaatjes, (afkomstig van uigeknipte tinnen gebruiksvoorwerpen) conische bekers, cilindrische theepotten, melk- en schenkkannen, conische- en eivormige koffiekannen, inktstellen, trechters en schotels.

Bronnen:

- 1 S.A.M: Volkstelling 1804, wijk A
- 2.S.A.M: Volkstelling 1808, wijk A
- 3.S.A.M: Volkstelling 1814, wijk A
- 4 S.A.M: Volkstelling 1818, wijk A
- 5.S.A.M: Registre de naissances 1818, acte n° 390
- 6.S.A.M: Volkstelling 1821, wijk B
- 7.S.A.M: Volkstelling 1825, wijk B
- 8.S.A.M: MA 2541 – register der zegels van de patenten en afschriften
der zelve jaer 1823
- 9.S.A.M: Registre des naissances 1825, acte n° 429
- 10 S.A.M: Registre des naissances 1826, acte n° 414
- 11 S.A.M: Volkstelling 1828
- 12.S.A.M: Algemeen Aenkondigings-blad van Mechelen, Antwerpen, Lier, Turnhout,
Brussel, Vilvoorden, etc... Nr 9, zondag 3 maart 1833, 61ste jaer, blz. 4.
13. S.A.M: Volkstelling 1840

* S.A.M.: Stadsarchief Mechelen

“Niets uit dit artikel mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur T.J. Dangis”

Aartsbisschoppen en Kardinalen te Mechelen

Colette Vanderbeken
Weerde, augustus 1999

Even de geschiedenis doorlopen...

In 1559 werd in Rome een pauselijke bul uitgevaardigd die de structuur van de bisdommen in de Nederlanden grondig wijzigden. De nieuwe bul brengt het aantal bisdommen van zes op achttien (met o.a. Mechelen, Namen, Antwerpen, Gent, Brugge en Ieper).

De adel was boos omdat van de nieuwe bisschoppen een universiteitsdiploma werd geëist. De eer van bisschop te worden kwam voordien toe aan zonen van adellijke families die deze hoge posten aangeboden kregen in de kerk.

1.

Antoine Perrenot de Granvelle, geboren in 1517 te Besançon, zoon van Nicolas Perrenot de Granvelle, staatshoofd en minister van Keizer Karel.

Antoine Perrenot de Granvelle was bisschop van Arras in 1540. Zijn talentvolle aanwezigheid op het concilie van Trente verleende hem de titel van

Staatsraadgever. Na de slag van Muhlberg, werd hij gelast met de opstelling van het Vredesverdrag tussen de protestanten en de Keizer (1547). Hij was de onderhandelaar voor en bij het huwelijk van de Infant don Philippe met Maria, koningin van Engeland. Hij werd benoemd tot de belangrijkste raadsman van landvoogdes Margaretha van Parma en werd door Paus Pius IV in 1561 tot aartsbisschop en kardinaal benoemd. Filips II riep in 1564 de Granvelle terug uit de Nederlanden. In 1583 deed hij afstand van de aartsbisschoppelijke troon, en stierf te Madrid waar hij in 1586 ook begraven werd

2.

Joannes Hauchinus 1583/1589. Het bisdom Mechelen was bij zijn aanstelling bijna volledig in handen van ketters. Heel zware inspanningen moest hij leveren voor het herstel van de kerken die van het bisdom afhingen.

3.

Mathias Hovius, 1596/1620 aartsbisschop van Mechelen, in 1607 stichter van de dag- en zondagscholen en uitgever van de catechismus der Nederlanden in vervanging van de catechismus van Canisius, die voor het Duitse Rijk opgesteld was.

4.

Jacob Boonen, aartsbisschop van Mechelen in 1621/1655. Hij was aanhanger van het Jansenius en werd hierin gesteund door gouverneur don Francisco de Melo. Hij wijdde de kerk van Scherpenheuvel in

5.

Andreas van Creusen, vijfde aartsbisschop van 1657/1666 liet samen met het laagaltaar de crypte graven. Hij bracht er de kisten van zijn voorzaten in, destijds werd hiervan een proces-verbaal opgesteld.

De crypte is een kleine langwerpige kelder, overwelfd met drie bogen. Bij het afdalen van de trap, bemerkt men op de muur van de middenbeuk een groot kruis. Langs weerszijden van het kruis kunnen de stoffelijke overblijfsels van vier aartsbisschoppen worden begraven.

“Op dit ogenblik blijven van de oudste kisten nog slechts enige brokken, vermolmd hout over, en de stoffelijke overblijfsels van de bisschoppen bepalen zich tot wat beenderen en enkele stukken klederen. De ingang van de crypte bevindt zich vlak onder de trappen van het laagaltaar. Hij wordt afgesloten met een arduinen steen, waarop na een halve meter aarde de vloer van de kerk bevindt. Boven de begraafplaats van ieder van de bisschoppen prijkt hun wapenschild, eveneens het jaartal van het overlijden”.

6.

Joannes van Wachtendonck. 1668. Hij bestuurde zijn diocees vanuit Brussel, want hij kon de verplaatsing niet maken wegens zijn zwakke gezondheid.

7.

Alphonse Ghislain Norbert de Berghes zoon van Godefroid de Berghes en Honorine Marguerite de Hornes. Hij was edelknaap van infante Isabelle in 1631. Provoost van Cleves in 1643. Na zijn studies te Leuven werd hij kanunnik te Doornik, Provoost van Nijvel in 1657 en groot aalmoezenier van Philippe IV. In 1669 werd hij tot aartsbisschop van Mechelen benoemd. Hij is begraven te Mechelen in 1689.

8.

Humbert Guillaume de Precipiano, werd aartsbisschop te Mechelen in 1690/1711. Hij is een groot tegenstander van het Jansenisme, (Jansenisme is een strekking, die in het begin van de 17de eeuw begonnen is, en ongeveer honderd jaar duurde, om dogma en moraal in de Rooms katholieke kerk te hervormen.

9.

Thomas Philippus van Elstatten de Bossu, Thomas Filips van den Elzas geboren te Brussel in 1679, proost van Sint-Baafs te Gent in 1696, aartsbisschop gewijd in 1716 en tot kardinaal verkozen door Paus Clemens XI in 1719. Hij deed verschillende hervormingen, o.a wilde hij het jansenisme onderdrukken, een christelijke doctrine, gebaseerd op ideeën van Cornelius Jansenius. De aartsbisschop overleed in 1759.

10.

Joannes Henricus Van Franckenberg, geboren te Gros-Glogau in Silenzië in 1726. Kanunnik van Breslau en tot bisschop van Mechelen uitgeroepen in 1759, vereerd met de kardinaalshoed door Paus Pius VI in 1778.

De aartsbisschop verwierp de despotische reorganisatie van Jozef II. In 1789 beveelt Jozef II de arrestatie van talrijke notabelen waaronder kardinaal Franckenberg. Hij weigerde de eed van haat aan het koningschap af te leggen.

Op 20 oktober 1797 werd aartsbisschop Franckenberg uit zijn bed gelicht, in een koets naar de Pruisische grens gebracht en verbannen, hij was de laatste bisschop dat het slachtoffer werd van de antiklerikale maatregelen van de Directoire.

Hij stond zijn aartsbisdom af in 1801 en stierf in 1804 te Breda. Hij werd in 1923 te Mechelen begraven.

11.

Joannes Armandus de Roquelaure. 1802/1808
Door Napoleon werden in 1802 alleen geestelijke
Van Franse afkomst tot bisschop benoemd.
Napoleon was aanwezig in de Brusselse Sint-
Goedelekerk voor een misoffer en ter dien
gelegenheid schonk hij de aartsbisschop 8000 fr.

12.

François Méan de Beurieux, prins-bisschop
van Luik wordt aartsbisschop van Mechelen in
1817. In 1825 richt hij het "*Collegium
Philosophicum*" op, waarvoor hij drie professoren
aanstelde. In 1829 tekende hij de aanvraag om een
seminarie in Mechelen op te richten. Een leerprogramma met twee onderdelen:
menswetenschappen, filosofie en de tweede theologie. Hij overleed in 1831.

13.

Engelbertus Sterckx, geboren te Ophem in
1762. Pastoor te Boechout en deken van
O.L.Vrouw in Antwerpen, vicaris-generaal in het
in het bisdom Mechelen. Aartsbisschop van
Mechelen gewijd in 1832 door Paus Gregorius
XVI en tot kardinaal benoemd in 1838.

Hij was de promotor van de stichting van de universiteit van Leuven en van de seminaries
in Mechelen en Hoogstraen.

In 1856 viert Koning Leopold I zijn 25 jarig koningschap en Kardinaal Sterckx zingt
samen met 1000 koorzangers het Te Deum op het Natieplein te Brussel.

Hij overleed in 1867.

14.

Victor August Isidoor Deschamps, van de orde
van de Redemptoristen, geboren te Melle in 1810.
Tot hulpbisschop van Namen benoemd in 1867 en
datzelfde jaar gewijd tot aartsbisschop van
Mechelen. Door Pius IX in 1875 tot kardinaal
uitgeroepen.

Hij waakte over de ontwikkeling van de christelijke werkliedenbonden. Hij
verzette zich heftig tegen de schoolwet van 1879, die hij een "*onglukswet*"
noemde. Hij overleed in 1884.

15.

Petrus Lambertus Goossens, geboren te Perk in
1827. In 1877 genoemd tot coadjutor van de
bisschop van Namen, Mgr Cravy. Tot
aartsbisschop van Mechelen verkozen in 1884 en
door Paus Leo XIII tot kardinaal genoemd in
1889.

Kardinaal Goossens heeft in 1898 priester Daens het verbod opgelegd de mis te lezen.
Zijn voornaamste zorg was het katholiek onderwijs en was zeer gewonnen voor de
encycliek "*Rerum Novarum*".

Hij overleed te Brussel in 1926.

16.

Desiderius Josephus Mercier, geboren te Eigenbrakel in 1851, gekozen tot aartsbisschop van Mechelen in 1906 en tot kardinaal verheven door Paus Pius X in 1907. Op 15 februari hadden te Leuven de officiële plechtigheden plaats ter ere van de primate van België. Op 5 september 1907

heeft het episcopaat zich in haar "*Onderrichtingen*" officieel verzet tegen de vernederlandsing van het katholiek onderwijs. Tijdens de Eerste Wereldoorlog gaf hij blijk van een zeer patriottische houding. Hij werd aangehouden op 7 januari 1915, na zijn opzienbarende kerstboodschap "*patriotisme et endurance*". Hij overleed te Brussel in 1926.

17.

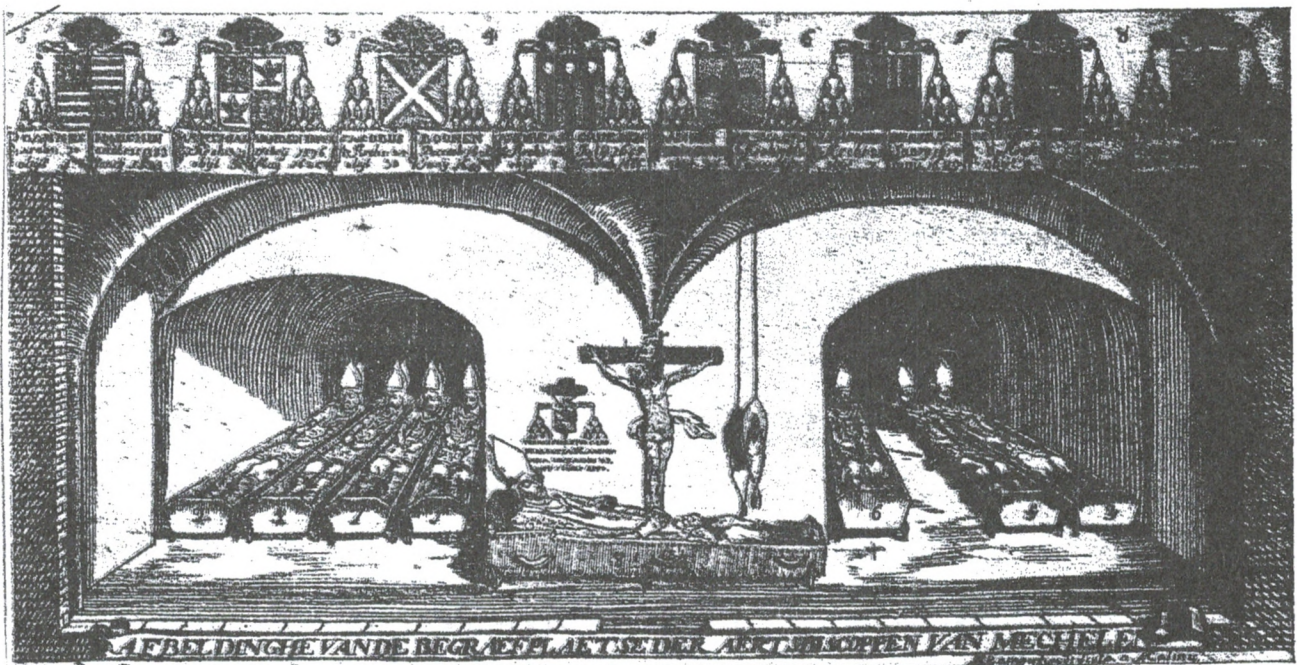
Jozef Ernest Van Roey, geboren in 1874. Professor aan de K.U.Leuven. Vicarus-generaal van kardinaal Mercier. Kardinaal en primate van België vanaf 1926

Hij was groot tegenstander van het rexisme en het vlaams-nationalisme. In de crypte, aan de rechterzijwand is een witte steen ingemetseld die er aan herinnert dat kardinaal Van Roey in 1931 de grafkelder liet herstellen. Een bronzen deur die in de vloer voor de trappen van het hoogaltaar is aangebracht geeft toegang naar de crypte. Twaalf treden leiden naar een betonnen altaar dat de twee delen van de grafkelder scheidt.

"De bisschoppen van het "Ancien Régime", zijn begraven links van het altaar. Rechts bevinden zich vijf van de zeven aartsbisschoppen die de Mechelse zetel hebben bekleed sinds het Concordaat (1802)"

De begraafplaats naar een gravure uit 1760.

1. Hauchinus – 2. Hovius – 3. Boonen – 4. Cruesen – 5. Van Wachtendonck –
6. de Berghes – 7. Precipiano – 8. D' Elzas – 9. Mean de Beurieux – 10. Sterckx.

18.

Leo Jozef Suenens, geboren te Brussel in 1904, aartsbisschop van Mechelen-Brussel en primate van België. In 1962 werd hij door paus Joannes XXIII tot kardinaal benoemd.

Hij drukte zijn stempel op het Tweede Vaticaans Concilie om de kerk eigentijds te maken en de gelegenheid te creëren om de leken een grotere rol te laten spelen in de kerk.

19.

Godfried Danneels, geboren te Kanegem in 1933, hoogleraar in de theologie, bisschop van Antwerpen. Aartsbisschop sinds 1979 van Mechelen/Brussel. Kardinaal genoemd door Paus Joannes-Paulus II in 1983.

Hij zal de Belgische kerk doorheen een moeilijke overgangstijd moeten loodsen. Hij heeft op internationaal vlak de faam als intellectueel die modernisme paart aan het spirituele.

Een beknopt verhaal van enkele intreden te Mechelen:

Kardinaal Franckenberg werd met alle luister ontvangen als nieuw aangestelde kardinaal op 12 februari 1779. Hij was vergezeld van de vijf gilden, de biddende orders, het kapittel van O.L.Vrouw op de Dijle gevolgd door de magistratuur.

Op beslissing van de magistratuur werd op 21 juni op de pui van het stadhuis de volgende ordonnantie afgekondigd. De grote cavalcade van 5 en 7 juli zou uitgaan ter ere van de nieuwe kardinaal. Doch uit de uitvaarding blijkt dat niet alleen de cavalcade doorging maar tevens een groot feest werd voorzien.

“Om de excessen, die ten voorsijde soude konnen begaen worden, met het vleesch en prejudicie van de gemeynte tot excessivenprijsse te verkoopen, soo wordt verboden op arbitroire correctie het vleesch tot hoogeren prijs te verkoopen als hieronder uitgedrukt staat, te weten:

Ossenvleech vier stuyvers het pondt, Rundtvleesch 3 stuyvers het pondt, Calfvleesch 3 stuyvers 2 oorden het pondt, Haemelen vleesch 4 stuyvers het pond.

Verbiedende eengelijks aan alle winckeliers, hostellers, herbergiers, ende alle anderen, hun waere meerder te verkoopen, ofte aan de vremdelingen hoogere som te doen betaelen als naar gewoonte”.

Engelbertus Sterckx was de eerste kardinaal, die na de Belgische onafhankelijkheid werd ingehuldigd.

Op 25 oktober 1830 verhaalt de geschiedenis dat er toen geweldige beweging in de stad heerste. De straten waren met boompjes beplant versiert met festoen, kartels, jaarschriften en wapenschilden.

Om twee uur begonnen de klokken van al de kerken te luiden. Aan de Leuvense poort was een eretribune opgetimmerd, waar de burgerlijke en militaire overheid samenkwam. Het voet- en paardenvlok van het garnizoen was op de vesten opgesteld.

De vicarissen-generaal, met de overige geestelijke machthebbers, hadden zich onder de grote zegeboog, aan de ingang van de Hanswijkstraat verenigd voor de ontvangst en de verwelkoming van kardinaal Sterckx, welke stipt om twee uur in een galakoets, bespannen met vier paarden, aankwam.

Burgemeester De Perewal verwelkomde zijne Eminentie met ondermeer de volgende woorden "*Monseigneur in naam van de gemeenteraad der stad Mechelen wensen we u een gelukkige "wederkomst"*"

Aan de erepoort hield E.H. Collier, eerste vicaris-generaal een Latijnse rede, in dezelfde taal beantwoord door Kardinaal Sterckx. In de kerk van O.-L.-Vrouw werd het kruis ter omhelzing aangeboden terwijl "*Sacerdos et Pontifex*" weerklonken.

Ondertussen kwam de stoet in beweging: de Eerste jagers te paard met muziek, dan een wagen met 16 kinderen, de deugden voorstellende, de tweede wagen met "*Zegepraal van de Godsdienst*" waarop 18 kinderen, verschillende heiligen voorstellende en vier gratiën met de wapens van de kardinaal "*Godsdienst, Wetenschap, Sterkte, Zachtmoedigheid*".

De Tweede jagers te voet volgden met muziek; de leerlingen van de verschillende onderwijsinrichtingen; de broederschappen, de volksmaatschappijen; de "*Philharmonique*"; 400 geestelijken, uit al de dekenijen van het bisdom; het Metropolitane Kapittel gevolgd door de Kardinaal en zijn Vicarissen vergezeld van de burgerlijke en militaire overheid.

Een eskadron ruitery sloot de stoet.

De feestelijkheden werden belicht tot middernacht en opgeluisterd met muziek.

.....

Kardinaal Deschamps deed zijn intrede te Mechelen op 21 april 1875. Gans de stad was in feesttooi. De metropolitane kerk was versierd met vaandels, bloemen en slingers. Boven de grote kerkdeur hing het wapen van Pius IX.

Binnen hingen rode fluwelen draperieën met gouden eikels en franjes aan de pilaren vastgemaakt. Vanuit de middenkruisboog daalden van het gewelf vier grote vlaggen, twee Pauselijke en Belgische, met de wapenschilden van de Paus en van de Kardinaal.

De O.-L.-Vrouwekerk was met bloementuilen, verlichting, sterren, lusters en wapenschilden opgesmukt.

De kerk van Hanswijk was eveneens in haar mooiste tooi gehuld.

Heel de stad was in feestgewaad, alleen het stadsbestuur scheen te slapen. De torenvlag was niet uitgehangen. Het stadhuis was en bleef gesloten.

Zijne Eminentie kwam om 1 u 30 aan het station van Mechelen aan. Monseigneur Lauwers, vicaris-generaal, en Monseigneur Goossens, secretaris van het aartsbisdom, Monseigneur Anthonis, hulpbisschop en de vicarissen Bogaerts en Ketelband verwelkomden de Kardinaal. De heren de Cannart d'Aumale, senator en de Kerckhove, volksvertegenwoordiger sloten zich bij de hoge geestelijk aan.

Aan de kerk van Hanswijk werd een welkom woord uitgesproken door de aartsdiaken van het Kapittel, Monseigneur Aerts.

Op de Grote Markt stond op bevel van de minister van oorlog het ganse garnizoen met muziek opgesteld en bewezen de troepen de eer aan de kerkprins.

Na de kerkelijke plechtigheden in Sint-Rombouts ontving de kardinaal om vijf uur de verschillende overheden op het aartsbisschoppelijk paleis.

.....

Kardinaal Goossens werd in zijn aartsbisschoppelijke stad ontvangen op maandag 10 juni 1889. De plechtigheid werd de dag voordien om 7 uur 's avonds aangekondigd door het spelen van de beiaard en het klokkengelui in al de kerken van de stad en herhaald werd de volgende ochtend om 8 uur.

Om 1 uur 's middags stapte Kardinaal Goossens van de trein komende van Brussel. Hij werd verwelkomd door de heren senators d'Ursel en de Meester de Betzebroeck en de heer Fris, volksvertegenwoordiger. Zijne Eminentie was vergezeld van de vicarissen-generaal Ketelbaut en Cleynhens en monseigneur Grietens, die hem tegemoet was gereisd tot Laken.

Op de Grote Markt stonden de kanonniërs te voet en te paard, de grenadiërs, de karabiniers en het 3de jagers, allen in groot uniform, opgesteld.

In de hoofdkerk werden de traditionele kerkelijke diensten opgedragen.

Op het Paleis werden o.a ontvangen: luitenant-generaal baron Jolly, afgevaardigde van Koning Leopold II, graaf de Merode, voorzitter van de senaat, de Lantsheere, voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, baron Osy van Zegwaert, gouverneur van de provincie Antwerpen, Woeste, staatsminister, enz...

Een groot feestmaal werd opgediend in het Klein Seminarie voor 400 genodigden.

In de stad werden de feestelijkheden verder gezet met concerten van het 6de Linie o.l.v. Painparé; 8ste Linie o.l.v. Degrez en de 2de artillerie o.l.v. Coutelier.

Om 9 uur was er algemene verlichting van de stad en concert van de fanfare van Sint-Heilwichtgesticht.

.....

Kardinaal Mercier deed zijn intrede op maandag 13 mei 1907. De meeste schikkingen aangaande de kerkelijke en burgerlijke plechtigheden waren geijkt op voorgaande inhuldigen. Gans de stad had een feestelijk uitzicht. Boven de ingangdeur van het stadhuis prijkte het wapen van de kardinaal, met daaronder de twee volgende jaarschriften:

*“Niet alleen 't Aartsbisdom,
Gansch België is oprecht blij en fier.
Hoogerwaarde Kardinaal Mercier,
Mechelen is heden fier.”*

Om 2 uur in de namiddag kwam de kardinaal met zijn rijtuig van Leuven, hij was vergezeld van monseigneur De Clerck, vicaris-generaal. Aan de Leuvensepoort werd hij welkom geheten door burgemeester De Cocq, omringd door schepenen en raadsleden.

Langs de straten trok de stoet voorbij een geestdriftige menigte en onder het wapperen van ontelbare vlaggen.

In de mooi versierde kerk van Sint-Rumoldus zong het koor “*Scola Cantorum*” van het Groot-Seminarie de psalm 150, voor de gelegenheid getoonzet door Meester Edgar Tincl.

Een groot vuurwerk op de Grote Markt slot de heugelijke dag van 13 mei 1907.

**In dankbare en liefhebbende herinnering
aan mijn moeder**

Juliana Ludovica Stroobants

(° 10/06/1920 - † 30/09/1998)

*Dank je, mama, voor de tijd dat je mijn moeder was,
Dank je, mama, voor je liefde, je vriendschap, je genegenheid,
je warmte, je tederheid, je aanwezigheid,
Dank je, mama, voor de afhankelijkheid die ik bij je vond,
Dank je, mama, voor het vertrouwen dat je me schonk.*

*Dank je, mama, voor de tijden dat we samen lachten,
Dank je, mama, voor de zo vele momenten die we samen doorbrachten,
voor onze dromen, onze verhalen, datgene wat we verwachtten,
Dank je, mama, voor ieder intens liefdevol gebaar,
Dank je, mama, voor de vreugde en de rust die ik bij je vond.*

*Ons tafeltje voor twee is nu
Een tafeltje voor mij alleen.*

Het 'Hof van Waenenrode' ('Het Schrans') te Eppegem.¹ - Een beknopte historische schets -

Dr. Fernand DE CREE

A. Inleiding²

Het algemene werk van A. WOUTERS '*Histoire des Environs de Bruxelles*'³ kan, ondanks zijn beperkingen eigen aan het wetenschappelijke onderzoek van de 19de eeuw, zonder meer als een monument in de historische wetenschappelijke literatuur voor de regio rond Brussel beschouwd worden. Noch voorheen, noch nadien werd een werk van die omvang gepubliceerd waarin zoveel historische gegevens verzameld werden over de hoofdstad en de talrijke gemeenten die concentrisch rondom dit centrum verspreid liggen. Ook voor Eppegem vormde deze studie één van

¹ Deze bijdrage is de eerste in een reeks gewijd aan de grote pachthoven en kastelen gelegen binnen Eppegem. Ik wens hierbij dank te betuigen aan wijlen mijn moeder Julienne STROOBANTS. Vele publicaties hebben we samen voorbereid. Het inspirerende enthousiasme, de immense levensvreugde, de levendige interesse, het kritisch oog, de scherpe geest, de talrijke aanmoedigingen en de uitstekende organisatie en planning worden nu enorm gemist. De intense belangstelling voor het verleden en de interesse voor de eigen streek, waarvan het initiatief voor deze reeks een duidelijk voorbeeld is, vormden belangrijke stimulansen in het wetenschappelijk onderzoek. De voorbereidingen voor ook dit artikel, eveneens op financieel vlak, hadden nooit kunnen gebeuren zonder de hulp en steun van mijn moeder, mijn allerbeste vriendin. Mev. M. GYSEMBERG las zorgvuldige het manuscript door en bracht wijzigingen aan waar nodig, waarvoor dank. Ook Mevr. M. DE WETTER-JANSSENS ben ik diep erkentelijk voor de hulp en steun doorheen de voorbije maanden.

² Gebruikte afkortingen in dit artikel: AAG: Archief Nortbertijnenabdij, Grimbergen; AAM: Aartsbisschoppelijk Archief, Mechelen; ARA: Algemeen Rijksarchief, Antwerpen; ARAB: Algemeen Rijksarchief, Brussel; SAM: Stedelijk Archief, Mechelen.

³ WOUTERS, A., *Histoire des environs de Bruxelles I-III*, Bruxelles 1855.

de eerste algemene overzichten van het rijke lokale verleden van het dorp;⁴ nadien door menig auteur, zoals ik elders reeds aangetoond heb,⁵ zonder meer nagevolgd.

Terecht vermeldt WOUTERS dat tussen het gehucht Verbrande Brug en de dorpskern van Eppegem talrijke grote hoven en landhuizen her en der verspreid lagen,⁶ waaronder het Hof van Cobbenbosch,⁷ het kasteel Eetvelde,⁸ het kasteel Indevelde,⁹ het Hof Rollecoten¹⁰ en het Hof van Nedergem.¹¹ Hij vermeldt voor ieder van deze grote hoven hun locatie en hun omvang (oppervlakte, lenen en ev. achterlenen). Daarnaast geeft hij voor ieder van hen een bondig historisch overzicht. Hoewel summier - de gegevens beperken zich doorgaans tot een opsomming van de opeenvolgende eigenaars met eventueel de vermelding van een overgangdatum - blijken deze gegevens in grote lijnen met de archivalia overeen te stemmen. Vaak maakt hij echter totaal geen vermelding van belangrijke mutaties en de geschillen die hieruit ontstonden.¹² Een aantal niet minder belangrijke hoven zoals bv. het Hof ten Dale¹³ of het Hof van Waenenrode worden echter niet of slechts zijdelings¹⁴ vermeld.

B. 'Het Hoff ten Schrans ofte waenrode'¹⁵: een beknopt historisch overzicht.

Hoewel thans een belangrijke, culturele, ontmoetingsplaats in de gemeente Eppegem, is er tot op heden, echter bijzonder weinig onderzoek verricht naar het verleden van het 'Hof van Waenenrode', doorgaans beter gekend als 'het Schrans'. Het archiefmateriaal is eerder schaars en de bronnen beperken zich doorgaans tot de landerijen die van het pachthof deel uitmaakten.

Net zoals WOUTERS situeert VERBESSELT,¹⁶ zich foutief op deze auteur baserend,¹⁷ het ontstaan van het Hof van Waenenrode in 1580, waarbij het gebouw een functie van beschermpost voor de scheepvaart op het kanaal van Willebroek zou vervuld hebben tegen de aanvallen van de Spaanse garnizoenen te Leuven en Mechelen. Beide auteurs baseren zich hiervoor op de etymologische betekenis van 'Schrans'. Schrans komt als stam van het werkwoord *sch(r)ansen* of *versch(r)ansen*. Tot aan het midden van de 18de eeuw wordt deze benaming echter niet gebruikt.

⁴ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 535-544.

⁵ DE CREE, F., *De verdwenen Heerlijkheid Nedergem*, Eppegem 2000, (in voorbereiding). (Vanaf nu afgekort tot *Nedergem*).

⁶ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 540.

⁷ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 542.

⁸ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 542-543.

⁹ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 540.

¹⁰ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 543. Zie nu ook DE CREE, F. Het Hof Rollecoten, in, *De Semse*, 1999, (in voorbereiding).

¹¹ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 544. Zie thans ook DE CREE, F., *Nedergem*.

¹² De verkoop van het domein Nedergem door Pensaert aan Micault is hiervan een typisch voorbeeld (voor een gedetailleerde bespreking: zie DE CREE, F., *Nedergem*).

¹³ Voor het Hof ten Daele, zie DE CREE, F., Het hof ten Daele - Een verdwenen hofstede te Eppegem, in, *De Semse*, (in voorbereiding). (Vanaf nu afgekort als *Ten Daele*)

¹⁴ Het Hof ten Daele wordt helemaal niet besproken terwijl van het Hof van Waenenrode slechts vermeld wordt dat het tot de jurisdictie van de schepenbank van Eppegem behoorde (WOUTERS, A., *Op. Cit.*, p. 538).

¹⁵ ARAB I 014, nr. 255, pachtbrief van de 18de eeuw.

¹⁶ VERBESSELT, J., *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw*, X, Pittem (1963), p. 237.

¹⁷ WOUTERS, A., *Op. Cit.*, II, p. 538.

De streek rond Mechelen¹⁸ en Zemst werd op het einde van de 16de eeuw zeer zwaar getroffen door de godsdiensttroebelen.¹⁹ Zo werd in 1592 te Epegem zowel de kerk als de pastorie door een bende muitelingen voor het grootste gedeelte vernield. Het verval van het kerkgebouw nam dermate toe dat de deken in 1598 zelfs een misverbod liet uitvaardigen.²⁰ Ook de pastorie werd toen integraal verwoest en bleef een ruïne tot 1609.²¹ Hoewel men in de kerk vanaf 1606 weer opnieuw de mis leest aan een zijaltaar in de zuiderbeuk, duurt het echter nog tot 1612 vooraleer het schip hersteld is.²² In 1620 is de kerk volkomen gerestaureerd²³ op uitzondering van de binnendecoratie, die pas in 1628 voltooid werd.²⁴

Fig. 1: Zicht op de Schranshoeve (1999)

¹⁸ Voor Mechelen, zie: MARNEF, G., *Het Calvinistisch bewind te Mechelen 1580-1585*, Kortrijk-Heule (1987).

¹⁹ Het verschil van regio tot regio is opmerkelijk en houdt wellicht onmiddellijke verband met de volharding van de inwoners tot het belijden van het katholieke geloof. Ofschoon officieel verboden, blijkt duidelijk uit enkele aanwijzingen dat de katholieke eredienst in onze streek toch blijft voortbestaan. De pastoor van Epegem wordt door het visverkopersambacht van Mechelen betaald om een vrijdagse mis te doen in zijn kerk (SAM, *Rekeningen van het visverkopersambacht 1579-1608*, f.° 8v°, uitgavenpost ca 16 mei 1580 - 29 augustus 1580). Zelf hield de pastoor zich schuil in een vertrek op het Onze-Lieve-Vrouwekerkhof te Mechelen, waar hij in het geheim doopsels voltrok (SAM, Not. 1300, f.° 418v°, acte van 12 en 14 december 1585) en de laatste sacramenten toediende (*Idem*, f.° 418r°, acte van 6 augustus 1585).

²⁰ LAENEN, J., *Epegem. Gemeente - Parochie - Kerk*, Leuven (1910), p. 33-34.

²¹ UBREGTS, W., Het oudste huis van Epegem: de pastorie, in: ANONYMUS. (ED.), *Een levend "Hart". De oude pastorie 1609-1617*, Epegem (1975), p. 2-4.

²² UBREGTS, W., *Op. Cit.*, p. 3.

²³ AAM, Epegem, *Kerkvisieten, 1618: Navis ecclesiae nunc parochianorum usui servit. Chorus adhuc desertus*. In 1620 wordt vermeldt dat het 'Chorus nunc reedificatus' is.

²⁴ AAM, Epegem, *Kerkvisieten, 1620: Ab intus ecclesia utcumque ornata*.

Hoewel alsnog weinig talrijk, duiden de archivalia erop dat de oorsprong van het Hof van Waenenrode beduidend ouder is dan door de beide hierboven vermelde auteurs aangehaald werd. Het oudste tot op heden gekende document is een uittreksel uit het leenboek van de goederen behorend tot het kapittel van Eppegem, ressorterend onder het Leenhof van Grimbergen, uit 1543. Het Hof van Waenenrode is op dat ogenblik in het bezit van Jacob Schooff.²⁵ Het kerngebied van het domein, het wooneiland met de huizen, de schuren, de stallen en de boomgaard, omheind met een brede slotgracht alsook het onmiddellijke aangrenzende areaal gebied, heeft een oppervlakte van zes dagwand.²⁶ Het hof bestond niet alleen uit een aangrenzende pachthoeve maar had ook verscheidene landerijen (tabel 1), hofsteden (tabel 2) en huizen (tabel 3), vaak ieder met hun eigen landerijen, die allen deel uitmaakten van het agrarische en architecturale patrimonium van Waenenrode. Daarnaast waren er ook verscheidene cijzen verbonden aan het domein (tabel 4). Uit de tabellen blijkt dat de hoofdmoot van de leengoederen van Waenenrode voornamelijk areaal van aard was (52,63 %). De afhankelijke architecturale eenheden, de hofsteden, vormden zonder meer een bijkomende belangrijke bron van inkomsten (15,79 %).

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
1	7 bunder	Land	Op den Bergh ten haege	Hof van Cobbenbosch ²⁷
2	10 dagwand	Land	Op den Valcken moirtere	Hof van Cobbenbosch Johannes de Rijcke ²⁸
3	3 bunder	Land	Kerkveld	Hof van Cobbenbosch Nicolas Micault ²⁹
4	9 dagwand	Beemd	Vispoel	Hof van Cobbenbosch van Immerseele ³⁰
5	11 dagwand	Eusels	Rollecoten	Bos klooster Grimbergen Lancelot van Gottengijs ³¹
6	1 Dagwand	Beemd	Dorent	Hof van Indevelde ³²
7	1 Bunder	Eusels/Land	aan de Strobroekhoeve ³³	
8	½ Bunder	Beemd	aan het van caluwaerts en aan 's Heerenstraat ³⁴	
9	½ Bunder	Land	Neercouter	Hof van Nedergem Jan Staes ³⁵
10	1 Bunder	Land	aan 's Heerenstraete ³⁶	Tussen goederen J. Schooff

Tabel 1: Grondbezit van het Hof van Waenenrode: Landerijen

²⁵ ARAB, I 13/02, nr. 5890, 'Extract uyten Leenboecke ...', f.°5r-8v.

²⁶ *Idem*, f.° 5r.

²⁷ *Ibidem*

²⁸ *Ibidem*

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Ibidem*

³¹ *Ibidem*

³² *Idem*, f.° 5v.

³³ *Ibidem*

³⁴ *Ibidem*

³⁵ *Ibidem*

³⁶ *Ibidem*

Waenenrode haalde zijn financiële tegoeden dus niet alleen uit de pacht van de hoeve en de opbrengsten van de omliggende landerijen, maar ook uit verder afgelegen gronden die integraal deel uitmaakten van het bezit van Waenenrode.

Nr.	Type	Grootte	Locatie	Huurder	Pacht	Regenoten
10	Hofstede	1 bunder 1 dagwand		Jan Moens	15 Rijns guldens	's heerenstraete Godshuis Oliveten goederen J. Schooff
11	Hofstede	7 dagwand	Vilder			Leerstraat ³⁷
12	Hofstede	3 dagwand				Waenenrode Johannes Driesch ? ³⁸

Tabel 2: Grondbezit van het Hof van Waenenrode: Hofsteden

Nr.	Cijns	Domein	Omvang	Regenoten	Cijnsgever
13	2 kapoenen, 8 ponden	Erf			Peeter Caluwaerts ³⁹
14	6 kapoenen 20 schellingen	Hof Strobroek			ex Jacop Taijs
15	6 kapoenen 25 schellingen	Hof Op de Wildere	3 dagwand	Naast goederen Schooff en Jan Meeus ⁴⁰	
16	1 kapoen 1 Rijns gulden	Huis en hof	1 bunder	... Jan Willems	
17	3 Rijns penningen	Land erf. johannes de backere	3 dagwand		erf Jan de backere
18	2 penningen Leuvens	Erf en huis de Mulder (Weerde)		Johannes van beker (?) ⁴¹	

Tabel 3: Grondbezit van het Hof van Waenenrode: Cijzen

Het rapport besluit met een van lijst lenen en persoonlijke goederen in het bezit van Jacob Schooff. Deze maakten echter geen deel uit van het patrimonium van het Hof van Waenenrode. Wel geven ze een duidelijker inzicht in de omvang van het bezit van deze familie te Epegem (zie appendix 1).

De familie Schooff⁴² behoorde tot één van de vijf meest vooraanstaande, adellijke, families van het 15de - 16de eeuwse Mechelen. Tezamen met families de Clercq, de Gottignies, de Merode

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ *Ibidem.*

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² Andere varianten zijn o.a.: Schoof, Schoofs, Schoefs, Scoef....

en Van der Aa bepaalden zij de politieke, economische en sociaal-culturele beleidstoon voor de Heerlijkheid Mechelen.⁴³ De voornaamheid van deze familie blijkt ook uit de verwantschap met o.a. het geslacht Oyenbrugge, Pipenpoy, van den Daele en van der Noot. Naast een groot aantal persoonlijke luxevoorwerpen waaronder een gouden ketting van zeven ons, zeven korallen paternosters met een gouden ketting van 4,5 ons, een gouden broche met een lelie versierd met robijnen en een gouden fles versierd met zes diamanten,⁴⁴ bezat deze familie ook een groot aantal eigendommen te Mechelen, waaronder het huis 'Den Duytsch',⁴⁵ thans gelegen Korenmarkt 8 en verscheidene heerlijkheden, hofsteden en huizen gelegen rondom Mechelen, o.a. te Bonheiden, Boortmeerbeek, Heffen, Hombeek, Leest, Meerbeek en Muizen.⁴⁶

Fig. 2: Het huis 'Den Duytsch' te Mechelen

⁴³ DE CREE, F., *Het voormalig kasteel Gottendijs*, Boortmeerbeek (1997), p. 79. (Vanaf nu afgekort tot *Gottendijs*)

⁴⁴ ARAB, *State en Aud.*, 80915, lost stuk; SAM Weesk. 8, f° 72r°-v°.

⁴⁵ KOCKEN, M., 58. Het huis Den Duytsch, in, INSTALLE, H., ET AL., *Historische Stedenatlas van België, Mechelen II*, Mechelen (1997), p. 185.

⁴⁶ MAST, M. Politiek, prestige en vermogen: de Mechelse magistratuur 1520-1577 I, in, *HKOLM* 97 (1994), p. 256-259.

Bij het huwelijk van Kathelijn Schooff met Peter van der Noot, vormde het hof van Waenenrode vermoedelijk een deel van de bruidsschat die zij meekreeg. Met de scheiding en deling tussen haar kinderen na haar overlijden in 1552, werd het volledige Hof van Waenenrode, inclusief de eronder ressorterende goederen, eigendom van Adolf van der Noot.⁴⁷ De samenstelling van het domein na het overlijden van Kathelijne Schooff, de echtgenote van Adolf van der Noot, blijft, zoals blijkt uit een inventaris uit 1570 opgemaakt door raadsheer Pierre van der Noot,⁴⁸ hoofdzakelijk dezelfde (tabellen 4-6). Weliswaar is er in tegenstelling tot het uittreksel uit 1543, naast de gebruikelijke 'huijsen, schueren (en) stallen' nu expliciet sprake van een 'huijs van playsantie', het geheel omgeven door een brede slotgracht. De oppervlakte van dit domein blijft ongewijzigd. Waenenrode zelf, kan opgedeeld worden in twee grote delen. Enerzijds omvat het domein een 'huijs van plaijsantie' met de eraan grenzende boomgaard, volledig omgeven door een slotgracht⁴⁹ die in de loop van de 20ste eeuw grotendeels gedicht werd (zie infra), terwijl een tweede kern van het domein uit een apart pachthof met schuren, stallen, landen, weiden en beemden bestond dat in pacht gegeven werd.⁵⁰

Deze archivale verwijzingen die de algemene lay-out van het site bekrachtigen, duiden op het bestaan van een 'moated site': een eerder luxueuze hoeve met walgracht (*site fossoyé*). Volgens C.C. TAYLOR⁵¹ kan een *moated site* in de ruimste zin gedefinieerd worden als een bebouwd stuk grond dat ten minste gedeeltelijk omringd is met een brede gracht die meestal bedoeld was om met water gevuld te zijn.⁵² Hoofdzakelijk voorkomend vanaf de 13de eeuw,⁵³ wordt dit bewoningstype frequent aangetroffen tot in de 18de eeuw.⁵⁴ Doorgaans was het plateau-eiland hoger gelegen dan de omgeving door de ophoping van grond bij het uitgraven van de omringende gracht,⁵⁵ zoals dit ook thans nog zichtbaar is bij de Schranshoeve. De gracht, doorgaans U-vormig, was steeds ongeveer 2 m. diep, had een breedte van 5 m. en kon één tot meerdere eilanden geheel of gedeeltelijk omsluiten.⁵⁶

Hoewel dit populaire bewoningstype verspreid was doorheen Europa,⁵⁷ werd er in het algemeen, tot op heden, relatief weinig archeologisch en historisch onderzoek naar verricht.⁵⁸ Voor Vlaanderen werd het bestudeerd voor de kuststreek (Veurne - Komen-Waasten),⁵⁹ voor onze gebieden zijn er, met uitzondering van Haacht, echter weinig of geen studies uitgevoerd naar de aanwezigheid van *moated sites*.

⁴⁷ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 2r°.

⁴⁸ ARAB, I 13/02: nr. 5890/9, f.° 1r - 5r

⁴⁹ ARAB I 13/02, nr. 5890/9, f.° 1r.

⁵⁰ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 1.

⁵¹ TAYLOR, C.C., *Moated sites: their definition, form, and classification*, in, ABERG, F.A. (ED.), *Medieval Moated Sites*, London (1978), p. 5.

⁵² LE PATOUREL, H.E.J., *Society of Medieval Archaeology Monograph 5: The Moated Sites of Yorkshire*, London (1973), p. 1.

⁵³ LE PATOUREL, H.E.J. & ROBERTS, B.K., *The significance of moated sites*, in, ABERG, F.A. (ED.), *Op. Cit.*, p. 47.

⁵⁴ ABERG, F.A., *Introduction*, in, ABERG, F.A. (ED.), *Medieval Moated Sites*, London (1978), fig. 1.

⁵⁵ CLARKE, H., *The Archaeology of Medieval England*, London (1984), p. 52-53.

⁵⁶ *Idem*, p. 52.

⁵⁷ Zie bv. voor England: CLARKE, H.E., *Op. Cit.*, p. 47-62; voor Denemarken: STIESDAL, H., *Moats in Denmark*, in, *Annual Report of the Moated Sites Research Group* 2, p. 13-14; voor Nederland: HOEK, C., *Moated sites in the county of Holland*, in, ABERG, F.A. & BROWN, A.E., B.A.R. Int. Series 121: *Medieval Moated Sites in North-West Europe*, Oxford (1981), p. 173-196; SCHUYF, J., *Moated Sites in the Netherlands*, in, *Annual Report of the Moated Sites Research Group* 7(1980), p. 33-39; voor Frankrijk: BUR, M., *Research on the medieval fortified hous in eastern France: the moated sites of the Champagne*, in, ABERG, F.A. & BROWN, A.E., *Op. Cit.*, p. 87-101.

⁵⁸ CLARKE, H.E., *Op. Cit.*, p. 49, 54.

⁵⁹ VERHAEGHE, F., *Medieval moated sties in coastal Flanders*, in, ABERG, F.A. & BROWN, A.E., *Op. Cit.*, 127-171.

COOLS⁶⁰ heeft aangetoond dat voor Haacht de meeste van deze hoeven reeds bestonden bij de aanvang van de 14de eeuw waarbij deze hoofdzakelijk en dit ten minste volgens de chorografische gegevens uit de 16de eeuw, verspreid liggen in het landschap.⁶¹ Doorgaans bestonden ze uit een enkelvoudig wooneiland volledig omgeven door een gracht. Dit type (A1)⁶² is het meest gangbare, niet alleen in de Westhoek maar ook in de rest van Vlaanderen en Henegouwen.⁶³ De aanwezigheid van klei in de bodem werd, volgens CLARKE,⁶⁴ aanzien als een noodzaak, voornamelijk door de waterdichtheid ervan en dit in relatie tot het voortbestaan van de gracht. Hoewel het principe van dit bewoningstype - de grote concentratie in de kuststreek afnemend naar het binnenland, de verschillende typen - wellicht veel complexer is dan de stelling van CAES⁶⁵ dat de nederzittingsplaats van de omgrachte hoeven dusdanig gekozen werd dat zowel de zeer goede landbouwgrond als de zeer goede weidegrond enerzijds maar ook de te slechte akker- of weidegronden, anderzijds, gemeden werden, wordt door afwezigheid van uitgebreid wetenschappelijk onderzoek, net zoals voor England,⁶⁶ niet de gelegenheid geboden tot een fijnere besluitvorming. Een strategische verdedigingsfunctie, is echter weinig aanvaardbaar in het licht van de afwezigheid van een andere vorm van versterking dan een gracht en een lichte verheffing van het plateau.⁶⁷ Eerder dan defensief te zijn, hadden de *moated sites* een sociale functie en golden zij als statussymbolen voor de rijkere leden van de toenmalige maatschappij, waarbij, zoals dit ook voor het Hof van Waenenrode het geval is, de *moated site* onmiddellijk afhankelijk was van landeigenaars die op een motteburcht of donjon in de bredere omgeving verbleven.⁶⁸ De defensieve elementen van het site hadden geen primair verdedigend doel meer *an sich*. De verbeteringen in de militaire techniek maakten dat de efficiëntie van deze defensieve elementen achterhaald was op een ogenblik dat de bourgeoisie deze als gemeengoed adopteerden en aanwendden als een expressiemiddel om hun status te vertalen (een sprekend voorbeeld hiervan is de hoeve 'de Torreelen' te Veurne).⁶⁹ De progressie in tijd is equivalent en evenredig met het groeiende aantal *moated sites* en de depreciatie van de sociologische waarde van dit gebouwtipe.⁷⁰

Deze archeologische gegevens sluiten niet alleen perfect aan bij de archivalia over het Hof van Waenenrode, maar ook bij de cartografische gegevens die over deze site beschikbaar zijn. Deze documenten staven de gangbare interpretatie van het domein als 16de eeuws schrans niet, maar bevestigen allen de archeologische interpretatie van de Schranshoeve als *moated site*. De afwezigheid van diepgaande studies van de archivalia laten alsnog niet toe het totale aantal *moated*

⁶⁰ COOLS, J., De Haachtse pachthoeven en kastelen, in, *ESB* 67 (1984), p. 38.

⁶¹ CAES, W., Het archeologisch onderzoek, in CAES, W. et al., *Ter Hofstad doorgrond. Een Brabantse hoeve met walgracht in Haacht (1200-heden)*, Haacht 1990, p. 122.

⁶² Deze typering volgt VERHAEGHE, F., *Op. Cit.*, p. 134-35.

⁶³ VERHAEGHE, F., *Op. Cit.*, p. 137-139.

⁶⁴ CLARKE, H.E., *Op. Cit.*, p. 53.

⁶⁵ CAES, W., *Op. Cit.*, p. 123.

⁶⁶ CLARKE, H.E., *Op. Cit.*, p. 56.

⁶⁷ Zie ook bv. CLARKE, H.E., *Op. Cit.*, p. 56.

⁶⁸ LE PATOUREL, H.E.J., Documentary evidence, in, ABERG, F.A., *Op. Cit.*, tafel ii.

⁶⁹ ANONYMUS, *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur Deel 8n: Arrondissement Veurne*, Brussel 1984, p. 633-635.

⁷⁰ Sociale depreciatie (*Social Depreciation*) is noch cultuur-, noch tijdsgebonden. Het komt voor vanaf de oudste beschavingen (vb. Egypte: zie hiervoor KEMP, B.J., *Ancient Egypt: Anatomy of a Civilization*, London (1984-87); Nabije Oosten: LEVY, T.E., Cult, Metallurgy and rank societies - Chalcolithic Period (ca 4500 - 3500 BCE), in, LEVY, T.E. (ED.), *The Archaeology of Society in the Holy Land*, New York 1993, p. 241; DE CREE, F., *Of God and Man. A Comprehensive Study of Sculptural Art in Chalcolithic and Early Bronze Age Palestine (Israel)*, Leuven (1997), p. 372-376, bijz. p. 374-375) tot op heden.

sites voor Eppetegem te bepalen, noch hun verspreiding of oppervlaktecoëfficiënt te determineren, hoewel het Hof ten Daele⁷¹ en de Strobroekhoeve⁷² mogelijk eveneens tot deze categorie behoorden.

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
1	7 bunder	Land	Op den Bergh ten haege	Hof van Cobbenbosch Johannes van Gersemeuter ?
2	10 dagwand	Land	Op den Valcken moirtere	Hof van Cobbenbosch Johannes de Rijcke Heer de Cuyppere 's Heerenstraat
3	3 bunder	Land	Kerkveld	Hof van Cobbenbosch Heer Nicolas Micault 's Heerenstraat Heer Jan de Fray
4	9 dagwand	Beemd	Vispoel
5	11 dagwand	?	Rollecoten	Bos klooster Grimbergen Lancelot van Gottengijs ⁷³ Erfg. Martini
6	1 Dagwand	Beemd	Dorent	Hof van Indevelde ⁷⁴ Erf. Martini ⁷⁵
7	1 Bunder	Eusels/Land	aan de Strobroekhoeve	's Heerenstrate Heiligen Geesttafel, Zemst ⁷⁶
8	½ Bunder	Beemd		Johannes vander beken Landerijen van Ijmmerssele ⁷⁷
9	½ Bunder	Land	Nedercouter	Landerijen Hof van Nedergem Johannes Staes Erfgenamen Pensaert ⁷⁸ 's Heerenstraete
10	½ bunder			Landerijen Jacob Schooff (+)

Tabel 4: Grondbezit van het Hof van Waenenrode: Landerijen

⁷¹ Zie hiervoor: DE CREE, F., *Ten Daele*.

⁷² Zie hiervoor: DE CREE, F., *De Strobroekhoeve*, (in voorbereiding).

⁷³ Over de familie de Gottignies in het algemeen, zie DE CREE, F., *Gottendijns*, p. 67 - 99; voor het belang van de familie de Gottignies te Eppetegem, zie DE CREE, F., Een nota over de familie de Gottignies te Eppetegem, in, *De Semse*, (1999), (in voorbereiding).

⁷⁴ ARAB, I 13/02: nr. 5890/9, f.° 1v.

⁷⁵ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 1r-2v.

⁷⁶ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 2r.

⁷⁷ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 3r.

⁷⁸ Voor een bespreking van de familie Pensaert, zie: DE CREE, F., *Nedergem*.

De verscheidene archivalia bieden een duidelijk beeld van de evolutie van het domein. Uit de pachtbrief⁷⁹ van 5 oktober 1697⁸⁰ blijkt dat de hierboven geciteerde indeling, tenminste voor wat het pachthof Waenenrode zelf betreft, grotendeels gerespecteerd bleef. De oppervlakte met inbegrip van het hof, de huizen, de schuren, de stallen, de boomgaard en de slotgracht, bleef ongewijzigd.⁸¹ De leengoederen vermeld onder de nrs 1 en 2 maken nog steeds integraal deel uit van het patrimonium, net als het agrarische gebied vermeld als nr. 8⁸² en het erf vermeld onder de nrs 16 of 17.⁸³ Er wordt echter geen melding meer gemaakt van de andere deelgoederen. Ze schijnen als het ware niet langer deel uit te maken van het patrimonium van het Hof van Waenenrode.

Nr.	Type	Grootte	Locatie	Huurder	Pacht	Regenoten
11	Hofstede met land	± 1 bunder met 1 dagwand		Jan van de Plassche	15 Rijnguldens	's heerenstraete Godshuis Oliveten
12	Hofstede met toebehoren ⁸⁴	7 dagwand	Vilder			Leerstraat ⁸⁵
13	Hofstede met toebehoren ⁸⁶	1 dagwand		Rombout de Smijt		tegen nr. 7 s' Heerenstraete

Tabel 5: Grondbezit van het Hof van Waenenrode: Hofsteden

De reden waarom deze niet vermeld worden in de pachtbrief uit 1697 is nog onduidelijk, doch op basis van een niet gedateerde inventaris uit het einde van de 17de - begin 18de eeuw⁸⁷ schijnt er zich, tenminste voor wat de areale gronden betreft, een volledig herschikking van het leen te hebben voorgedaan. De kern van het domein Waenenrode, het 'pachthof met sijn boomgaert hof ende waeteren' blijft ongewijzigd, net als de kernlanderijen vermeld onder de nrs 1-4 waarvan, weliswaar, de oppervlakte behouden blijft, doch de interne samenstelling wijzigt.

⁷⁹ Hoewel het bewuste document aanvangt met 'Lieve ende Beminde alsoo V.E. syt besittende' betreft het hier wel degelijk een pachtbrief.

⁸⁰ ARAB, I 114, nr. 255, 5 oktober 1697., f° 1-2. Bij de inventarisatie werd verkeerdelijk '5 octobre 1679' genoteerd, vermits de tekst duidelijk 'vijfden october XVI' sevenentnegentich' vermeldt.

⁸¹ ARAB, I 114, nr. 255, 5 oktober 1697, f.° 1.

⁸² ARAB, I 114, nr. 255, 5 oktober 1697, f.° 1. De omliggende landerijen veranderden intussen wel van eigenaar. In 1679 was dit half bunder land gelegen tussen de goederen van het begijnhof te Brussel en de landerijen van een zekere Ansens.

⁸³ ARAB, I 114, nr. 255, 5 oktober 1697, f° 1. Binnen het kader van deze bijdrage is het niet mogelijk om dieper in te gaan waarom het 'hof Strobroeck' hierbij kan worden uitgesloten. Zie hiervoor: DE CREE, F., *De Strobroeckhoeve*.

⁸⁴ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 2r.

⁸⁵ 'die men oijk noemt de beeckstraete' (ARAB, I 13/02, nr. 5890, f.° 2r).

⁸⁶ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 2v.

⁸⁷ ARAB, I 114, nr. 255, f° 1-2.

Nr.	Betaling	Cijnsdomein	Omvang Cijnsdomein	Cijnsgever
14	2 kapoenen, 8 ponden	Landerijen Jan de Boode		Peeter Caluwaerts
15	6 kapoenen 20 schellingen	Hof Strobroek		ex Jacop Tijs Maria Willems
16	6 kapoenen 25 schellingen	Hof Op de Wildere	3 dagwand	ex Jan Meeus Maria Willems
17	1 kapoen 1 Rijngulden	Huis en hof	1 bunder	Hendrick van heijden ⁸⁸
18	2 penningen Leuvens	Erf Lauwerijs de Vleeshouwere		H. de mulder (Weerde) ⁸⁹
19	3 Rijnspenningen	Land erf. johannes de backere	3 dagwand	

Tabel 6: Grondbezit van het Hof van Waenenrode: Cijzen

De tien dagwand land, vermeld onder nr. 2, worden opgesplitst waarbij, enerzijds, de helft van het gebied toegevoegd wordt aan nr. 1 terwijl de andere helft, anderzijds, als autonome entiteit bewaard blijft onder de benaming 'duyveblock'.⁹⁰ Daarnaast zijn er verscheidene andere, mogelijk nieuwe (?), lenen die voorheen nooit vermeld werden als deel van het patrimonium⁹¹ (zie appendix 2). Het is onduidelijk of er een rechtstreeks verband bestaat tussen de hierboven aangehaalde herschikking van de patrimoniale goederen en de naamswijziging van het domein. Doch het is frappant dat men vanaf de 18de eeuw niet langer meer naar het domein gaat verwijzen als 'Thoff van Waenenrode', maar meer en meer de benaming 'den pachthove genaempt ten Schrans' gaat gebruiken, waarbij de eerste benaming, aanvankelijk nog gebruikt als refererend object ('hoff ten Schrans ofte waenrode'),⁹² nagenoeg volledig verdwijnt. De nieuwe indeling van het patrimonium wordt ook teruggevonden in een pachtbrief uit 1707.⁹³ Ook hier is de samenstelling van de kern van het domein, het huis met de tuin, de schuur, de stallen en de verscheidene andere gebouwen, alsook de oppervlakte grotendeels onveranderd, doch de samenstelling ervan is duidelijk gewijzigd. Voorheen de grootte van de kern van het domein, is nu 'indese sesse dachwanden begrepen een anderhalf dachwant geheeten de wauwerkens liggende voort poorthuys deel van eene meerdere partije'.⁹⁴ Voor de eerste maal wordt de aanwezigheid van een poorthuis vermeld⁹⁵ waardoor men wellicht mag aannemen dat het desbetreffende poorthuis na 1679 maar duidelijk voor 1707 gebouwd werd. Er is echter tot op het einde van de 18de eeuw geen melding in de archivalia van de aanwezigheid van een duiventoren, zoals elders beweerd wordt.⁹⁶ Appendix 2 biedt een duidelijk overzicht van de patrimoniale goederen van het Hof van Waenenrode in het begin van de 18^{de}

⁸⁸ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 2v.

⁸⁹ ARAB, I 13/02, nr. 5890/9, f.° 3r.

⁹⁰ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 2.

⁹¹ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 2.

⁹² ARAB, I 114, nr. 255.

⁹³ ARAB, I 114, nr. 255.

⁹⁴ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 1.

⁹⁵ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 1.

⁹⁶ ANONYMUS, De Schrans, in, ANONYMUS (ED.), *Van Pastorie tot Schrans*, Epegem (s.d.), p. E 25 : 'de kepers die het dak dragen zijn lang niet zo massief en stevig als die uit de duiventoren'.

eeuw. Daarbij is het opvallend te moeten vaststellen dat in vergelijking met de 16de eeuw (tabellen 1-3), de rechtstreekse fiscale cijzen en de hofsteden niet meer vermeld worden; daarentegen is het areaal duidelijk in omvang toegenomen.

In de pachtbrief van 1707 wordt voor de eerste maal de naam van een pachter, Jan Verhaeren, geciteerd.⁹⁷ Door een gebrek aan meer gedetailleerde gegevens is het alsnog onduidelijk naar wie hier precies verwezen wordt, vermits de combinatie van de voor- en de familienaam binnen de groep Verhaeren te Eppegem 17 maal voorkomt (zie tabel 7).

Tijdens deze periode blijft de samenstelling van het domein dezelfde als voorheen vermeld, aldus een pachtbrief te dateren tussen 1707 en 1736.⁹⁸ De gebouwen die de kern van het Hof van Waenenrode uitmaken, worden weliswaar nu slechts nog als 'thof te Schrans' vermeld.⁹⁹ Hoewel deze pachtbrief bijzonder weinig details bevat en eerder beknopt is in omvang, is hij echter niet oninteressant. Volgens een bijschrift in de marge wordt het 'Hof te Schrans' op dat ogenblik in pacht gehouden door 'de pachter van Ham'.¹⁰⁰

Het domein is dan reeds eigendom van de familie van Oijenbrugge de Duras,¹⁰¹ waardoor het meer dan waarschijnlijk is dat hier Karel van Hamme bedoeld wordt, één van de zonen van Hendrik van Hamme die, sinds 1663 vermeld als pachter van de Oyenbruggehoeve, het pachthof dat deel uitmaakte van het indrukwekkende kasteel van Oyenbrugge te Grimbergen dat in 1769 afgebroken werd, pachtte.¹⁰²

Het kasteel dat volgens een gravure van HARREWIJN een 15de - vroeg 16de eeuws slot was, was een rechthoekig gebouw met op de hoeken een ronde toren met spits dak omgeven door een brede slotgracht. Het omvatte o.a. een kasteel, een duiventoren,¹⁰³ een imposant pachthof met een wijngaard van 20 roeden,¹⁰⁴ een brouwerij, een watermolen¹⁰⁵ en een kapel. De kapel, toegewijd aan de H. Anna,¹⁰⁶ stond volgens de schetsen van DE CANTILLON¹⁰⁷ en HARREWIJN¹⁰⁸ los van de kasteelhoeve en het kasteel, wat bevestigd wordt door deken LEMIRE.¹⁰⁹ In de 18de eeuw behoorde ze toe aan Karel Floris Jozef, graaf van Maldegem, die, nadat hij het samen met het vervallen en verlaten kasteel, de hoeve en de brouwerij van de graaf van Oyenbrugge verkregen had, instond voor het onderhoud ervan.

⁹⁷ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 1, titel.

⁹⁸ ARAB, I 114, nr. 255, los blad.

⁹⁹ ARAB, I 114, nr. 255, los blad.

¹⁰⁰ ARAB, I 114, nr. 255, los blad.

¹⁰¹ Zie hiervoor de aanhef van de niet gedateerde pachtbrief ARAB, I 114, nr. 255, f.° 1.

¹⁰² Lemire *apud* DELESTRE, D.J., *Uit het verleden van Grimbergen II*, Grimbergen 1987, p. 87.

¹⁰³ Zie ook WOUTERS, A., *Op. Cit.* II, p. 175.

¹⁰⁴ 'Item sesse dachw. ende twintich roeden aen den Wijngaert van Oyenbrugge neven de hoeve van Oyenbrugge' (AAG, anno 1421; 'van een stuck land ghelegen bij de Langeher Haegen, den Wijngaert van Oyenbruggen, (AAG, Kl. III, fasc. 15, anno 1432); voor Middeleeuwse wijngaarden in Brabant, zie MINNEN, B., *De wijnbouw in Rotselaar tijdens de Late Middeleeuwen (XIIIde-eerste helft XVIde eeuw)*, in *De Brabantse folklore*, 242, (1984), p. 87-115.

¹⁰⁵ DELESTRE, D.J., *Op. Cit.* II, p. 88-89.

¹⁰⁶ AAG, Kl. V, 12.

¹⁰⁷ DE CANTILLON, *Vermakelykheden van Brabant, en deszelfs onderhoorige Landen*, Amsterdam (1770), Deel II, p. 40, 7de afbeelding tussen pp. 40-41.

¹⁰⁸ HARREWIJN *apud* LE ROY, *Le délices de Brabant*, Hagae Comitum (1694).

¹⁰⁹ LEMIRE *apud* DELESTRE, D.J., *Op. Cit.*, p. 139

Verha(e)ren, *Joannes*

Nr.	Voornaam	Voornaam Vader	Naam Moeder	° datum	+ datum
1	Joannes	Joannes	Vandenput, Anna	16/02/1690	
2	Joannes	Henricus	Vermeeren, Barbara	09/01/1698	
3	Joannes	Henricus	Vermeren, Barbara	26/12/1698	
4	Joannes	Henricus	Vermeeren, Barbara	19/12/1700	
5	Joannes	Joannes	Vanderborght, Theresia	23/05/1712	
6	Joannes Franciscus	Joannes	Vleeracker, Anna	06/02/1731	
7	Joannes-Franciscus	Judocus	Verhaeren, Elizabeth	16/07/1741	
8	Joannes-Baptiste	Henricus	Wauters, Maria Anna	18/12/1758	
9	Joannes	Henricus	Wauters, Maria Anna	22/01/1760	
10	Joannes-Franciscus	Henricus	Wouters, Maria Anna	03/08/1764	
11	Petrus-Joannes	Henricus	Wouters, Maria Anna	25/01/1772	
12	Joannes	Joannes-Franciscus	Mertens, Elizabeth	05/10/1796	
13	Joannes				18/01/1698
14	Joannes				13/12/1720
15	Joannes				27/12/1726
16	Joannes Josephus				06/10/1741
17	Joannes				05/02/1763

Tabel 7: dBase IV-tabel: Verha(e)ren, *Joannes*¹¹⁰

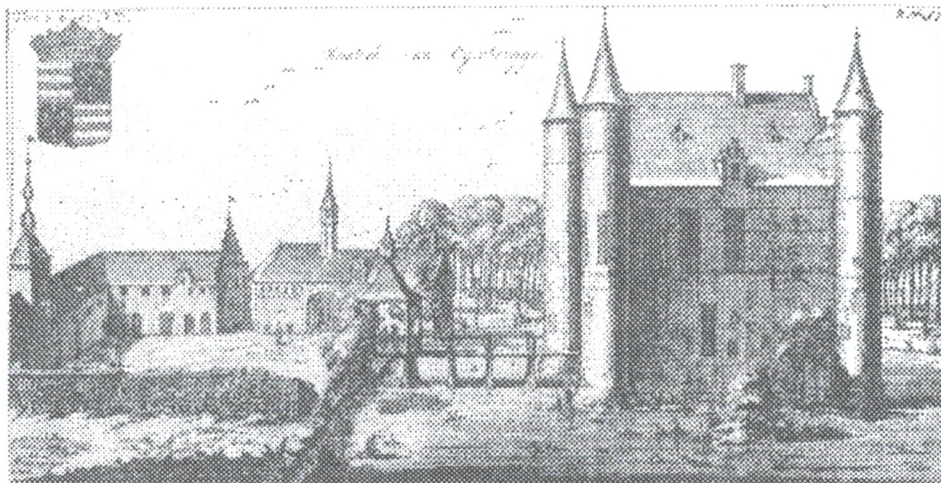

Fig. 3: Het slot Oyenbrugge volgens DE CANTILLON

¹¹⁰ Voor deze tabel zie: DE CREE, F., *Kind en Gezin. Een gezinssamenstelling van Eppegem tijdens het 'Ancien-Regime'* (in voorbereiding).

Nadat in 1781 het volledige domein verkocht werd aan Hendrik Maria Gerard Helman, burggraaf van Grimbergen,¹¹¹ geraakte ook de kapel in onbruik en werd deze uiteindelijk afgebroken, hoewel, zoals ook DE MAEGD¹¹² vermeldt, delen van de kapel nog zichtbaar zijn in het huis dat op de plaats gebouwd werd.

De ongedateerde pachtbrief scheidt enige onduidelijkheid in de positie van de familie Verhaeren en deze van de familie van Hamme m.b.t. de functie van pachter van het Hof van Waenenrode. Het is echter niet uitgesloten dat Jan Verhaeren de hoeve pachtte maar op zijn beurt, gedurende een beperkte tijd, verder verpachtte aan de familie van Hamme. Verder archivaal onderzoek zal hierover allicht meer duidelijkheid scheppen. Wel mag uit de beschikbare, historische, gegevens blijken dat de familie Verhaeren als pachter van het Hof van Waenenrode, ten minste in de 18de eeuw, een zeer belangrijke maatschappelijke functie vervulde (zie ook infra).

Deze eeuw is het best vertegenwoordigd in de archiefbescheiden. Uit de *'realisatie gedaen bij den seer Edelen heere Messire Guilielmus Dominicus d'Oijenbrugge van de graven van Duras, baron de Roost etc. ende sijnevre compagne te behoeve van den seer Edelen heere Jooncker Jan baptist de Cassel, heere van Sischbach ende sijne compagne'*, gedateerd op 23 augustus 1724¹¹³ blijkt dat, naast een groot aantal domeinen, heerlijkheden en cijnzen gelegen in het huidige Wallonië, de echtgenote van Jan Baptist de Cassel niet alleen het domein d'Oijenbrugge krijgt toegewezen maar ook *'La cense de Wanrode a Epegem.'* Van deze goederen kan zij pas genieten *'seulement ... apres la mort dudt. Seigneur Baron de Roost et de madame son Epouse.'*

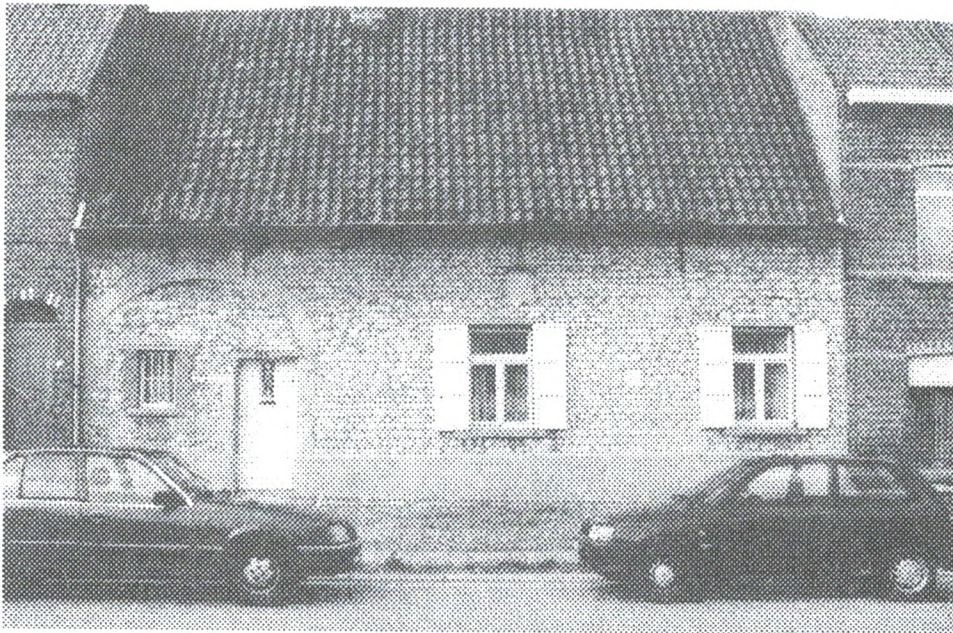

Fig. 4: Slot Oyenbrugge: de voormalige kapel, thans woonhuis (1999)

¹¹¹ AAG, KI. IV, 53. Zie ook DELESTRE, D.J., *Op. Cit.*, p. 140-141.

¹¹² DE MAEGD, C., *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, Dl. 2n*, Gent (1975), p. 204.

¹¹³ ARAB, A 158, nr. 3206, akte dd. 23 augusti 1724.

Indien zij echter voor haar echtgenoot overlijdt, zonder kinderen te hebben nagelaten, '*aura(-t-il) son douaire et usufruit sur la cense d'Eppegem et sur la terre et seigneurie d'Oijenbrugge en acquittant les rentes ij affectées*'.¹¹⁴ Volgens de staat van inkomsten en uitgaven van 1736, opgemaakt door Baron d'Elderen, rentmeester van de baronnes de Xoort,¹¹⁵ betaalt deze op 6 juli voor het bezit van de Schrans te Eppegem een cijns aan het Leenhof van Brabant.

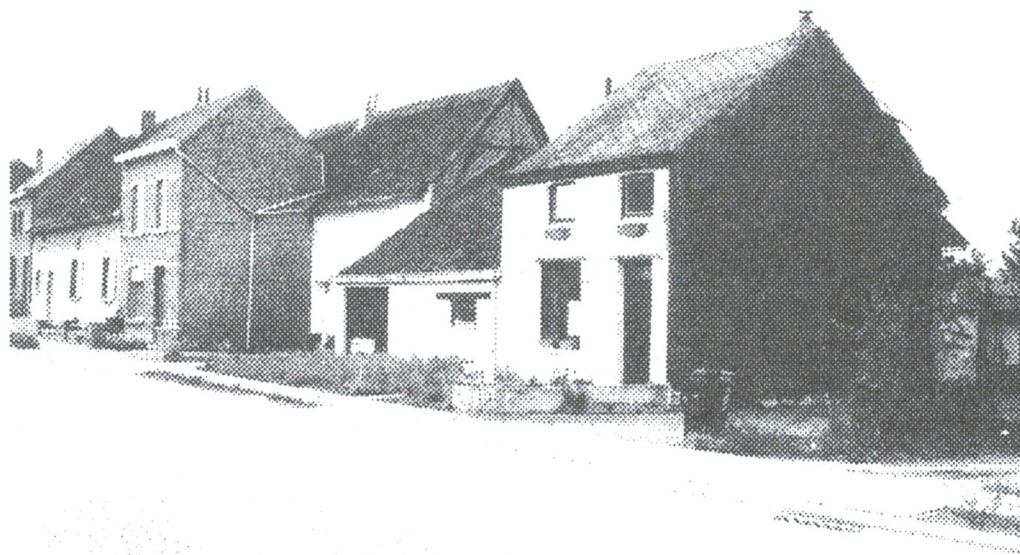

Fig. 5: Slot Oyenbrugge: de oorspronkelijke hoeve (nu Poddegemstraat nrs 185-191)

Op 23 juli betaalt zij aan de griffier van het leenhof van de Heerlijkheid Eetvelde een jaargeld voor vier stukken die onder het hof '*ten Schrans*' ressorteerden.¹¹⁶ Jan Verhaeren die, voor de vele reizen die hij ondernomen heeft eveneens een vergoeding ontvangt, wordt als '*censier de ladte cense*'¹¹⁷ vermeld. Zoals blijkt uit een kwitantie van een zekere de Greve, stadhouder van het Leenhof van Grimbergen, was Jan Verhaeren ook één van de vertrouwenspersoon van Jean Louis d'Oijenbrugge, vermits hij op 11 februari 1736 in naam van de baron 116 guldens en vier stuivers betaalt voor het verhef van twee volle lenen¹¹⁸ en een bijkomende 324 voor vijf volle en een smal leen.¹¹⁹ Jean Louis d'Oijenbrugge werd eigenaar van het Hof ten Schrans door vererving na de dood van zijn broer Guilliemus Dominicus d'Oijenbrugge de Duras. Naast de hoofdmoot van de territoriale goederen, waaronder verscheidene volle en smalle lenen, erft hij van zijn broer eveneens de adellijke titel van Baron van Roost.¹²⁰ Het is opmerkelijk te moeten vaststellen dat in de

¹¹⁴ ARAB, A 158, nr. 3206, akte dd 23 augusti 1724, f° 2r-3v.

¹¹⁵ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 1r.

¹¹⁶ ARAB, I 114, nr. 255, f.° 2r.

¹¹⁷ ARAB, I 114, nr. 255, f° 2r.

¹¹⁸ ARAB, I 114, nr. 255, los stuk 11 février 1736.

¹¹⁹ ARAB, I 114, nr. 255, los stuk 11 février 1736.

¹²⁰ ARAB, I 114, nr. 255, los stuk 11 février 1736.

verscheidene kwijtschriften uit 1736 voor de eerste maal sinds twee eeuwen opnieuw melding gemaakt wordt van de aanwezigheid van fiscale cijzen. Zo dient voor het verhef van een leen van twee carolusgulden, 17 stuivers en zes kapoenen die geheven worden op twee hofsteden te Eppegem, negen guldens en zeven stuivers betaald te worden. Deze hofsteden behoorden blijkbaar tot het patrimonium van het Hof ten Schrans, vermits Jan Verhaeren vernoemd wordt als bezetman, terwijl Jean Louis d'Oijenbrugge duidelijk als sterfman vermeld wordt.¹²¹

Het einde van het *Ancien Régime* betekent meteen ook het einde van de eenheid van het domein van het voormalig Hof van Waenenrode. Door de afschaffing van heerlijkheden, lenen, cijzen en andere instellingen, werden de goederen van de van het Hof van Waenenrode afhankelijke domeinen zelfstandige eenheden. Ook het kerngebied van het domein wordt totaal versnipperd, hoewel het wooneiland met de gebouwen, omgeven door een brede slotgracht, ook na de Belgische Omwenteling intact blijft. Reeds na de Franse Revolutie werd het blijkbaar aangekocht door de familie Verhaeren, in wiens bezit het minstens tot het midden van de 19de eeuw blijft, vermits het in 1844 nog steeds als eigendom vernoemd wordt van de weduwe van Lambert Verhaeren, één van de kleinkinderen van Jan Verhaeren, die echter te Vilvoorde resideert en er een boerderij uitbaat.¹²² De voormalige agrarische gronden, de percelen ten westen van de voetweg 35, die de huidige Kreupelstraat met de Schoondonkstraat verbindt, worden echter totaal versnipperd. Ze zijn o.a. eigendom van de weduwe Louis François Gieraert, woonachtig te Eppegem (nr. 29), Pierre Joseph Vander Elst, brouwer te Eppegem (nr. 30) en Florent Deconinck, landbouwer te Eppegem (nrs 441-442, 446-447).¹²³ Deze tendens zet zich duidelijk verder in de volgende decennia. Hoewel het wooneiland, de kern van het domein (nrs 198, 199, 200, 201) alsook enkele landbouwgronden (nrs 197, 203, 206) en weiden (nrs 202, 204, 205) eigendom blijven van de weduwe Verhaeren, is in 1860 de volledige agrarische zone opgesplitst tussen verscheidene eigenaars: Maarschalk L. Geeraerts (n° 195), P.J. Vanderelst (n° 194a), F. Deconinck (nrs 193, 194b), D. Dery, dagloner woonachtig te Zemst (n° 196a-b), Weduwe Vanheutheusden, rentenierster te Brussel (nos 132-138), die eveneens het kasteel Wolfslinde in haar bezit heeft.¹²⁴

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt het voormalig Hof van Waenenrode grondig vernield. Het gebouwencomplex van de huidige Schranshoeve, dateert uit de twintiger jaren waarbij men vaak niet eens materiaal van goede kwaliteit gebruikte. Rond hetzelfde ogenblik dichtte men ook gedeeltelijk de brede walgracht en rooide men de talrijke bomen die deze eens omlijnden. Niettemin vormt het een mooi voorbeeld van de wederopbouw van een historisch geheel waarbij de traditionele Brabantse hoevestijl gerespecteerd werd.¹²⁵

C. 'Mutatis Mutandis: Het hof Waenenrode in kaart gebracht

Inleiding

Hoewel eerder beperkt, is het chorografische materiaal dat het 'Hof van Waenenrode' vermeldt, weliswaar niet te veronachtzamen. Op geen enkele van de geraadpleegde 16de of 17^{de}

¹²¹ ARAB, I 114, nr. 255, los stuk 6 juli 1736.

¹²² CROMPHOUT, J., *Atlas des Communications Vicinales de la Commune d'Eppegem*, Brussel (1844), *Tableau des Propriétaires des Parcelles attenantes aux Chemins*, Plan de Détail n° 3, Nrs 5, 8, 9, 10, 443.

¹²³ CROMPHOUT, J., *Op. Cit.*, Plan de Détail n° 3, Nrs 29, 30, 441-442, 446-447.

¹²⁴ POPP 1860, p. 2.

¹²⁵ ANONYMUS, *Op. Cit.*, p. E 25.

eeuwse kaarten wordt als dusdanig ernaar verwijzen (nrs 1-4). Wel duidt men het telkens aan met de benaming van zijn oudste bezitter: Schooff

- 1) J.F. VAN LANGREN, *Secunda pars Brabantiae cuius urbs primaria Bruxellae*, uit WILLEM BLAEU, *Theatrum Orbis Terrarum*, Amsterdam (1635), 41.0 x 52.0 cm., Milliare Germanicum, Milliare Brabanticum, Milliarum Italica, Virge 20 pedum.¹²⁶ (Fig. 6)

Op deze kaart ligt het westen bovenaan. Brussel is hier centraal weergegeven met de belangrijkste verbindingswegen van noord naar zuid. Net zoals voor de tweede kaart, is deze belangrijk door de gedetailleerde aanduiding van de verschillende hoven en kastelen. Door de kleine schaal waarop zij gemaakt werd, zijn deze gemakkelijk te identificeren en te localiseren. Het dorp Eppegem is aangeduid als *Eppeghem* met boven de naam het gebruikelijke symbool voor de kerk, centrum van het dorp. Links van de baan Vilvoorde-Mechelen, duidt een symbool de aanwezigheid aan van een kasteel waarboven de naam *Schoefs* vermeld werd.

- 2) NICOLAES VISSCHER II, *Mechlinia Dominium et Aerschot Ducatus*, in N. VISSCHER, *Atlas Minior: Kaert-Boeck van De XVII Nederlandtsche Provinciën*, Amsterdam (1648), 55.3 x 46.3 cm., Miliarum Germanica en Miliarum Galica, DUNCKER & WEISS (1983, p. 82). (Fig. 7)

Ook op deze kaart ligt het westen bovenaan. Hoewel zeer eenvoudig is zij bijzonder nauwkeurig uitgevoerd, met oog voor de locatie van de oude kastelen en hoven. Het dorp wordt op de kaart aangeduid als Eppegem, met de gebruikelijke symbolen voor de aanwezigheid van een kerk en twee kastelen. Rechtsboven de naam van het dorp bevindt zich eenzelfde icoon, waarboven de naam *Schoefs* genoteerd werd, verwijzend naar het Hof van Waenenrode.

- 3) NICOLAS VISSCHER I, *Tabula Ducatus Brabantiae continens Marchionatum Sacri Imperii et Dominium Mechliniense de novo accurate emendata et in lucem edita per Nicolaum Piscatorem*, in N. VISSCHER I, *Germania Inferior*, Amsterdam (1663), 46.5 x 54.5 cm., Milliarum Germanica, DUNCKER & WEISS (1983, p. 107-108).

Op deze kaart van het volledige hertogdom Brabant ligt het oosten bovenaan. Door het concept, biedt zij een duidelijk overzicht van de verschillende gemeenten en gehuchten, ook van thans verdwenen locaties. Wel is zij minder rijk aan iconografische aanduidingen voor gebouwen. Naast het gebruikelijke symbool waarmee de dorpskern van Eppegem, de kerk, aangeduid wordt, bevinden zich twee andere iconen voor kastelen, echter zonder vermelding van hun naam.

Links, boven de naam van het dorp, bevindt zich een derde symbool waarnaast de naam *Schoefs* gedrukt werd. Deze kaart duidt op het uitzonderlijke belang dat het Hof van Waenenrode in het midden van de 17de eeuw genoot. Doorgaans belangrijk geachte kastelen zoals Indevelde, Nedergem of domeinen zoals Vroenevelde worden niet op de kaart vermeld, terwijl het Hof van Waenenrode duidelijk op de kaart aangegeven werd, net zoals bv. Poddegem, Oyenbrugge of Heienbeek.

¹²⁶ DUNCKER, D.R. & WEISS, H., *Het Hertogdom in kaart en prent*, Tiel (1985), p. 92-93. (Vanaf nu geciteerd in de chorografische verklaring als DUNCKER & WEISS 1985).

- 4) IUSTUS DANCKAERTS, *Ducatus Brabantiae Tabula Continens Sacri Imperii Marchionatum et Dominium Mecheliense de novo accurate emendata*, Amsterdam (na 1696-voor 1701), 51.0 x 58.0 cm., *Miliaria Germanica en Galica*, DUNCKER & WEISS (1983, p. 133).

De kaart geeft weinig gedetailleerde verwijzingen. Doch door de talrijke aanduidingen van kastelen en hoven is zij echter zeer belangrijk. Het 'Hof van Waenenrode' wordt symbolisch voorgesteld. Tussen de vermelding van 'Epeghem' waarmee algemeen het dorp aangeduid wordt en 'Nederheim', als aanduiding voor de leenheerlijkheid Nedergem, wordt naar het domein 'Waenenrode' verwezen als 'Schooff'.

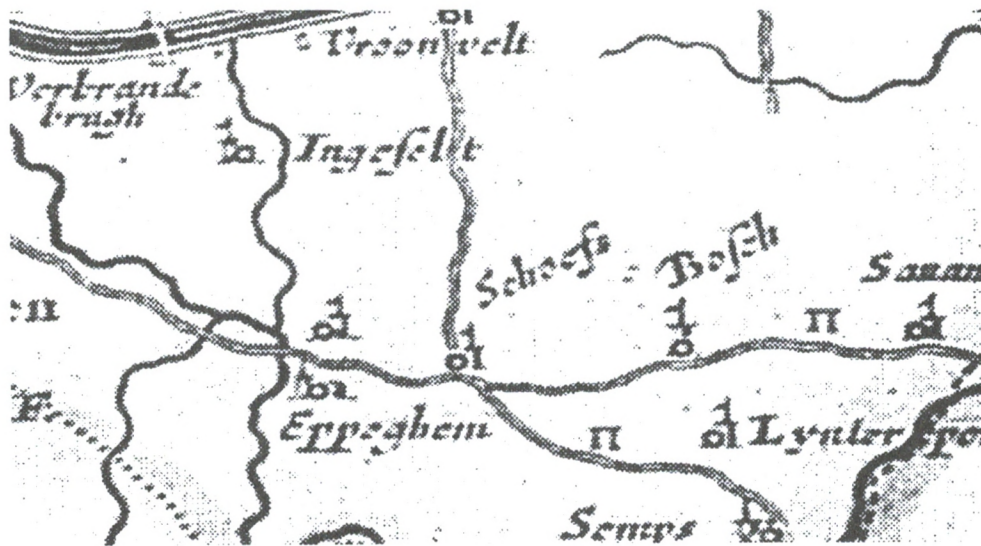

Fig. 6: Kaart van J.F. VAN LANGREN (detail)

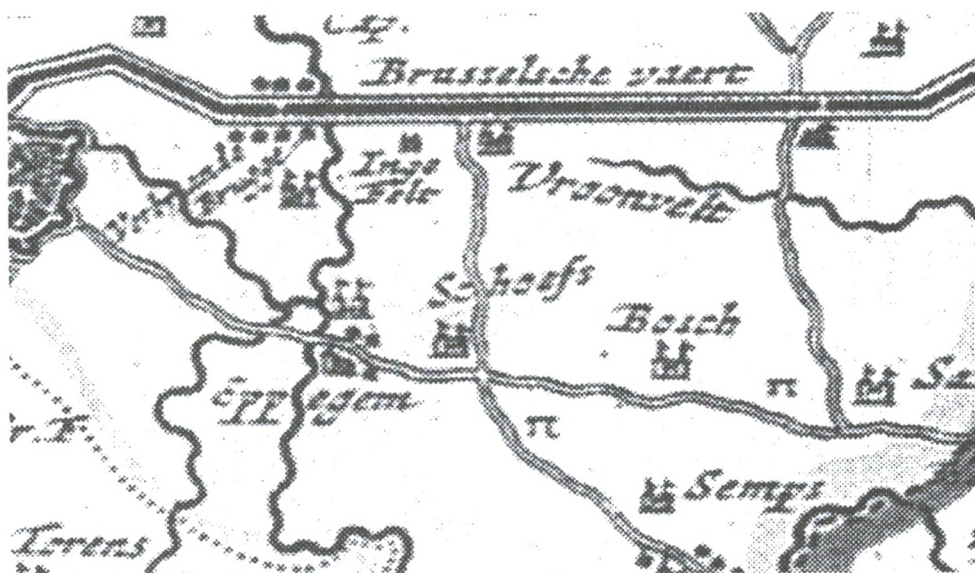

Fig. 7: Kaart van NICOLAES VISSCHER II (detail)

- 5) NICOLAS VISSCHER, *Bruxellensis Tetrarchia in omnes eiusdem subjacentes ditiones accuratissime divisa*, Amsterdam -, - x - cm., Gemeene Duytsche Mylen - Fransche Mylen, DUNCKER & WEISS (1983, p. 82). (Fig. 8)

Op deze kaart, die door zijn kleine schaal bijzonder gedetailleerd is, ligt het noorden bovenaan. Door de details worden niet alleen tal van dorpen, gehuchten en gebouwen (abdijen, kapellen, kastelen, kloosters, watermolens) aangeduid maar zelfs schransen en grote concentraties van bossen. De kaart is tevens één van de eerste waarop een verklarende legende voor de gebruikte symbolen vermeld wordt. Naast de aanduiding van de dorpskern van *Eppegem*, zijn een tweetal icoontjes afgebeeld met ernaast de vermelding 'kast.' als aanduiding voor het bestaan van kastelen te Eppegem. Hierboven bevindt zich een derde symbool dat volgens de legende een *heeren-huys* aanduidt, waarnaast de naam *Schoefs* geschreven is. Er is echter totaal geen aanduiding voor de aanwezigheid van een 'schrans' te Eppegem.

- 6) J. DE FERRARIS, *Kaart Der Oostenrijkse Nederlanden, Kaartblad 92 (B¹)*, -, 1771-1777, Schaal: 1/11.520, gekleurd, 43.0 x 68.0 cm, Nationaal Geografisch Instituut, Brussel, fotografische zwart-wit reproductie. (Fig. 9)

Deze van oorsprong, militaire, chorografische kaart, is de eerste pre-kadastrale kaart die van onze gewesten opgemaakt werd. Door het concept, werd er een diepgaande zorg besteed aan de details. Huizen, domeinen en bossen werden nauwkeurig weergegeven, waarbij niet alleen de vorm van de woningen, maar o.a. ook de omheining van een domein en de vorm van de tuinen aangeduid werd. De Ferrariskaart is de eerste waarop het *Hof van Waenenrode* vermeld staat als 'C^{se} De Schrans' (Kasteel de Schrans). Het domein, dat mooi is afgelijnd door een bomenrij, bestaat uit twee grote delen: de akkerlanden aan de west- en het woondomein aan de oostzijde. Het woongebied is omringd door een rechthoekige, door de rechte hoeken duidelijk artificieel aangelegde, brede slotgracht. Aan de noordoostzijde bevindt zich een kleine brug.

Het domein bevat hoofdzakelijk twee gebouwen: een breed L-vormig gebouw aan de noordzijde van het domein, wellicht het pachthof en een klein rechthoekig gebouwtje aan de zuidzijde, dat mogelijk de voorraadschuur voorstelt. Het poorthuis, zoals vermeld in de pachtbrief van 1707 (zie supra), werd evenwel niet op de kaart aangeduid. Ten westen van het woonhuis bevond zich een brede Franse tuin, waarvan de vier kwartieren door een brede haag van elkaar gescheiden werden. Een weg verbond de Schrans met het kasteel 'Wolfslinde'.

- 7) ANONYMUS, *Kaart naar de de Ferrariskaart*, -, - na 1777, Schaal: 1/88, zwart-wit, 43.0 x 68.0 cm, Privé-verzameling, ozalidreproductie, schaal 1:1.¹²⁷ (Fig. 10)

De gelijkenis met de de Ferrariskaart is opvallend, doch het geheel is duidelijk met veel minder zorg voor detail en precisie uitgevoerd. De aanduiding 'C^{sc}' (kasteel), nog aanwezig op de de Ferrariskaart, is verdwenen. Er wordt slechts naar het domein verwezen als 'Schrans'. De toegangsweg alsook de brug worden niet weergegeven. De bewoningskern is omringd door een duidelijk artificieel aangelegde, brede slotgracht. Het gebouwencomplex bevindt zich aan de noordzijde van het domein, waarbij de locatie en de vorm van de gebouwen dezelfde is als deze op de de Ferrariskaart. De lusttuin naar Frans model, ten westen van het wooncomplex, is ook niet weergegeven, net zoals de bomenrij die het domein omringde.

¹²⁷ Voor een bespreking over de datering van deze kaart, zie DE CREE, F., *Gottendijs*, p. 50.

- 8) J. CROMPHOUT, *Atlas des Communications Vicinales de la Commune d'Eppegem*, Brussel (1844), kaartblad 3-4, Schaal 1/25.00, gekleurd, 50.0 x 70.0 cm., Gemeentehuis Eppegem, Gemeentelijk archief, lithografie op papier met versterkt linnen, fotocopie op papier, schaal: 1:1. (Fig. 11)

De kaart van CROMPHOUT toont ons in essentie een situatie zoals deze weergegeven is op kaart nr. 6. Doordat het omringd is door verschillende wegen blijft het globale gebied bewaard. Het wooneiland, dat zich op het westelijke deel van dit gebied bevindt en bereikbaar is via een toegangsweg aan de westzijde, is omgeven door een onregelmatige brede slotgracht. Het wooncomplex bevindt zich aan de oostzijde van dit wooneiland. De locatie van de gebouwen, inclusief het kleine gebouwtje tegenover het grote rechthoekige zuidoostelijke gebouw, is dezelfde als dit op de de Ferrariskaart. Er is geen aanduiding voor de aanwezigheid van een tuin. Het areaal is doorsneden door de voetweg nummer 38 die de huidige Kreupelstraat met de Schoondonkstraat verbindt maar thans uit het landschap verdwenen is.

Fig. 8: Kaart van NICOLAS VISSCHER (detail)

- 9) PH. VANDERMAELEN, *Carte de la Belgique*, n° 8/7, Bruxelles (1845), Schaal: 1:20.000, kopergravure, niet gekleurd, 56.0 x 74.0 cm., Nationaal Geografisch Instituut, Brussel, Ozalidreproductie op papier, schaal 1:1. (Fig. 12)

Het domein wordt omschreven als 'den Schrans F^{er}'. Er is een duidelijke deling tussen de westzijde van het domein, dat voorheen als landbouwgebied ontgonnen werd en de oostzijde, waarop zich de bewoningskern, omgeven door een brede slotgracht, bevond. Dit gebied is toegankelijk vanuit het noordoosten, door middel van een kleine brug. Het bewoningseiland, omringd door een brede slotgracht, is hier quasi cirkelvormig. Er bevinden zich een viertal, kleine rechthoekige gebouwtjes aan de noordzijde van het wooneiland, terwijl het rechthoekige gebouw aan de zuidzijde bewaard bleef. Een klein, rechthoekig gebouwtje, mogelijk een bakkersoven, bevindt voor het rechthoekige gebouw aan de zuidzijde.

10) PH. VANDERMAELEN, *Carte de la Belgique, Bruxelles* (1845), Schaal: 1:20.000, kopergravure, niet gekleurd, 56.0 x 74.0 cm., Nationaal Geografisch Instituut, Brussel, Ozalidreproductie op papier, schaal 1:1. (Fig. 13)

De kern van het voormalig Hof van Waenenrode blijft bewaard. Een brede slotgracht omringt een wooneiland waarop aan de oostzijde drie langwerpige, losstaande, gebouwen staan. Voor het gebouw aan de zuidzijde bevindt zich een klein vierkantig gebouwtje dat vermoedelijk de bakoven is. Het areale gebied dat onmiddellijk rondom het wooneiland gelegen is, is doorsneden door twee voetwegen. De ene vormt de verbinding tussen de Kreupelstraat en de Schoondonkstraat; de andere vormt het verlengde van de latere Schranslaan en loopt uit op de toegangsweg tot het wooneiland van het domein.

Fig. 9: Kaart van DE FERRARIS (detail)

11) A. WAUTERS, *Carte des Environs de Bruxelles pour servir à l'ouvrage intitulé Histoire des environs de Bruxelles*, Bruxelles (1855), schaal: 1/10.000, lithografie op papier, 40.0 x 50.0 cm., WAUTERS, *Histoire des environs de Bruxelles*. Nouvelle édition du texte original de 1855, Bruxelles (1972). Fotocopie op papier, schaal: 1:1.

Deze kaart werd gedacht als illustratie bij het werk hierboven aangehaald. Als dusdanig werden de locaties slechts door een stip weergegeven. Voor wat Eppegem betreft, bevindt zich linksboven de naam van de gemeente de vermelding 'de Schrans', verwijzend naar de huidige Schranshoeve. Net zoals voor de andere gebouwen is er geen verdere aanduiding van enig bouwtype, waardoor de naam eerder als toponiem gebruikt werd.

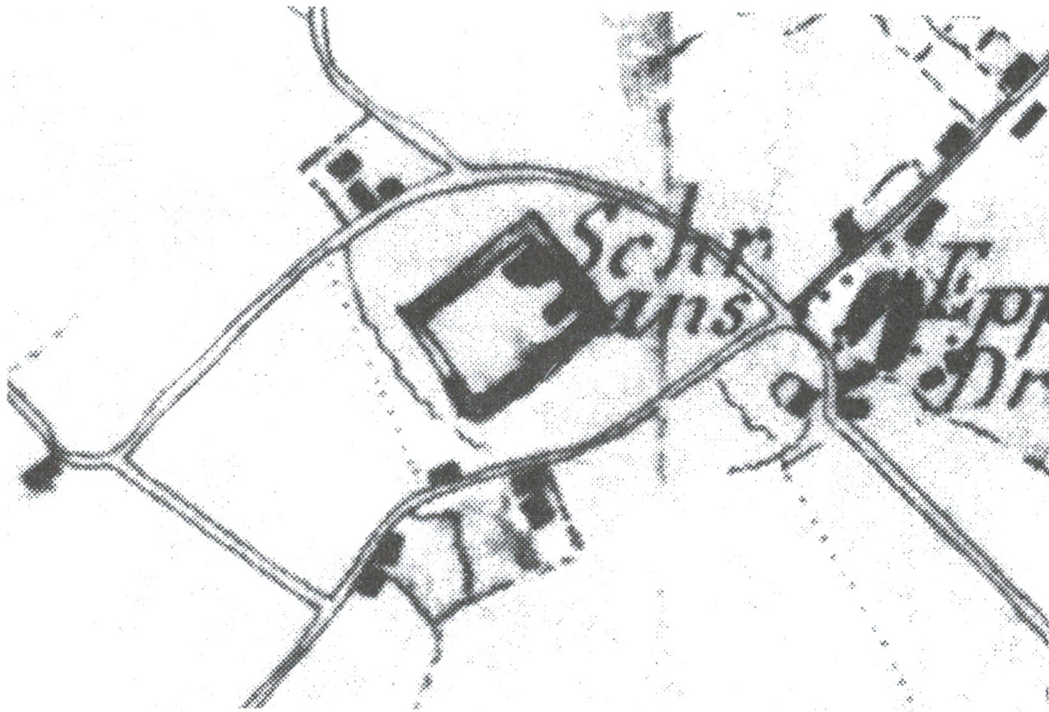

Fig. 10: Kaart naar DE FERRARIS (detail)

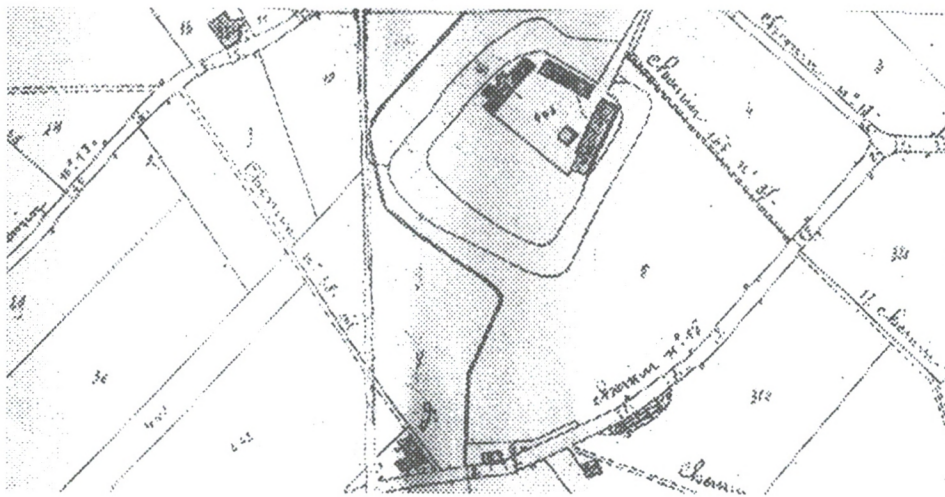

Fig. 11: Kaart van CROMPHOUT (detail)

- 12) ANONYMUS, Sempst, Bruxelles, (1875), Schaal: 1:20.000, kopergravure, niet gekleurd, 47.7 x 64.0 cm., Nationaal Geografisch Instituut, Brussel, Ozalidreproductie op papier, schaal 1:1.¹²⁸ (Fig. 14)

Het gebied wordt omschreven als 'De Schrans F^{me}'. De opdeling ervan zoals op de kaart van VANDERMAELEN is ook hier duidelijk aanwezig. In vergelijking met de kaarten uit de 18de eeuw is het wooneiland eerder vierkantig dan rechthoekig en duidelijk kleiner. Het is omgeven door een brede slotgracht, waarover zich aan de noordoostzijde een brug bevond. Er is een duidelijke mutatie tussen 1845 en 1875 voor wat de gebouwen betreft. Een hoevecomplex in Brabantse stijl bevindt zich aan de noordoostzijde van het wooneiland, waarin het klein, alleenstaand rechthoekig gebouw, zoals afgebeeld op de Vandermaelenkaart, geïncorporeerd werd. Het rechthoekige gebouw aan de zuidoostzijde is duidelijk uitgebreid naar het oosten toe. De lusttuin naar Frans model is verdwenen.

- 13) P.C. POPP, *Atlas cadastrale de la Belgique, plan parcellaire de la commune d'Eppegem, Brugge* (ca 1860), schaal: 1/500, lithografie op papier met linnen versterkt, 62.0 x 150 cm., Gemeentehuis Eppegem, Gemeentelijk archief, fotocopie op papier, schaal: 1:1. (Fig. 15)

Op de Poppkaart wordt het domein getoond zoals dit hoofdzakelijk gekend is uit de andere 19de eeuwse kaarten: een hoevecomplex in Brabantse stijl omgeven door een brede slotgracht, geïdentificeerd als vijver (n° 198).¹²⁹ Het wooneiland is bereikbaar via een toegangsweg aan de oostzijde. Een secundaire toegangsweg, aangeduid door een dubbele stippellijn op de kaart, doorsneet perceel 297. De drie gebouwen zijn duidelijk gescheiden. Het noordelijke gebouw (n° 200) fungeerde als een smidse, terwijl het woonhuis met de stallen aan de oost- en de zuidzijde gelegen was (n° 201).¹³⁰ De kleine constructie voor het rechthoekige gebouw aan de zuidzijde was vermoedelijk een oven. Het gedeelte ten westen van het kerngebied is onbebouwd. De agrarische gronden, onmiddellijk rondom het wooneiland gelegen, zijn volledig verkaveld (zie ook supra).

- 14) CAP. CT. POUREAU, *Malines, Bruxelles* (1936), schaal: 1/40.000, vierkleurendruk op papier, 56.0 x 84.0 cm., privé-verzameling, Eppegem. (Fig. 16)

Deze militaire kaart, een herdruk van de herziening van 1930-1932, vermeldt het domein als 'De Schrans'. Het wooneiland, omheind door een brede slotgracht, is bereikbaar via een toegang aan de noordoostzijde. Aan de noordzijde van het oostelijke gedeelte van het wooneiland bevindt zich een U-vormig gebouw. De omgeving rond het wooneiland wordt aangeduid als areaal gebied. Hoewel de kaart weinig of geen verdere details geeft, is het opvallend dat men totaal geen melding meer maakt van de talrijke boerderijen gebouwd aan de zuidzijde van het areale gebied.

¹²⁸ Deze kaart wordt vanaf nu vermeld als 'Kaart Dépôt de la guerre'.

¹²⁹ POPP 1860, p. 2.

¹³⁰ POPP 1860, p. 2.

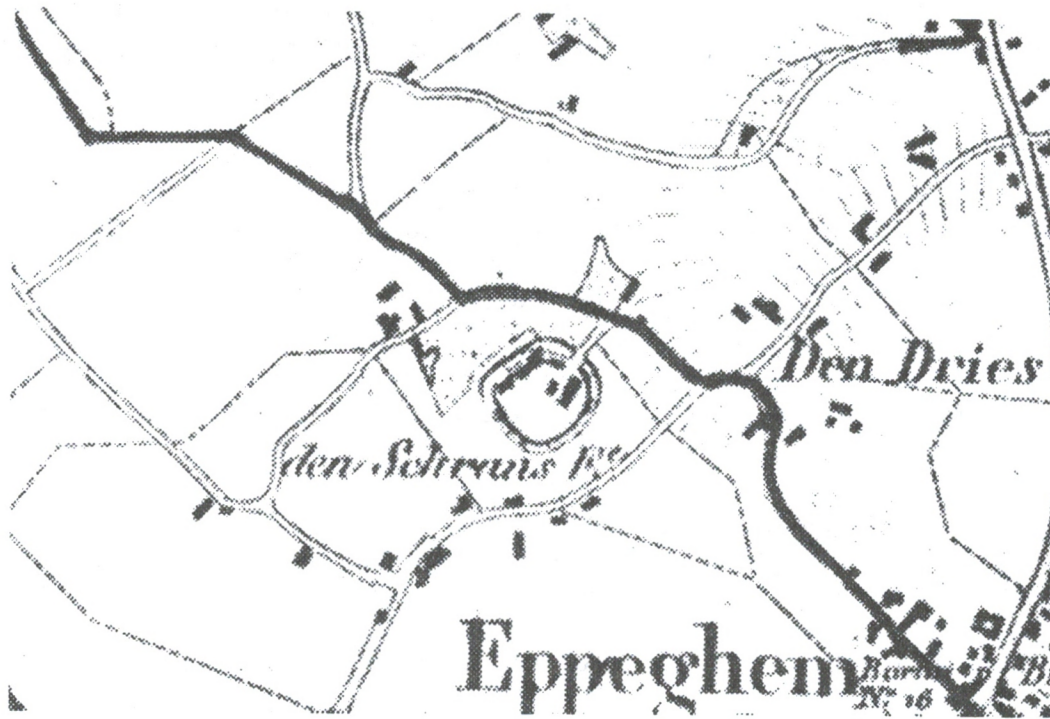

Fig. 12: Kaart van VANDERMAELEN (detail)

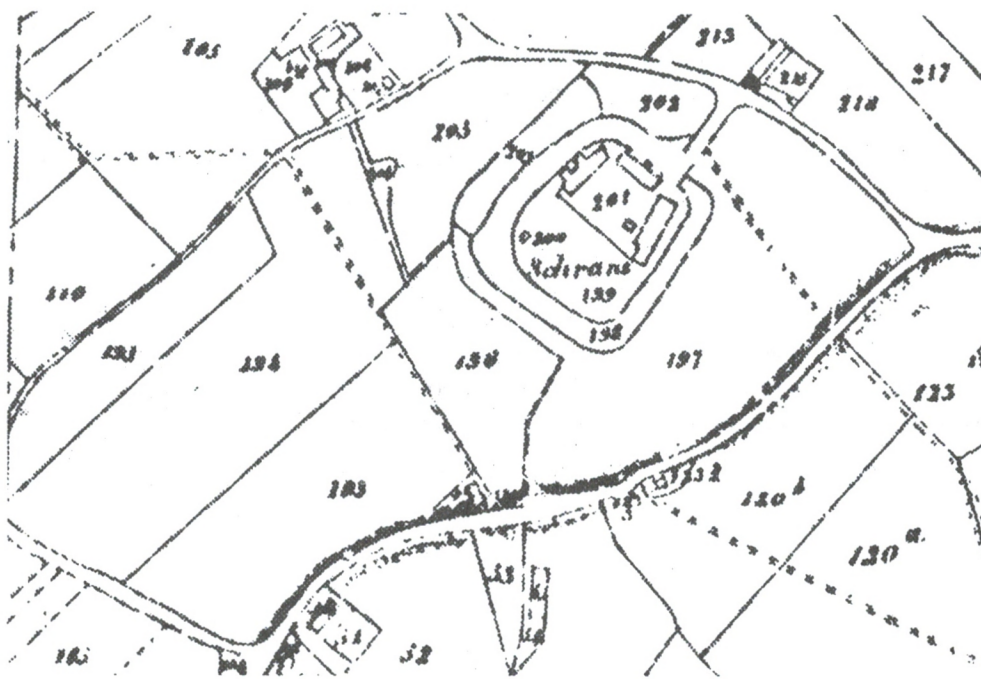

Fig. 13: Kaart van VANDERMAELEN (detail)

15) ANONYMUS, *Termonde*, Southampton (1938), schaal: 1/50.000, vierkleurendruk op papier met linnen versterkt, 63.0 x 86.0 cm., privé-verzameling, Eppegem.¹³¹ (Fig. 17)

Als dusdanig wordt het domein op deze Engelse, militaire, kaart, gemaakt in opdracht van de 'Ordonance Survey', niet vermeld. Op de plaats van het domein 'de Schrans' wordt weliswaar een U-vormige slotgracht met opening aan de noordoostzijde aangeduid. Gebouwen werden niet aangeduid.

16) NATIONAAL GEOGRAFISCH INSTITUUT, *Kaart van België, nr. 23/7-8, Vilvoorde-Zemst*, Brussel (1980),^{2de Ed.}, Schaal: 1/25.000, vierkleurendruk op papier, 57.0 x 75.0 cm. (Fig. 18)

Deze vrij recente uitgave van de "stafkaart" is gebaseerd op een herziening van de opmetingen van 1977 en toont de huidige toestand van het domein. Het gebied wordt aangeduid als 'De Schrans H^{ve}'. Het wooneiland is omgeven door een brede U-vormige slotgracht die aan de noordoostzijde geopend is. Een U-vormig gebouw bevindt zich aan de noordzijde van het oostelijke gedeelte van het wooneiland. De omgeving rond het wooneiland wordt aangeduid als grasland.

17) ANONYMUS, *Kaart van België, nr. 23/7-8, Vilvoorde-Zemst*, Brussel (1994), Nationaal Geografisch Instituut (snelle bijgewerkte versie), Schaal: 1/25.000, vierkleurendruk op papier, 52.0 x 73.0 cm.

De meest recente uitgave van dit kaarttype is gebaseerd op een snelle bijwerking uitgevoerd in 1994 voor een vulgariserende uitgave verzorgd door het dagblad 'HET LAATSTE NIEUWS' in samenwerking met de firma 'VITELMA'. De verwijzingen zijn dezelfde als deze voor de hierboven besproken kaart.

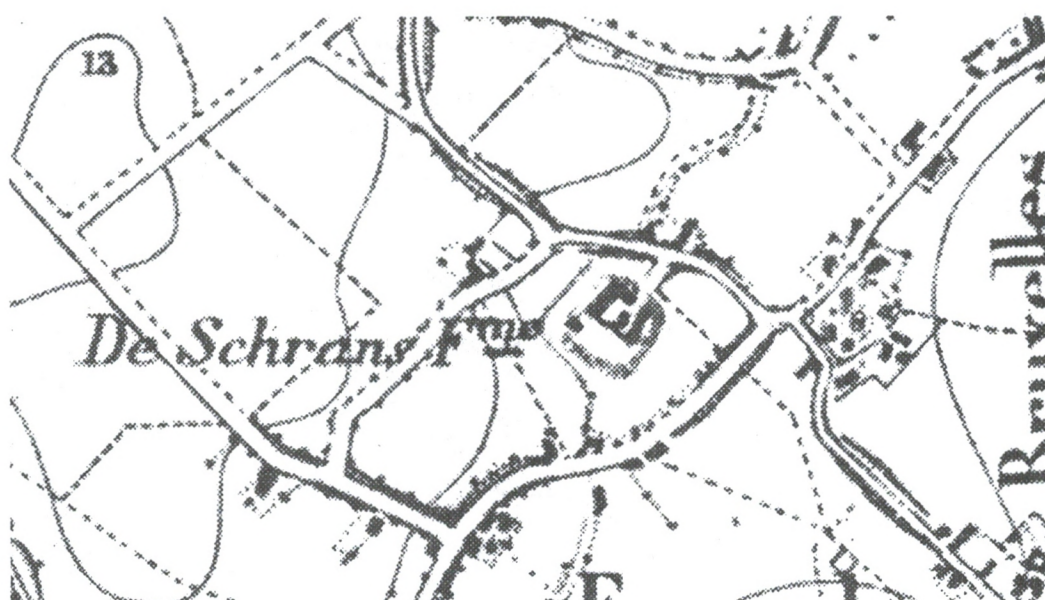

Fig. 14: Kaart 'Dépôt de la guerre (detail)

¹³¹ Deze kaart wordt vanaf nu vermeld als 'Ordonance Survey Map'.

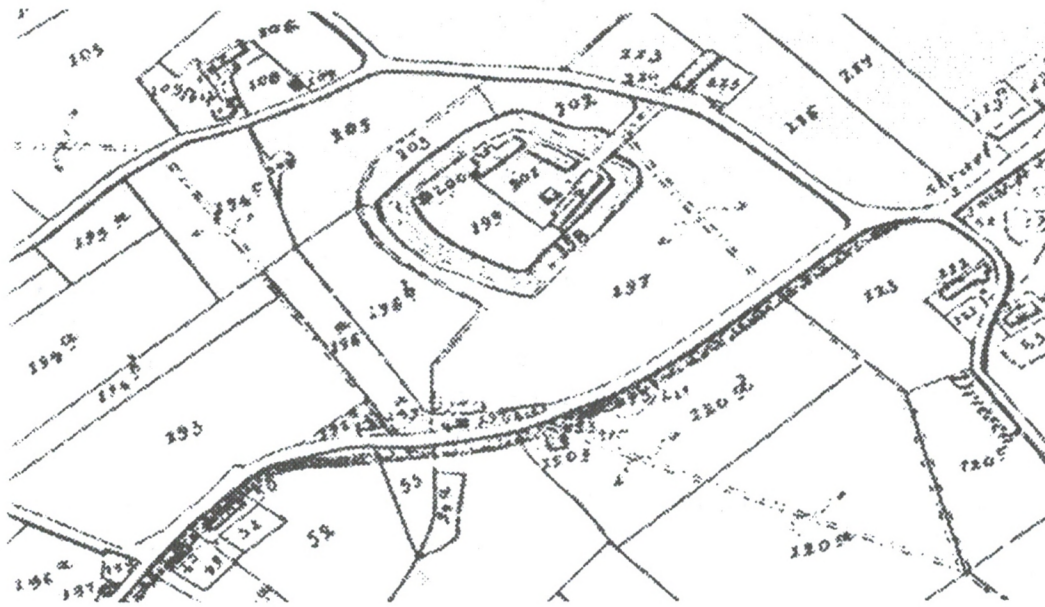

Fig. 15: Kaart van POPP (detail)

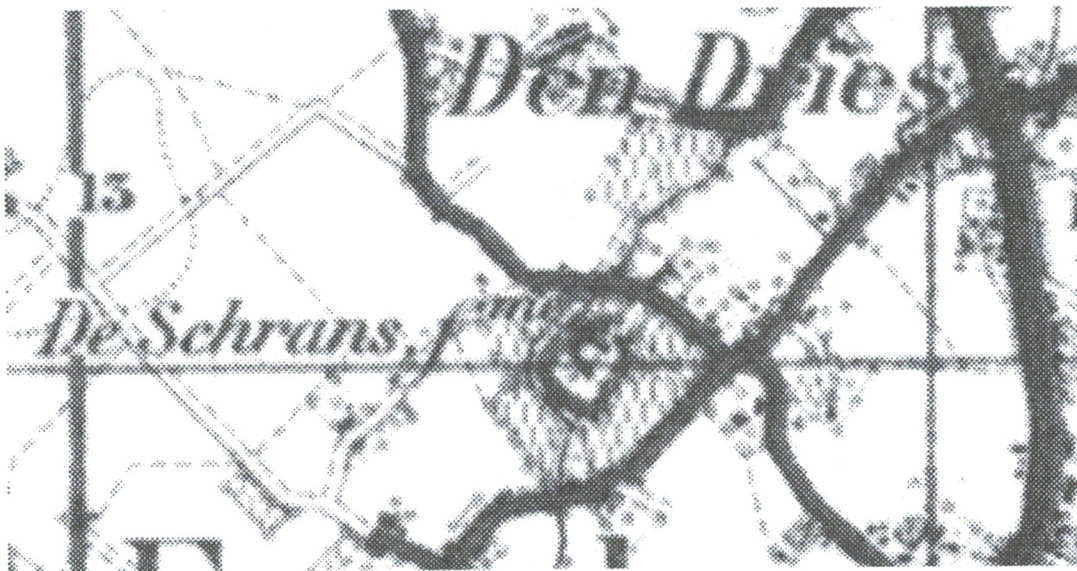

Fig. 16: Kaart van POUREAU (detail)

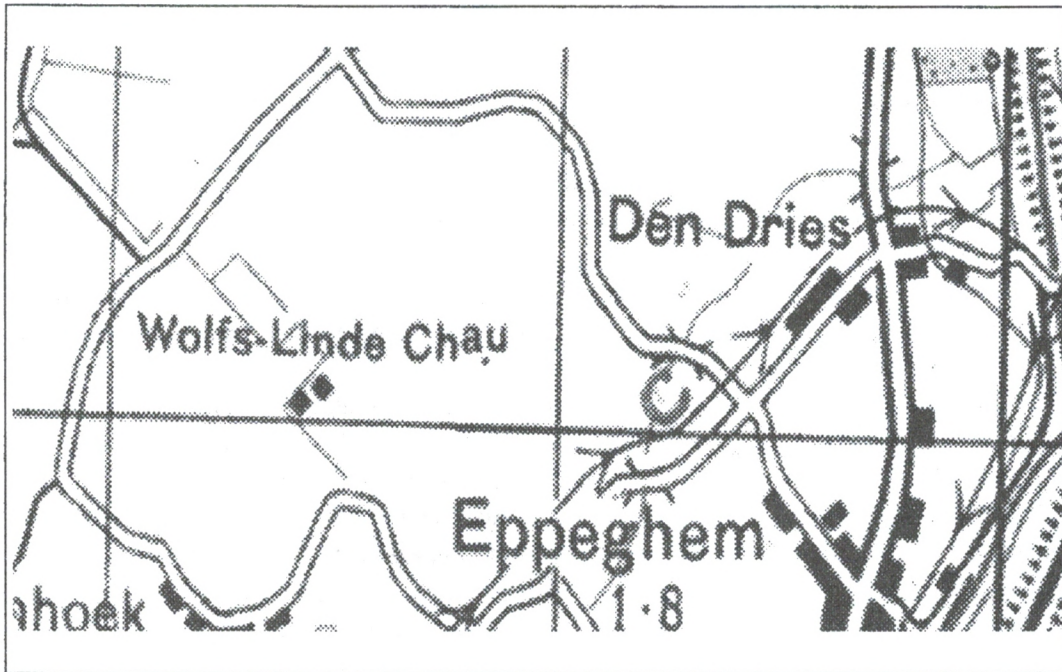

Fig. 17: Kaart 'Ordonance Survey Map' (detail)

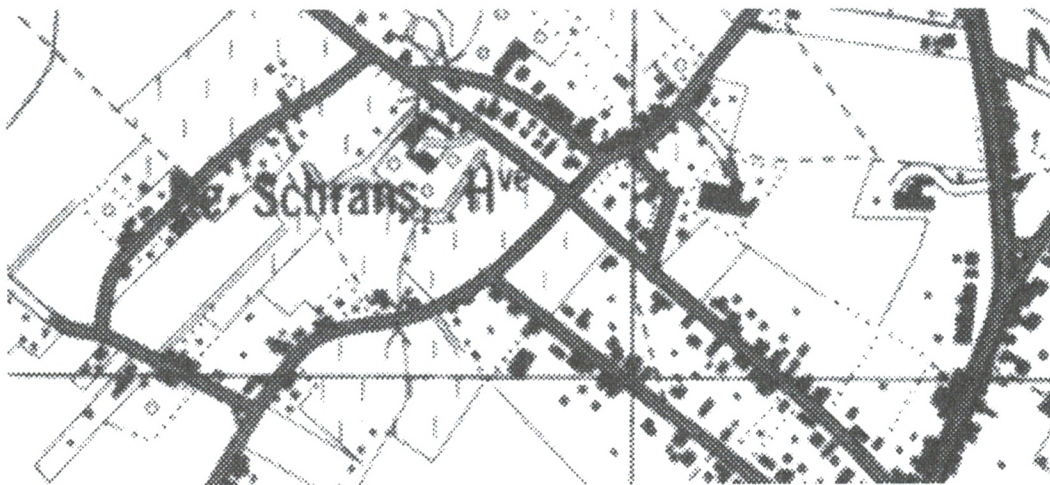

Fig. 18: Kaart van het Nationaal Geografisch Instituut (detail)

D. Besluiten

Behorend tot het architecturale patrimonium van de familie Schooff, vormde het Hof van Waenenrode één van de landelijke eigendommen van één van de meest vooraanstaande, adellijke familie in het Mechelse. De regionale uitstralingskracht van deze familie wordt onderlijnd door de talrijke aanduidingen van het domein op oude landkaarten waarbij niet de benaming 'Hof van Waenenrode' gehanteerd wordt, maar steevast de geslachtsnaam van deze familie, waardoor deze een topografische verwijzende functie vervult.

Hoewel men geenszins mag uitsluiten dat het voormalige Hof van Waenenrode een rol speelde ten tijde van de godsdiensttroebelen in onze regio, blijkt duidelijk uit de archivalia dat de huidige Schranshoeve beduidend ouder is dan de tot voorheen algemeen aanvaardde bouwdatum van 1580. De tot op heden gekende archivalia, zowel als het chorografische materiaal, staven een verdedigingsfunctie voor de scheepvaart op het kanaal van Willebroek niet, maar duiden, daarentegen, op het bestaan van een *moated site*: een bewoningstype dat zeer courant voorkomt tot op het einde van het *Ancien Régime*. In het licht van de onvolledigheid van het tot op heden gevoerde archivaal onderzoek, mag men een verdedigingsfunctie echter niet volledig uitsluiten. Doch het belang van de militaire activiteiten op het site, in vergelijking met de functie van het domein als pachthof, moeten duidelijk beperkt geweest zijn, zowel in omvang als in tijd. De benaming 'Schrans' wordt pas courant gebruikt vanaf de 18de eeuw. Op dat ogenblik heeft het voormalige adellijk woonhuis een duidelijke functieverandering ondergaan. Het accent komt nu in de eerste plaats te liggen op het militaire verdedigende karakter van het site - een eiland omgeven door een brede slotgracht toegankelijk via een ontmantelbare brug waar de inwoners zich tijdelijk in veiligheid konden brengen. De agrarische prioriteit van het pachthof wordt meer en meer op de achtergrond wordt geschoven, getuige de langzame verkaveling van en bebouwing langsheen het domein.

Appendix 1: Goederen van Jacop Schooff te Eppegem volgens het 'Extract uyten Leenbeoocke ...' (1543)

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
1	½ bunder	Land		1) Begijnhof Brussel 2)
2	5 dagwand	Land nu Broekland	's Heerenstraat	Hof van Cobbenbosch
3	5 dagwand	Land		1) Erfgenamen Jans van Gersmoirtere 2) Anthonis
4	6 dagwand	Impelervelt		Tegen het dagwand Joos de Rijkce
	1 dagwand			1) Van Oyenbrugge 2) Joos De Rijkce
	1/3 stuk			1 & 2) Joos de Rijkce 3) de goederen van de kerk Eppegem
5	11/2 dagwand			Goederen Hof van Cobbenbosch
6	5 bunder	Land/hooiveld		1) Lanceloot van Gottignies 2) Joos de Rijkce
7	1 ½ dagwand	Land	voor hof	1) Hof 2) Straat aan de Zenne
8	derde Half Dagwand	Land	één stuk op den meerham	1) tussen goederen wijlen Willem Verzeijft 2)
9	2 dagwand		1) Goederen van Waenrode 2) Goederen wijlen Willems Verzeijft
10	5 dagwand in 5 stukken		Nerenbroeck	Goederen wijlen willem Verzeijft
11	18 dagwand	Land	Broek aan de Zenne	
12	Hofstede Ter Eyck	Hofstede + Gronden	Pachter: Vanderstraeten	1) Goederen J. Schooff 2) Johannes Modstroo ? 3) De Straat

Appendix II: Goederen van het Hof van Waenenrode. Jac volgens een pachtbrief uit 1707 (ARAB I 114, nr 255)

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
1	6 dagwand	Huis, hof, schuren, stallen, poorthuis, appendenti, water rondom, blocken gat,		1) 's Heerenstraete 2) 's Heerenstraete 3) 's Heerenstraete 4) Goederen Hof van Waenenrode
	1 ½ dagwand	Land 'Wauwerkens'	Voor het poorthuis	begrepen onder nr 1
	½	Beemd 'Wauwerkens'		begrepen onder nr 1 1) het pachthof 2) het pachthof 3) het pachthof 4) 's Heerenstraete
2	± 8 bunder		op den berg ten haegen of happaertsveld	1) Heer Fierlants 2) Koning van England 3) Andries van plas 4) Cornelis Vermeeren 5) Heer Hofnagel 6) Goederen van Jaspar Extrix
3	± 3 bunder	Land	Klein Kerkveld	1) Heer Fierlants 2) Johannes Leemans 3) Klooster van Groenendaal 4) 's Heerenstraete 5) 's Heerenstraete
4	9 dagwand	Beemd	Vispoel	1) Zichzelf het stuk nr 5 2) Peeter Leemans 3) Heer Hartius 4) Kapittel van Kamerijk
5	1 ½ dagwand		vispoel	Een geheel met nr 4

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
6	1 dagwand	Beemd	In de Dorent	1) Heer Raed Blancke 2) Heer Raed Blancke 3) A. Ertboren 4) Erfg. Gillis Moens
7	11 dagwand	Land 'Landsmeuter'	Rollecoten aan Rollecotbos	1) Bos Clooster van Grimberge 2) Heer Raed Blancke 3) Heer Rombout 4) Gravin van Maldegem
8	1 bunder	Land 'De hutte'	Op het Strobreeck	1) Goederen v.d. Kerk Begijnhof Brussel 2) Griffier ... tot Mechelen 3) Hendrick de Becker 4) de Leibeek die het domein doorsnijdt
9	1 bunder	Land	Molenbergh of Stieckhuysblock met ½ bunder aan de wildenplas met 'de nieuwe casseije'	1) de Leibeek 2) Jan Stroobants 3) Hendrick Meysmans 4) nr 10
10	1 ½ bunder	Land	Molenbergh of Stieckhuysblock aan de Wildenplas comende aende oude herbane	1) de Leibeek 2) Hendrick Meysmans 3) - (niet opgegeven) 4) nr 11
11	4 dagwand	Land	Op het Strobreeck	1) Begijnhof binnen Brussel 2) Heer van ... 3) Jan Stroobants 4) zichzelf (nr ?)
12	6 dagwand	Land	peusel (?)	1) 's Heerenstraete genaamd den eckpoel 2) Goederen begijnhof Brussel 3) Jaspas Estrix 4) de voetweg en Gilles matthijs

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
13	5 dagwand	Land	naast het pachthof	1) straat van de dries naar het Happaertsvled 2) 's Heerenstraete voorbij kasteel Fierlant 3) Het duivenblok
14	1 ½ dagwand	Land	Peusel	1) De kerk van Epegem 2) 2 Cristofel van daenen 3) Heer Fielants 4) Andries van Plasch
15	5 dagwand	Land nu weide	in den hasselt bij den dullaert	1) de oude Heerstraete 2) François van ham 3) Heer de Fierlant 4) de heeren Zellaeren
16	½ bunder	Beemd	tegenst alant ontrent den vischpoel geheeten den inslach	1) Heer de Fierlant 2) Johannes Leemans 3) Jonker van paffenrode 4) Koning van England
17	4 bunder	Land	Hoogveld	1) heer Hoefnagel 2) heer Hoefnagel 3) heer Rombout 4) heer Martel
18	1 dagwand	Land	Neercouter	1) De Zenne 2) Heer van Paffenrode 3) Klooster van Groenendaal 4) Jan de Roeck
19	1 dagwand		2 halve dagwanden op de Neercouter	1) tussen goederen van Koning van England 2) Heer Fierlants 3) Godshuis van Oliveten 4) 4 de dreef van Jonker Paffenrode comende van herbaenen naar pachthof

Nr.	Grootte	Type	Locatie	Regenoten
15	14 dagwand	Land 'Lindenblok'		1) 's Heerenstraete 2) de straat van het pachthof 3) de Leibeek 4) Jonker van Paffenrode
16	½ dagwad	maaigras 'in de plassche, 't winkelken'		1) De Zenne 2) Gilles Leemans 3) Heer Paffenrode
17	9 dagwand 5 dagwand 4 dagwand	maaigras cijns	in het Eppegembroek	1) Klooster Leliendaal te Mechelen 2) Klooster (niet ingevuld) 3) Convent van Augustijnen te Brussel 4) Tafel van de H. Geest Kapelkerk Brussel 1) zichzelf 2) zichzelf 3) zichzelf
18	1 dagwand	maaigras	ter plaetse genoemd inden plassche	1) Lenaert Leemans 2) Efg. Absolons 3) ... 4) Erf. Heer Meesses
19	3 dagwand		Claffdonckstraete (een besloten blok)	1) Goederen Jan van Damme 2) Hoeve van de Erfg. ter vier zijden
20	1 bunder	Land	Op't Sempische daer Eppegem scheidt op't cruysvelt aen(den) cruysse aldaer	1) Goederen Remelasco 2) Waterley 3) Goederen philips cauweliers 4) Begijnhof binnen Mechelen
21	3 dagwand	Land 'Wauwerblok'		1) ... 2) Gravin van Maldegem 3) 's Heerenstraete
22	1 dagwand		in de mesteyckels bij heer van Paeffenrode	
23	½ dagwand		Kerkveld	

Gelezen in oude archieven: Wat een leurder vroeger zoal bezat?

Guido Henderickx
Weerde

In 1779 werden te Brussel op de Hallepoort een man en zijn vrouw ondervraagd en afgetast.

De man had volgende voorwerpen bij zich:

“9 ½ Franse croonen, 1 ducaton, ½ ducaton, ¼ ducaton, 3 stukken van 9 stuivers min een oort, 41 ½ schellingen, 2 stuivers van 5 plaquetten, 1 ricxdaelder, een hollandts dubbeltien, een silvere orlogie met staele ketinge, 1 paer groote gewerckte viercantighe schoene gespen met staele beugels, een cleyn paar viercantighe effe silvere gespen met staele beugels, een groote blecke toebacx doose, eenen haeck van geele compositie dienende tot eene ketinghe van vrouwe orlogie, een camtesse waer innesijn steckende eenige beeldekens aen een gehecht, een boecxken waerop niets geschreven staet, eenen cleerborstel, een scheermes met de schede;

in enen sack:

een vuyl manshemde, een vrouwhemde, een chamoise broeck met roode en witte strepen, twee paer vrouwen causens (1 paar witte en 1 paar zwarte), een paer gaeren causens met strepen, een roode catoenen neusdoeck met witte boorden geblomt.”

De vrouw:

Een vuyl vrouwhemde, een swerte stoffe broeck, een vuyl gegarniert manshemde, een paer grouwe vrouwe coussens, eenen col, eene doose met nalie (naalden), eene schaere, een sluytmes met silver gegarniert, 5 paer swert cousen, een lappeken grof catoen bouwen grondt met roode ende geele blommen metende 3 ellen ende eene taillie, eene camtesse waarinne eenen cam, een potloodt, eene groene seyde orlogie coorde, eenige vischleynen, een boecxken.

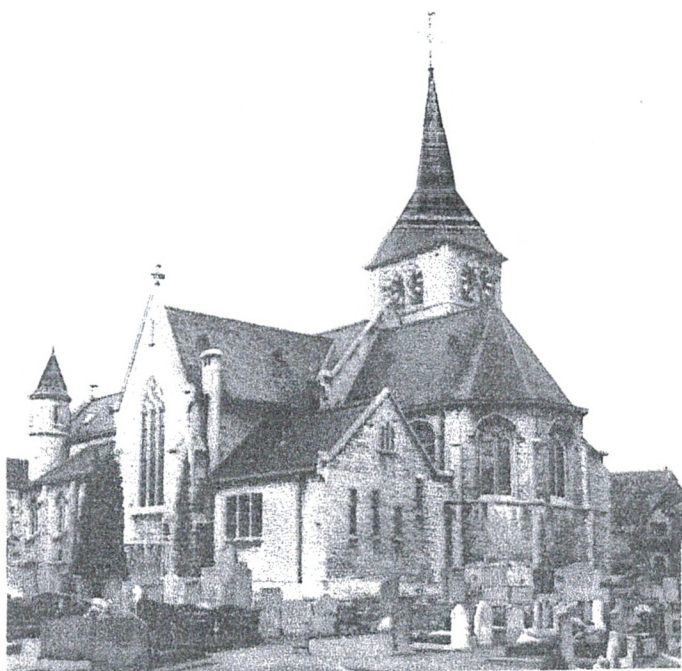

We stellen wel vast dat de man al het geld bij zich had, van emancipatie is hier nog geen sprake,

Eerwaarde heer August DEVROYE werd geboren te Tienen in 1924

Leraar van het Sint-Jan Berchmanscollege te Diest.

Onder begeleiding van een paarden escorte werd E.H. Devroye op zondag 30 oktober 1966 naar de kerk geleid. Na de kerkelijke plechtigheden en de aanstelling werd de nieuwe pastoor door de parochiegemeenschap van **Eppegem** verwelkomd in het Rubenshof.

De muzikale stemming werd opgeluisterd door de harmonie "*Hoop in de Toekomst*".

• 1999

Met weemoed in het hart nemen de parochianen van Eppegem afscheid van hun herder.

Pastoor van Eppegem van 1966 tot 1999.

Ter gelegenheid van zijn op pensioenstelling wensen we E.H. Devroye de zaligheid van een nieuw begin.

Pastoor van Elewijt van 1973 tot 1999.

**Eerwaarde heer JOS BOVEN werd geboren te Veerle in 1925
Hij werd priester gewijd in 1951.**

Gedurende zestien jaar was hij leraar in de normaalschool te Mechelen.

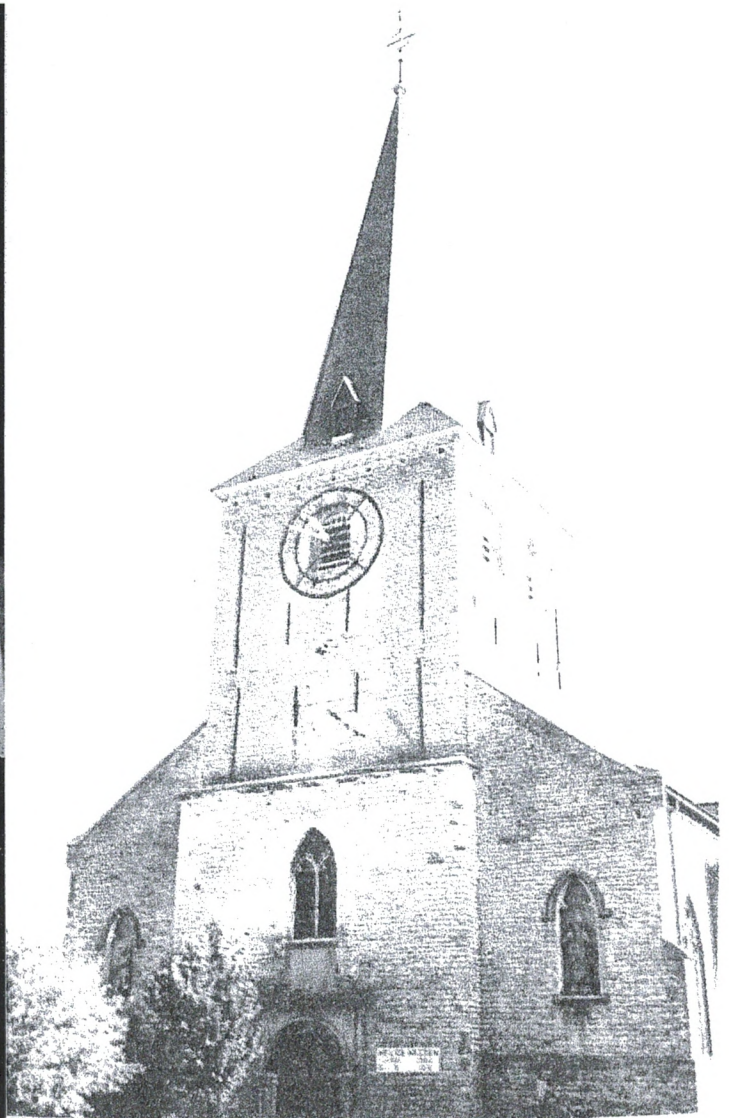
Vanaf 1967 werd hij onderpastoor te Hofstade waar hij zeer geliefd was, hij nam er de jeugdzorg op zich. Ook ziekenzorg behoorde tot zijn taken.

Op zondag 25 maart 1973 werd de nieuwe Elewijtse pastoor verwelkomd aan de kapel in de toenmalige Dijkstraat. Theo Vandevenne sprak het welkom woord vanwege het kerkfabriek en burgemeester Van Welkenhuyze nam namens het gemeentebestuur de "honneurs" waar. De ruitersclub Sint-Hubertus, de koninklijke harmonie "Sint-Hubertus", de Elewijtse jeugd, de harmonie "De Ware Vrienden" met hun majorettenkorps en de chiro van Hofstade begeleiden hun nieuwe pastoor en de afscheidnemende onderpastoor naar de parochiekerk van Elewijt waar hem de sleutel werd overhandigd.

Vervolgens had een plechtige misviering in concelebratie met priesters van de dekenij plaats en de aanstelling werd besloten met een ontvangst "In de Prins".

Einde van het jaar 1999 zal E.H. Jos Boven met pensioen gaan. Doch met weemoed zullen velen terugdenken aan het wel en wee dat ze met hun pastoor te Elewijt beleefd hebben.

Wij wensen hem nog vele gezonde en gelukkige jaren.

WASDOEK.

Vanderbeken C.
Weerde nov. 1999

Wasdoek (of toile cirée) is een waterdicht linnen of ander weefsel aan één zijde met lijnolievernis bestreken als imitatie van leer.

Wasdoek wordt reeds vermeld in geschriften van de middeleeuwen. Er dient evenwel een onderscheid gemaakt te worden tussen doorschijnend en ondoorschijnend wasdoek.

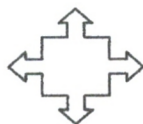
Het **doorschijnend** wasdoek werd in de middeleeuwen gemaakt door lijnwaad met een laag was te bestrijken. Men gebruikte het voor vensters, want glas kon slechts in kleine stukken worden gemaakt en was daarbij zeer duur. In de ramen spande men daarom doek bestreken met was ofwel terpentijn, om meer doorschijnend te zijn.

Het **onddoorschijnend** wasdoek van de nieuwe tijd is een doek, bestreken met een waterdicht en ondoorschijnend mengsel.

Het doek wordt opgespannen en bestreken met een stijf sel van bloem, dat nadien met puimsteen droog werd gewreven, men streek er 7 à 8 lagen opdrogende olie over, dat men telkens weer puimden. Achteraf drukten men er tekeningen in zoals op de stoffen. Een vernislaag maakte het ondoordringbaar.

Een oud document uit 1690: "*Aan Pieter Strinx, voor een gecireerd kleet, 1 pond grooten*" ook in documenten uit 1717, 1727, 1737, 1744 enz... kan men lezen over wasdoeken (toile cirée) die werden geleverd voor het bedekken van tafels en lessenaars in de schepenhuizen.

Het wasdoek is meer dan waarschijnlijk vervaardigd geweest om op meubels het leder te vervangen, dat veel te duur was om algemeen gebruikt te worden.

**HET MEXICAANS AVONTUUR VAN
AARTSHERTOG MAXIMILIAAN VAN HABSBERG en
PRINSES CHARLOTTE VAN BELGIË,
DAT OP EEN DRAMA EINDIGDE (1864-1867).**

Jos Lauwers
Perk, dec'99

In de loop van het voorbije jaar 1999 kwam het dramatische avontuur van de Belgische prinses Charlotte, echtgenote van de Oostenrijkse aartshertog Maximiliaan van Habsburg, weer volop in de actualiteit. Aanleiding daartoe was het feit dat Charlotte precies 160 jaar tevoren geboren was en dat ze 120 jaar geleden het kasteel van Boechout te Meise was gaan bewonen. Plaatselijke culturele kringen zetten toen het literair project "*Carlotta en de waanzin*" op het getouw.

Opvallend is wel dat in voornoemd kasteel nergens nog iets vermeld staat over deze theatrale en dramatische figuur. Nochtans lagen de lotgevallen van beide echtgenoten 135 jaar geleden op ieders lippen.

Wij raadpleegden terzake het Franse tijdschrift "*L'Illustration*", ingebonden jaargang 1864, waarvoor de historici blijkbaar geen aandacht hadden om uit het relaas van toenmalige "*oorlogscorrespondenten*" op te maken hoe de expeditie naar Mexico precies verlopen was.

*Aartshertog Maximiliaan van Habsburg.
- Tekening van Maria Chenu.*

*Prinses Charlotte van België.
- Tekening Maria Chenu naar
foto Ghemaa; ets L. Chapon.*

Om welke reden werd de republiek Mexico toentertijd in een keizerrijk omgedoopt en werd ons land erin betrokken? Prinses Charlotte (° Laken 7/6/1840) was de enige dochter van koning Leopold I van België, en van Louise-Marie van Orléans, dochter van koning Louis-Phillippe van Frankrijk. Op 27 juli 1857 trad zij in de echt met Maximiliaan van Habsburg (° Wenen 6/7/1832), zoon van aartshertog Franz-Josef van Oostenrijk, van wie hij in 1854 het commando over de keizerlijke vloot bekwam en die hem als verlovingsgeschenk benoemde tot gouverneur-generaal van Lombardije-Venetië. De jonggehuwden namen hun intrek in het luisterrijke kasteel van Miramar bij Triëst.

Na haar huwelijk ondersteunde Charlotte met ijver de pogingen van haar gemaal om de getrouwheid van deze gewesten aan Oostenrijk te verstevigen. Toen echter de Italiaanse vrijheidsoorlog uitbrak, werd Maximiliaan uit zijn ambt ontzet, doch mocht hij Miramar blijven bewonen. Maar net als haar vader voelde Charlotte zich geroepen een belangrijke rol te spelen in de geschiedenis van Europa.

Toen Napoleon III van Frankrijk een geschikte kandidaat zocht voor de keizerstroom van het woelige Mexico, dat hij in 1862-63 met zijn troepen had veroverd op president *Suarez*, steunde hij financieel en militair het verzoek van de Mexicaanse monarchistische junta bij haar bezoek aan Miramar. Hij zou 25.000 soldaten in Mexico behouden.

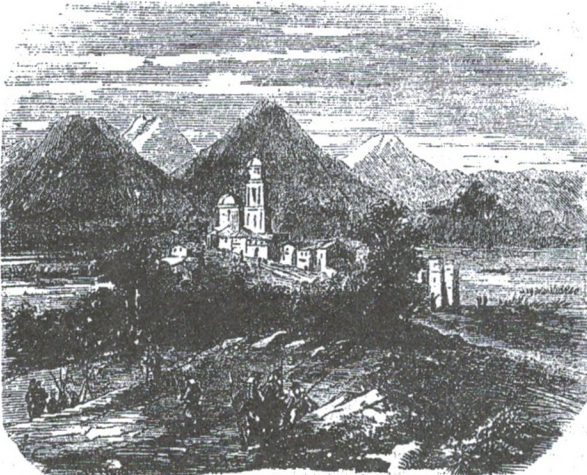
Na lang aarzelen stemt Maximiliaan erin toe. Charlotte is opgetogen en noemt zich voortaan "*Carlotta*". De aartshertogen aanvaardden het aanbod op 18 april, ontschepen op 24 mei in de haven van Vera Cruz en doen op 12 juni als nieuwe vorsten hun intrede in Mexico.

Expeditie naar het Mexicaanse binnenland.

Hoe de Mexicaanse expeditie inmiddels verlopen was, kregen we te lezen in de veelal uitgebreide rapporten door de verslaggevers van "*L'Illustration*": "Verscheidene colonnes zijn einde oktober 1863 vertrokken om de veldtocht aan te vangen ter verovering van het Mexicaanse binnenland. Aangekomen in Cuajumalpa gaan we bergop tot El Lano de Salazar, een armzalig klein dorpje in het midden van een dennenwoud, maar met uitzicht op een schitterend groen en schilderachtig tafereel.

't Is daar dat de eerste roep om onafhankelijkheid weerklok uit de mond van de Mexicaanse priester Hidalgo en waar, ter herdenking van dit feit, een driehoekige granieten kolom werd opgericht. *Miguel Hidalgo y Costilla* (1783-1811), pastoor te Dolores riep in 1810 de onafhankelijkheid van zijn land uit en vestigde de zetel van zijn regering te Guanajuato, dat hij na een bloedig gevecht had veroverd. Als opperbevelhebber rukte hij met 50.000 man op naar Mexico, dat door de Spaanse onderkoning *Venegas* verdedigd werd. Hidalgo werd in 1810 te Aculco verslagen en in 1811 gearresteerd en gefusilleerd.

Zulke feiten staan genoteerd tussen de haast poëtische beschrijvingen van het Mexicaanse landschap, wat erop wijst dat de expeditie in feite door de deelnemers aanvankelijk gezien werd als een toeristische uitstap, een ontdekkingsreis in een land vol verrassingen. Af en toe een robbertje vechten werd er graag bijgenomen. Pas toen eigen kameraden sneuvelden, gingen hun ogen open voor de realiteit!

De stad Lerma aan het meer van Lerma.

- Ets van Prévost.

"De vlakte, die zich uitstrekt tussen Lerma en Toluca over een afstand van drie mijl, vormt één groot landbouwtapijt met een overvloed aan maïs- en gerstbebouwing. Toluca, hoofdstad van de staat Mexico, is een lieflijk klein stadje waar men binnentreedt via een enorme laan, beplant met statige bomenrijen en afgezoomd met riante huizen. De dames van Toluca staan bekend voor hun schoonheid en gratie. Nevada de Toluca of uitgedoofde vulkaan van Toluca ligt op 4.424 m boven de zeespiegel; bijna immer met sneeuw

bedekt, zorgt hij rondom Toluca voor een aanhoudend fris klimaat. Lerma, dat genoemd werd naar de *hertog van Lerma*, is een stadje langsheen een brede baan, aangelegd midden een groot moerassig meer". Van hieruit vertrekt eveneens de Lerma, een stroom die door de legergroep als wegwijzer gebruikt werd.

"Eenmaal voorbij Ixthlahuaca volgt de verkeersweg een tijdje de Lerma en vervolgens over 23 km nog een groot meer. In Solis zwenkt de stroom naar links af, richting Maravatio, om vervolgens noordwaarts te vloeien aan de zijde van Salamanca, en dan de naam Rio Grande de Santiago aan te nemen, daarna het meer van Chapala te doorstromen, waar hij bij het verlaten ervan een grote waterval vormt, bijna even merkwaardig als deze van de Niagara, om tenslotte in de Grote Oceaan uit te monden, op 10 mijl van San Blas" (V. Pierson)

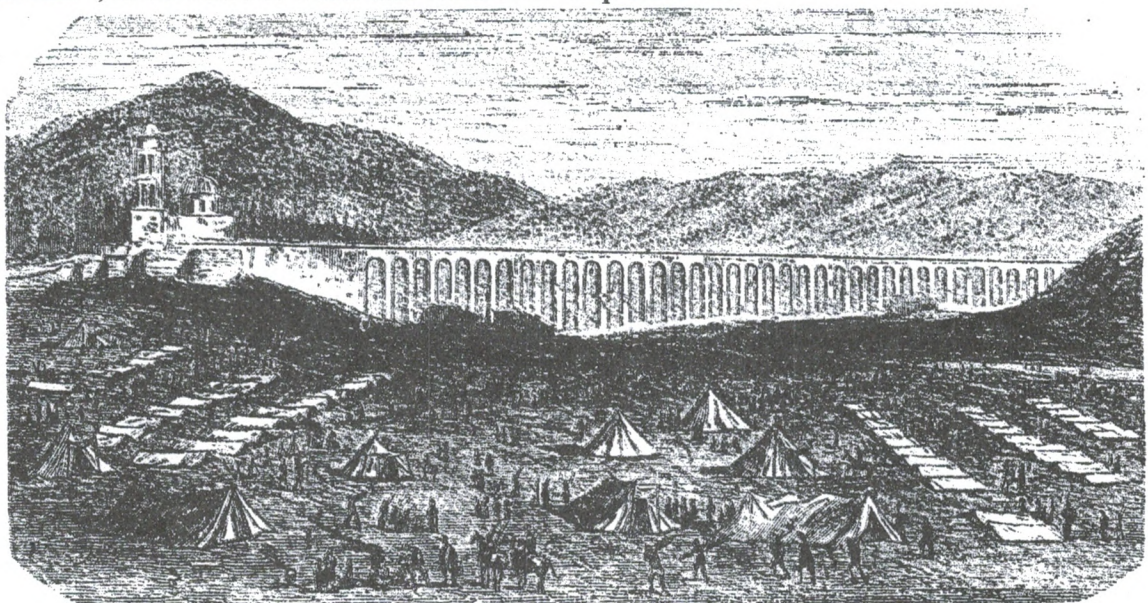
Queretaro komt in de belangstelling.

"Diverse rancho's liggen overal rondom gezaaid en kondigen de ligging van Maravatio aan, een klein nogal droefgeestig stadje. Zo'n 200 Mexicaanse ruiters bezetten het plaatsje, maar achtervolgd door het peloton van de voorhoede der 3de Afrika-jagers met de sabels in aanslag, lieten ze weldra 7 doden achter, waarvan 1 officier, *Francisco Gonzales*, en een grote hoeveelheid sabels en karabijnen. Acambaro, een klein stadje dat zowat het verbindingsteken vormt tussen Queretaro en Morelia, is zeer oud en slecht gebouwd. Het is gelegen tussen de uiterst vruchtbare streek van Bajio en wordt besproeid door de Lerma, die men oversteekt via een prachtige stenen brug.

Op 3 december verlaat de 2de divisie (Douai) Queretaro, waar ze sedert enkele dagen gelegerd was, om zich naar Celaya te begeven, hoofdkwartier van opperbevelhebber *Baxaine*.

Queretaro is een aantrekkelijk oord van ongeveer 20.000 inwoners en misschien wel de rijkste en aangenaamste Mexicaanse stad, zowel vanwege de belangrijkheid en de schoonheid van haar gebouwen als door de groenbewassing overal, de bloemenpracht van haar tuinen en de zachtheid van haar klimaat.

Haar straten zijn breed en rechtlijnig; op elk moment ontmoet je mooie kerken en schitterende kloosters. Tenslotte voert een enorme en mooie aquaduct, - de prachtigste wellicht van heel Amerika -, in de stad het water aan vanuit het dorp San Pedro.

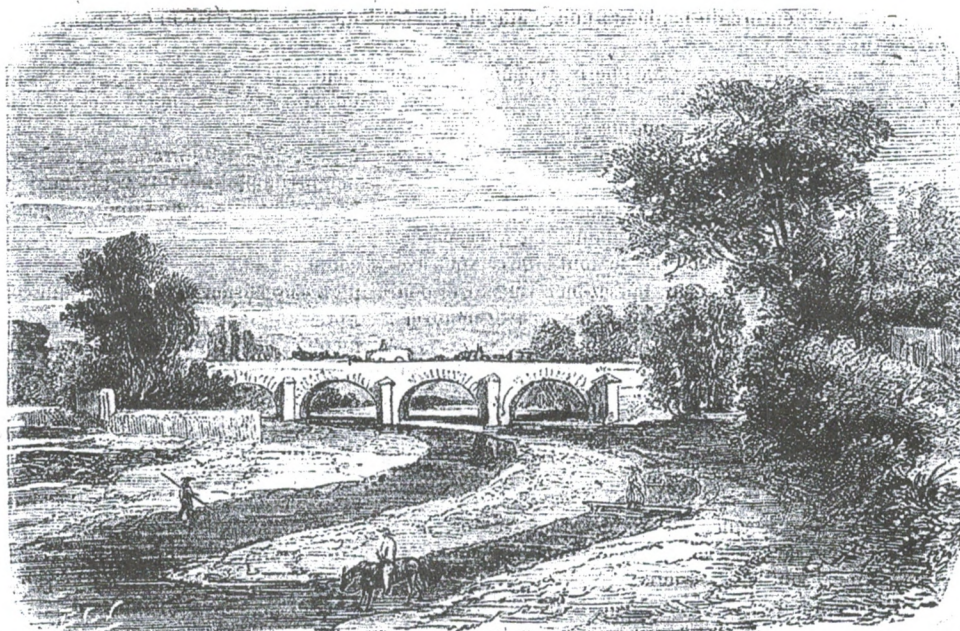

Legenkamp expeditiekorps bij enorme aquadukt van Queretaro.

Salamanca is een klein zeer oud stadje, gelegen op de Rio de la Laja, bijrivier van de Rio Grande. Zijn oude kerk bezit een merkwaardig portaal dankzij zijn architectuur en een ontelbaar aantal bizarre figuren die het sieren. Het zicht op Salamanca, vanop de oever van haar lange rivier, is er een van de meest bekoorlijke die men ooit kan te zien krijgen. Van hieruit leidt de weg naar de lieflijke stad Valle (vallei) de Santiago, aan een vrij hoge bergketen. Het stadsplein is een ruim vierkant met portieken, waaronder zich warenhuizen en tiënda's (winkels) bevinden. De uitgestrekte buitenwijken, zoals in Salamanca en Celaya, bestaan uit Indiaanse hutten in leem en gehakt stro, van elkaar gescheiden door cactushagen.

Generaal *Douai* vertrok van Celaya naar Guanajuato, waar hij op 9 december op gejuich van de inwoners onthaald werd. Guanajuato is befaamd voor de vruchtbaarheid van zijn grondgebied en omwille zijn zilvermijnen. De stad werd gesticht in 1554. Vier jaar later opende men de mijnschachten van Rayas en van Mellado, maar ze werden zo goed als verlaten tot in de helft van de 18de eeuw. De ertsader van Valenciana werd pas ontdekt in 1770 door ene heer *Obregon*, die van de Spaanse koning de titel ontving van graaf *de la Valenciana*.

De Mexicaanse generaal *Negrette*, die San Luis de Potosi bezette, evacueert het ingevolge de opmars van het Franse leger naar Aquas Calientes en Zacatecas, en de geallieerde generaal *Méjia* aarzelt niet er op zijn beurt binnen te trekken. Enkele dagen later wordt hij aangevallen door de liberalen, bij gelegenheid van de terugkeer van generaal *Baxaine* in Lagos. Maar *Méjia* had versterkingen laten aanbrengen: de straten van San Luis waren goed gebarricadeerd en, na de vijand te hebben laten oprukken tot op het stadsplein, valt hij hem plots van overal aan, loopt hem onder de voet, doodt er 200 van, maakt zich van zijn artillerie meester en jaagt hem op de vlucht.

Brug over de Rio Grande nabij Lagos. - Ets B. Cosson-Smelton.

Na dit gebeuren hellen verscheidene kolonels en generaals, o.a. *Echeverria*, over naar de aansluiting bij de interventie. Op 3 januari bereikte de voorhoede het kleine dorpje La Joya (het juweel), waar zich een groep van 800 ruiters ophield, in het bezit van berghouwitser. Dit paardenvolk, o.l.v. kommandant *Vidalrenteria*, vraagt eveneens zijn aansluiting en wordt ingelijfd in het leger van Marquez".

(Achille Cibot).

Partizanen overvallen postkoets.

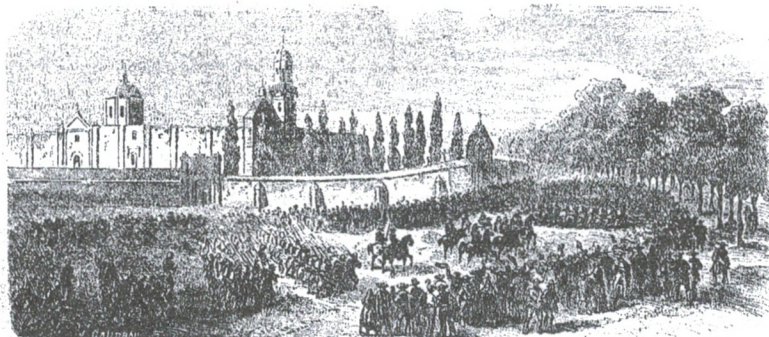
"Het jaaristisch leger is zo goed als verslagen, en er blijven slechts enkele resten van over die, verdeeld in benden, opgejaagd en achtervolgd worden door het Franse leger. Zulks gebeurde verleden vrijdag op de baan van Queretaro naar Mexico: een bende partizanen, zo'n 450 man, ruiters en voetvolk, onder het bevel van Pueblita, viel er rond 7 u. 's avonds een postkoets aan, die vanuit het binnenland de koerier van de opperbevelhebber aanbracht voor Mexico en Frankrijk.

Die postkoets, zoals dat het geval is voor al deze die koerier aanbrenge, vervoerde op de imperiaal een escorte van 4 man onder bevel van een sergeant, en binnenin zaten er twee Zweedse officieren, Bergemsthork en Ericson, die naar Europa weerkeerden, een dienstknecht van één van hen; een tolk van generaal *Baxaine* en twee Franse nijveraars. Bij de eerste uitval van de vijand werden Bergemsthork en een begeleider gedood en de koetsier door 4 kogels getroffen.

De tien overige passagiers boden verwoed weerstand maar werden eveneens neergeschoten. Drie van hen bleven in leven. Eén enkele soldaat die nog te been was, vocht voort met drie kogels in het lichaam; hij werd gevangen genomen en gefusilleerd. Eén van de nijveraars kon zich vrijkopen mits zijn uurwerk en geld aan de bewakers te geven.

De Mexicaanse generaal *Doblada* is in volle wanorde op de vlucht geslagen vanuit Guanajuato bij het naderen van de Franse troepen en heeft de noordwaartse richting gekozen, waar *Chavex* met zijn 1.200 paarden klaarstaat om hem de pas af te snijden naar Zacatecas. Generaal *Baxaine* heeft de achtervolging ingezet; op 22 december stond *Méjia* voor San Luis, waar hij 's anderdaags moest binnenrukken.

Juarez had die stad twee dagen tevoren verlaten zonder zijn troepen en richtte zich, enkel vergezeld van zijn familie en enige dienstboden, op Monterrey, waar gouverneur *Vidaury* de ex-president toegestaan had om zijn Staten te doorkruisen, *alleen en zonder troepen*.

Intrede van het expeditiekorps in Morelia.

- Aankomst op de promenade van de Alameda.

- Ets J. Gaidrau.

Het gros van het Mexicaanse bevrijdingsleger, bestaande uit 8 tot 10.000 manschappen, kwam op de 17de generaal *Marquez* in Morelia aanvallen, voor de aankomst van generaal *Castagny*, na een twee uur durend bombardement, deden de jaaristen een uitval om 6 u. 's morgens. Met zijn 3.000 man bood *Marquez* moedig weerstand aan een vijand, die driemaal zo sterk was, en na een hevige strijd in de straten en op de

de pleinen van de stad, trok de vijand zich in de allergrootste wanorde terug, met achterlating van een groot aantal doden en gewonden, waaronder 3 juaristische generaals, 1.000 krijgsgevangenen, 11 kanonnen en een massa wapens en munitie.

Guerrillastrijders o.l.v. *Martinez*, *Fragaso* en anderen hadden hun verblijf genesteld in de beboste bergen van Ajusco. 't Is dààr dat kapitein *Delloye* met de steun van moedige Indianen uit de omgeving, die hem hun hulp waren komen aanbieden, hen omsingeld hield. Op de 11de probeerden alle guerrillero's een uitbraak te forceren via San Micholas en begaven zich, met 400 man cavalerie en infanterie en twee stuks berggeschut, rond 9 u. 's morgens, op het hoogplateau waar het dorp gebouwd is, toenmaals bewaakt door een post van 30 manschappen, onder bevel van sergeant *Atgier* van het 81ste linie.

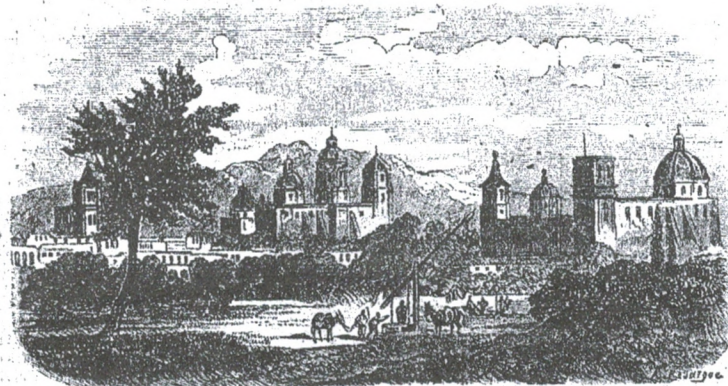
Toen de sergeant hen bemerkte, verdeelde hij zijn divisie in twee helften en plaatste 15 man op het kerkhof en in de kerk; hij rukte met de andere 15 vooruit, her en der verspreid in tirailleurslinie. Hij hield stand van 9 u. 's morgens tot 1 u. 's middags, totdat hij, van overal omsingeld door een veel talrijkere overmacht, zich stap voor stap moest terugtrekken. Maar kapitein *Delloye*, verwittigd door het geschut, begaf zich dadelijk ter plaatse. Hij stuurde luitenant *Clouet* met 35 man naar rechts, onderluitenant *Beuvrière* met een sectie naar links en trok zelf met een handvol partizanen naar het midden, rechtover de kerk.

De vijand hield een ogenblik stand, waarna hij overhaast op de vlucht sloeg, met achterlating van 40 doden en 2 krijgsgevangenen, die gefusilleerd werden. De gekwetsten mochten ze met zich meenemen. De Fransen hadden 3 gewonden, waaronder kapitein *Delloye*, die een kogel in de bil had gekregen.

Op 20 januari verrast de bij nacht, onder bevel van generaal *Pena y Barragan*, uitgerukte cavalerie in Benjamillo een deel van de Mexicaanse cavalerie. Een dertigtal doden en gewonden, 60 door de vijand achtergelaten paarden en enkele krijgsgevangenen, dat is de beloning voor de inzet, waaraan een peloton Afrika-jagers en een geallieerd eskadron van kolonel *La Pena* deelgenomen hebben.

De 25ste arriveert generaal *Baxaine* in Salamanca, na voorbij het mooie stadje Valle de Santiago getrokken te zijn en een duizendtal ruiters, onder bevel van de generaals *Armenta* en *Espinola*, uit Irapuato te hebben verdreven. Tenslotte bereikt de opperbevelhebber op 4 februari de stad Mexico".

(V. Pierson)

Irapuato, op de baan van Salamanca naar Guanajuato.

- Ets A. Rouargue naar een schets van luitenant-kolonel Copmartin.

Bloedige veldslag in Matehuala.

“Kolonel *Aymard*, op 4 mei 1864 in Venado aangekomen, verbleef er acht dagen gedurende dewelke generaal *Méjia* zich naar Matehuala begaf om de bewegingen in 't oog te houden van de generaals *Doblado* en *Negrette*, die zich nu eens dichter bij de voorhoede van de geallieerde legers begaven, zich dan weer terugtrokken om op hun stappen weer te keren en de stad Catorce te bedreigen, die bekend staat om haar zilvermijnen.

's Avonds van de 15de brengt een ijlbode de tijding van generaal *Méjia* dat *Doblado* 7.000 man samentrekt in Cedral, op 5 mijl van Matehuala, wat *Aymard* dwingt om onmiddellijk op te rukken. Een colonne verlaat de Laguna secca (droge lagune) om 8 u. 's avonds en bereikt om 11,30 u de hacienda van Solis.

Op 17 mei, verjaardag van de overgave van Puebla, op 't moment dat de Franse colonne voor Matehuala verscheen, daalde het vijandelijk leger de bergen af die de stad omringen en vatte post in Cerrito blanco, waar *Doblado* zijn hoofdkwartier opsloeg en weldra in de vlakte zijn talrijke artillerie, zijn 800 ruiters onder bevel van generaal *Carvajal*, en zijn 5.000 man voetvolk ontplooide.

Doblado had zeven batterijen zware artillerie in stelling gebracht die, naar men zegt, bediend werden door Amerikaanse avonturiers; ze vuurden onophoudelijk en, daardoor beschermd, trokken de talrijke schutters van een deel van zijn infanterie in snel temp voorwaarts, met aan beide zijden de ganse cavalerie. Kolonel *Aymard*, in samenspraak met generaal *Méjia*, had rechts zijn troepen ontplooid, terwijl links de artillerie van *Méjia* al een uur lang sterk aandrang; maar de vijand voelde zich overmoedig, denkend dat hij enkel te doen had met het leger van *Méjia*.

't Was toen dat kolonel *Aymard* het bevel gaf aan het eskadron Afrika-jagers om het slagveld te zuiveren en niet alleen de cavalerie, maar ook de infanterie te stoppen. De ruiterij van het 62ste linie stootte een kreet van vreugde uit en wierp zich in de vlekke, rechts de twee eerste pelotons die in een oogopslag de 800 ruiters van *Carvajal* onder de voet liepen; links de twee andere pelotons, die als de bliksem op de infanterie instormden. In enkele ogenblikken liet de verraste cavalerie, in stukken gehakt, de wapens vallen.

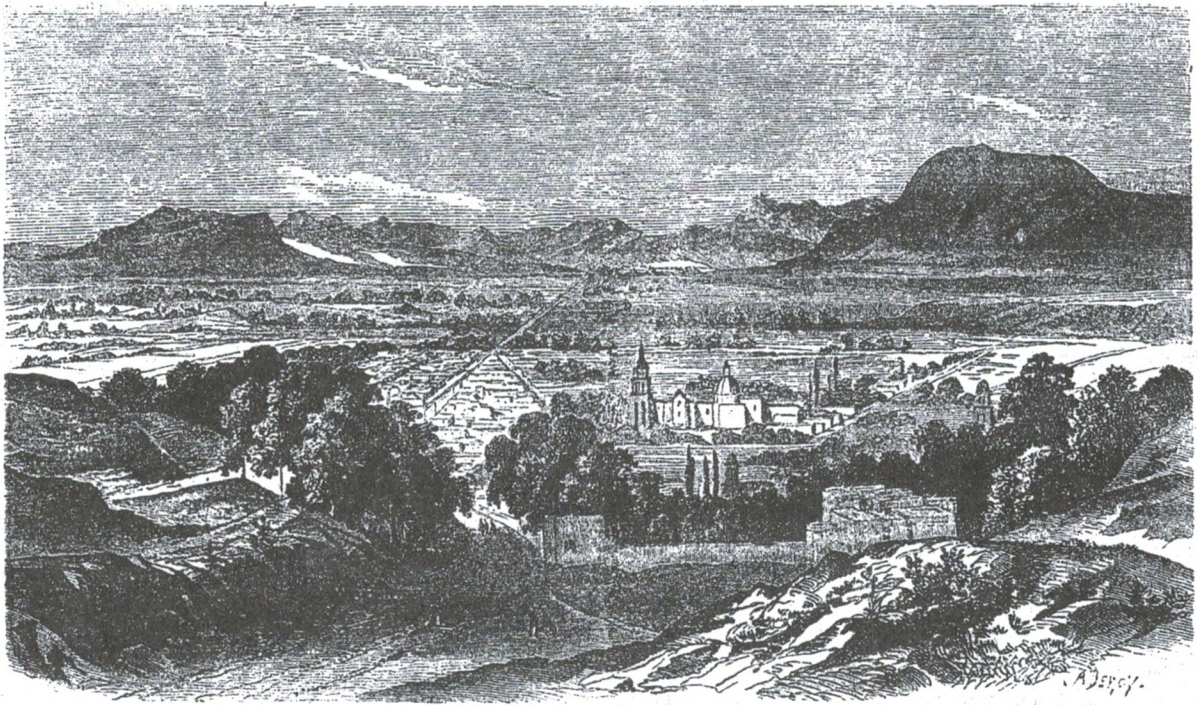
Terwijl de Afrika-jagers de rechtervleugel vrijmaakten, rukten de infanterie van *Méjia* en de 300 ruiters links op; de vijand, die zich gans ingesloten waande, verloor plots alle moed en liet zijn artillerie, zijn munitie en zijn wapens in de steek. De Afrika-jagers, hopen *Doblado* en *Negrette* te kunnen overmeesteren, achtervolgden het in wanorde vluchtend vijandelijk leger. Maar beide leiders wisten te ontkomen. *Carvajal* was zo slim geweest op het slagveld zijn officiersvest, met al zijn papieren erin, achter te laten.

Zo eindigde deze veldslag met als resultaat: 1.000 krijgsgevangene; 19 stuks artillerie, alsook een grote hoeveelheid wapens en 190.000 kogels buitgemaakt. Ook wij hadden enkele verliezen te betreuren: in het leger van *Méjia* 70 gewonden, een kommandant en een kapitein gedood; in het Franse leger: 6 doden en 43 gekwetsten. Van heel het leger van *Doblado* van 7.000 man, blijft er, zo zegt men, nog enkel de cavalerie van *Carvajal* over”. (Achille Cibot).

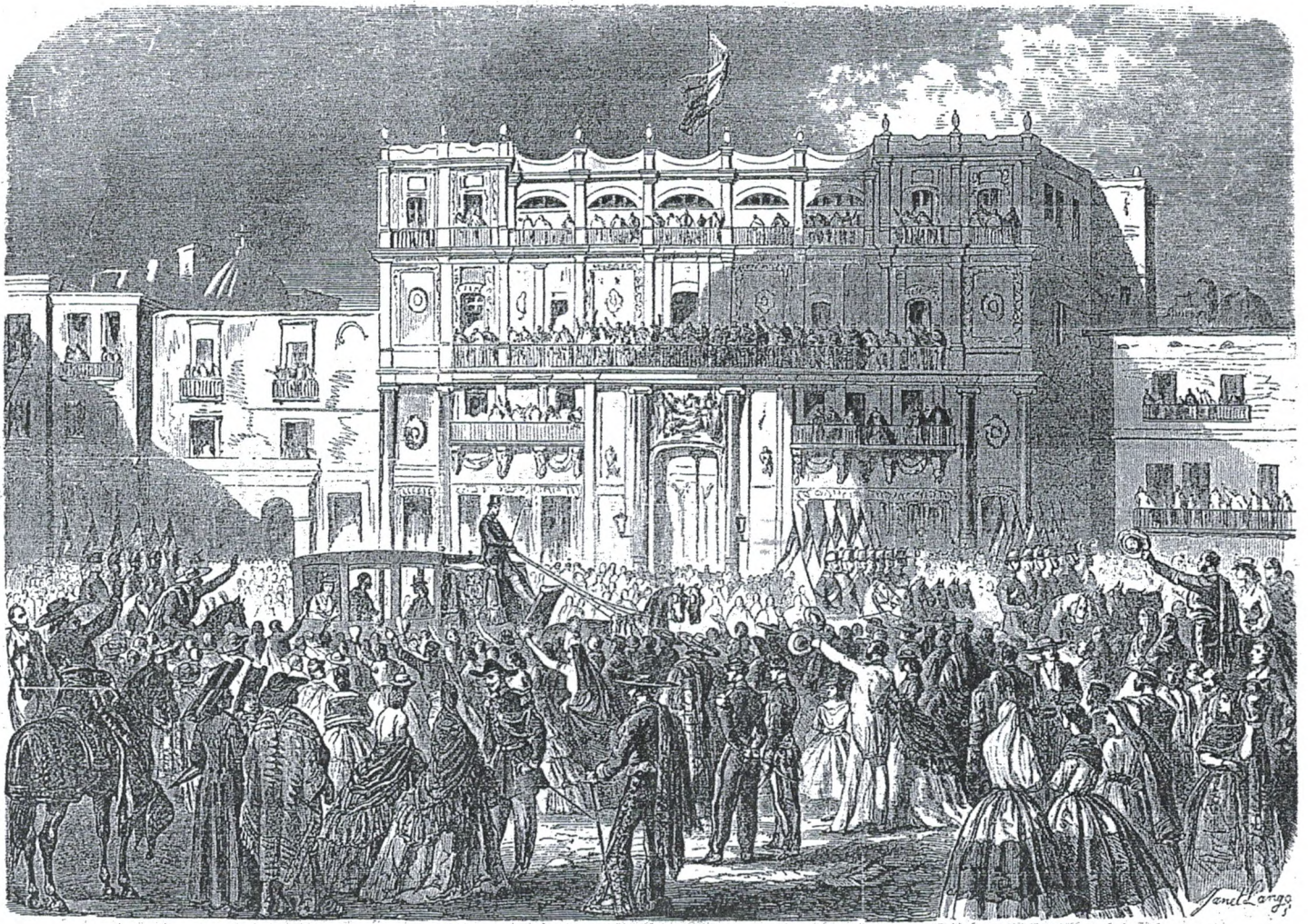
Guerrillero's nemen strijd weer op.

“Op 8 augustus is de ganse compagnie van generaal *Castagny* samen in Vanegas. Een Poolse kolonel, genaamd *Tabagensky*, leider van een guerrillagroep van 70 man, deserteert en sluit aan bij het keizerrijk. Na twee dagen rust vertrekt de colonne naar de ranch van Las Animas. Dezelfde avond verlaten een eskadron Afrika-jagers, alsook een compagnie van het 7de bataljon jagers te voet, het kamp om een groep guerrillastrijders aan te vallen die, onder bevel van *Naranjo*, als zending hadden alle norias (pompinstallaties) en waterputten te vernietigen. 's Anderdaags zette het eskadron de achtervolging van *Naranjo* verder, terwijl het 6de eskadron in Agua Nueva aanlandde, waar het hoofdkwartier van generaal *Ortega* gevestigd is. Om 5 u. 's morgens overvalt het eskadron het regiment van *los fieles de Nueva Leon*: een afrika-jager wordt gedood, zekere Vincent, en kapitein bevelhebber Micard zwaar gekwetst. Op de 20ste doet generaal *Castagny* zijn intrede in Saltillo, dat *Juarez* in de steek had gelaten om zich in Chihuahua te verschansen”.

(Achille Cibot)

Saltillo op de baan van Monterrey: zetel regering Juarez tot 20 augustus 1864.

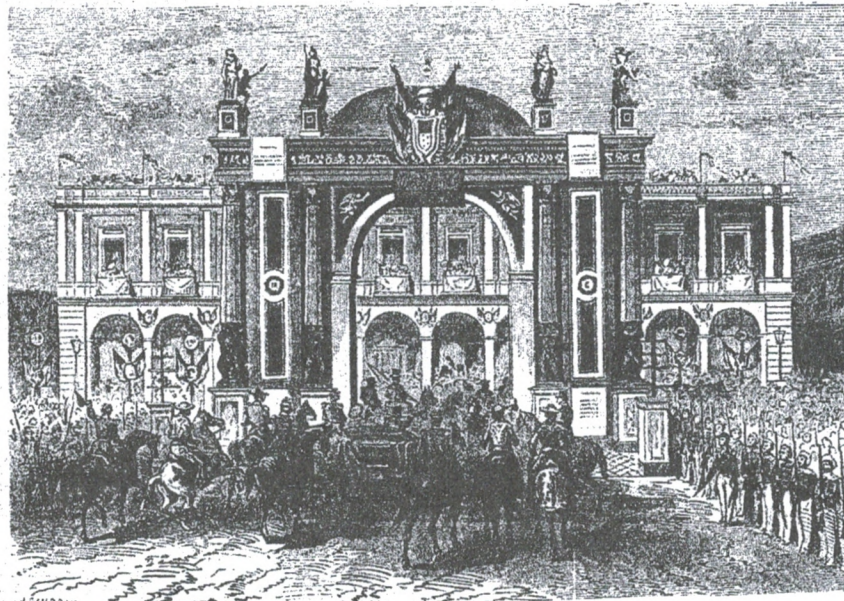

Keizer Maximillaan en keizerin Charlotte in de straten van Mexico
Tekening Janet Lange, naar een schets van V. Pierson.

Intrede van keizer en keizerin in Mexico.

“Na een voorspoedige overtocht kwamen keizer Maximiliaan en keizerin Charlotte de 20ste mei 1864 in Vera Cruz aan. 's Ochtends van de 20ste hebben Hunne Majesteiten voet aan wal gezet op Mexicaanse bodem. In Vera Cruz stond een massa volk in de haven, op het stadsplein en in de straten die naar het spoorwegstation leiden. De Franse mariniers vormden de haag aan de éne, de nationale Mexicaanse garde aan de andere zijde. Bij de luisterrijke poort, die de stad afschermt van de pier, ontving de keizer de sleutels van Vera Cruz, waar hij de hand oplegde en een toespraak van de ayuntamiento (gemeente) aanhoorde, waarop hij in het zuiverste Castiliaans antwoordde “dat hij alle krachten van zijn wil en verstand in dienst zou stellen van Mexico en dat hij alles zou doen om hen, die hem gekozen hadden, gelukkig te maken”.

Per koets legden Hunne Majesteiten het traject af van de stadspoort tot de keizerlijke wagon, te midden van ononderbroken kreten: “Leve de Keizer! Leve de Keizerin!”. Het was vooral aan het station dat een talrijke menigte had postgevat. Om 6 u. 's morgens zette het keizerlijk konvooi zich in beweging naar Mexico.

Doortocht triomfboog Wapenplaats Vera Cruz.

- Foto Mex. Gezantschap; ets J. Gaildrau.

Op 3 juni was Acapulco zonder slag of stoot bezet door de divisie en een bataljon van Algeriaanse schutters. De juaristen hebben zich teruggetrokken in het binnenland, met achterlating van 38 stuks artillerie. De laatste tijdingen melden een treffen van kolonel *Aymard*

En generaal *Méjia* met een groep van 6.000 manschappen onder bevel van *Doblado*, voorheen van *Matehuala*. De vijand heeft op het slagveld 8 gesneuvelde officieren en 24 soldaten achtergelaten. Een vaandel, de ganse artillerie van het legerkorps van *Doblado*, bestaande uit 18 stuks veldgeschut en alle uitrustingen, 800 geweren, 30 officieren en 1.200 soldaten zijn in handen van ons detachement gebleven.

Op 12 juni hebben de Keizer en de Keizerin hun intrede gedaan in Mexico. Op de vooravond waren generaal *Baxaine*, de Franse minister *Montolon* en generaal *Neigre* Hunne Majesteiten gaan afhalen in Guadelupe”

(Edmond Texier)

Belgisch regiment “Keizerin Charlotte”.

“Het Belgische regiment “Keizerin Charlotte” wordt georganiseerd in Oudenaarde, een kleine stad in Oost-Vlaanderen, bekend om zijn monumentaal stadhuis. Dat regiment bestaat uit twee bataljons van zes compagnies, één van de grenadiers, het andere van jagers te paard, beide vergezeld van tamboers en klaroenblazers. Het legerkader, bestaande uit 150 man, stemt overeen met dat van een infanteriekorps van het Belgisch leger op oorlogsvoet. Het regiment staat onder bevel van luitenant-kolonel baron Alfred van der Smissen.

De rekrutering wordt uitgevoerd in het leger en bij de burgers. Volledig uitgerust, gewapend met een karabijn Enfield van kaliber 13 mm en een bajonet-sabel, zal het regiment “Keizerin Charlotte” met stoomschepen vanuit *Saint-Nazaire* naar Mexico vervoerd worden. Het eerste detachement zal inschepen op 16 oktober 1864. Officieren en soldaten dragen een hoed met vederbos van zwarte hanenpluimen; tamboers, trompetters en muzikanten een witte pluim.”

We ontdekten tussen de namen van de rekruten ook een edelman uit de gemeente Machelen bij Vilvoorde, die zich bij de expeditie liet inlijven, graaf Anatole d’Alcantara (°Gent 17/2/1832), zoon van graaf Emmanuel d’Alcantara en van Maria Albertine, gravin de Courtebourne. Samen met zijn echtgenote, barones Pauline de Villegas Pellenberg, bewoonde hij te Machelen het kasteeltje Pellenberg, dat bij hun huwelijk door zijn gade werd ingebracht.

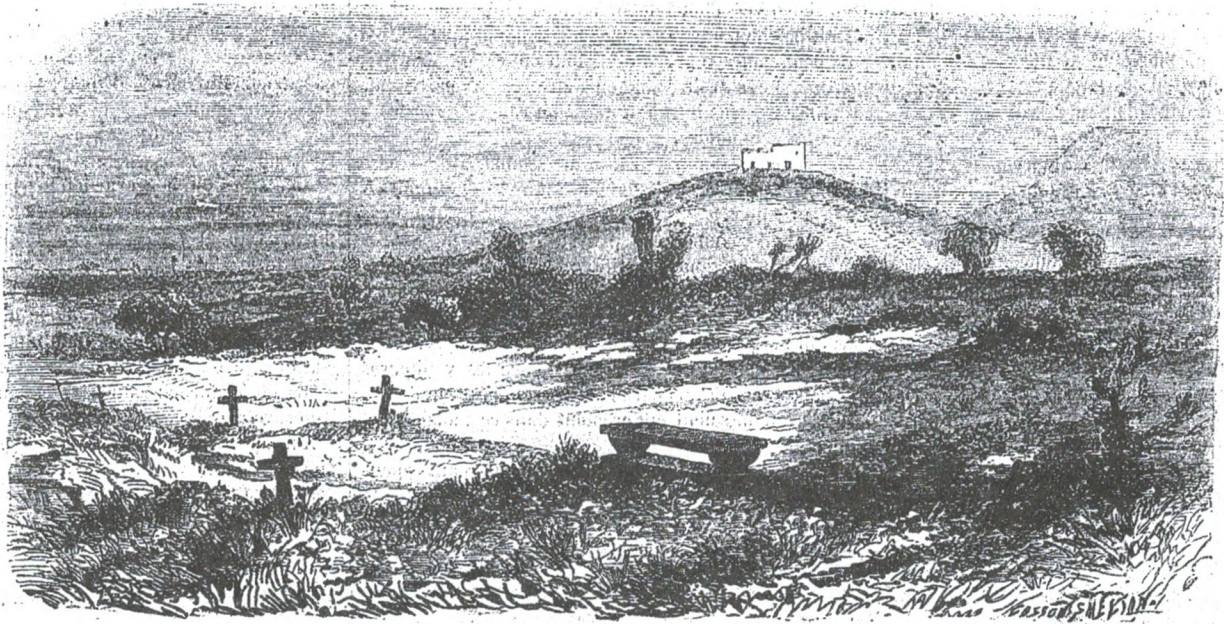
Graaf d’Alcantara maakte aldus deel uit van de Belgische vrijwilligers, in totaal 1.600 officieren en soldaten, die de oceaan overstaken naar Mexico. Keizer Maximiliaan was intussen in een burgeroorlog verwickeld geraakt en moest het onderspit delven tegen *Juarez*. Het was tijdens één van die hevige gevechten dat graaf d’Alcantara een zware sabelhouw opliep in het aangezicht, waar hij naderhand een lelijk litteken aan overhield. Nadat Maximiliaan op zeer tragische wijze om het leven was gekomen, werden de moedige manschappen weer naar Europa gerepatriëerd. In Machelen teruggekeerd, gaf d’Alcantara zoals vroeger blijkt van grote vrijgevigheid en bekommernis om het algemeen welzijn. Gemeenteraadslid sedert 1861, werd hij bij de volgende verkiezingen tot driemaal toe door de koning tot burgemeester benoemd (1872, 1876 en 1879).

Soms klonk er ook wel eens een ander klokje betreffende Oudenaarde: “Daar staat het monument ter nagedachtenis van de brave, goedgegelovige jongens, die in 1867 sneuvelden in de Mexicaanse oorlog. Ze gingen in op de dwaze vraag van Maximiliaan en Charlotte (dochter van Leopold II), wie de grootheidswaanzin wellicht helemaal naar het hoofd gestegen was, om in Mexico een keizerrijk te stichten. Dwaze Europese vorsten die in hun verheven hoogmoed dachten de Mexicanen onder de knoet te krijgen”

(Robert Declerck – Het Volk 19/8/1999)

Juarez vormt Legerkorps van het Westen.

In “*L’Illustration*” van 31.12.1864 werd gemeld dat in de *Moniteur* het relaas verschenen was over de slag van Majoma, waarin kolonel *Mcartin* sneuvelde. Het was, naar het schijnt, de laatste hoop voor de troepen van *Juarez*; deze had, na in Nazas de reguliere troepen van generaals *Ortega*, *Ratoni* en *Negrette* te hebben ontmoet, een “*Legerkorps van het Westen*” opgericht, 4.500 man sterk en beschikkend over 40 kanonnen, en hij droeg het bevel ervan over aan generaal *Ortega*.

Begraafplaats Las Animas met gesneuvelden van het Mexicaans korps bij de verovering van Puebla (5 mei 1862). — Ets B. Cosson-Smelton.

Laatstgenoemde had, sinds de verdediging van Puebla, geen bijzondere rol meer gespeeld in deze oorlog. Wel had hij nieuwe troepen gelicht, maar toen de Fransen naar Zacatecas oprukten, verliet hij die stad zonder vechten. *Satoni* en *Negrette* deden hetzelfde in Durango en Monterrey. *Ortega* had aan zijn vrienden toevertrouwd dat hij het moment afwachtte waarop de Fransen zouden verzwakt zijn doordat ze hun krachten moesten spreiden over een afstand van 350 mijl. Hij zou dan trachten de verbindinglijnen te doorbreken en af te snijden. Al die voornemens werden echter de kop ingedrukt door de colonne van generaal *Martin*, die ermee belast was de directe omgeving van Durango te dekken. Die colonne met haar 531 strijders durfde het aan, zonder veldartillerie, het leger van *Juarez* aan te vallen, dat zich met 20 kanonnen op de Cerro de Majoma had opgesteld. Het werd een bloedig treffen, dat een definitieve doorslag gaf. Onze verliezen wogen zwaar: kolonel *Martin* en luitenant *Framond* sneuvelden met de sabel in de hand en we verloren 1 man op 7. Het juaristisch leger verloor zijnerzijds zijn artillerie, uitrustingen en munitieën en was in grote wanorde uiteengeslagen.

(Voor kopie: P. Paget)

Teloorgang van het keizerrijk Mexico.

Na de kroning van de nieuwe keizer op 12 juni 1864, werd hij slechts erkend door de klerikale en kon enkel standhouden met de steun van de Franse troepen. Die werden later door Napoleon III teruggeroepen wegens de vijandige houding van Washington. Wegens zijn liberale maatregelen vervreemde Maximiliaan van de conservatieven, die hem aanvankelijk steunden, waarna hij toenadering zocht tot de liberalen, onder leiding van president *Juarez*, die hem echter niet erkenden.

Tenslotte door Napoleon aan zijn lot overgelaten, toen de Verenigde Staten van Noord-Amerika met een oorlog dreigden, kwam Maximiliaan alleen te staan. Daarmee lag Charlotte keizerinnendroom voorgoed aan scherven! Ze begaf zich naar Parijs en herinnerde de Franse koning aan zijn beloften, maar hij weigerde op haar verzoek in te gaan.

Toen begon de geestelijke toestand van Charlotte met de dag te verslechteren. Twee nieuwe ontmoetingen bevestigden het vermoeden dat ze aan een mentale onevenwichtigheid leed. De audiëntie bij paus Pius IX verliep nog tragischer. De keizerin werd getroffen door een ongeneeslijke geestesziekte, nl. krankzinnigheid. Ze diende ter verpleging opgenomen in het slot Miramar bij Triëst.

Maximiliaan kon de strijd niet volhouden tegen president *Juarez* en evenmin wilde hij naar Europa terugkeren. Zonder geldmiddelen, moest hij voor de zegevierende tegenstander terugwijken en werd te Queretaro ingesloten. Door verraad van zijn vertrouweling, kolonel *Lopez*, viel de stad in handen van de republikeinse generaal *Escobedo*. Maximiliaan besloot op 14 mei 1866 er de brui aan te geven en capituleerde op 14 mei 1867. Hij werd door een krijgsraad ter dood veroordeeld en met de generaals *Miramon* en *Méjia* op 19 juni 1867 door de rebellen terechtgesteld. Zijn stoffelijk overschot werd vervolgens door een Oostenrijks eskader afgehaald en op 18 januari 1868 te Wenen bijgezet. (Winkler Prins Enc., 1952)

Maximiliaan werd na een kort proces door troepen van Mexicaanse rebellenleider Benito Juarez op 19.6.1867 in Queretaro terechtgesteld.

Charlotte gevangen in een gouden kooi?

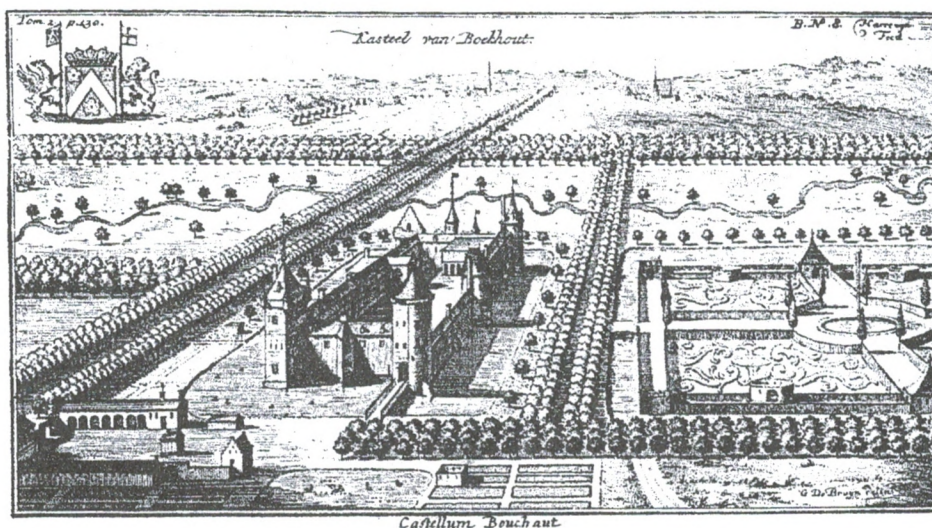
Onderwijl werd keizerin Charlotte, onbekend nog met het lot van haar man, verder in het kasteel Miramar verpleegd. Toen haar gezondheid lichtelijk verbeterde, werd ze door de zorgen van haar schoonzuster, koningin Maria-Hendrika, vergezeld door generaal baron Goffinet, vanuit Triëst naar België overgebracht. Ze werd op 6 juni 1867 geïnstalleerd in het kasteel van Tervuren.

Ze kent nu weer lange perioden van helderheid van geest en pas een jaar na haar aankomst aldaar wordt haar de tragische dood van haar man meegedeeld.

Wanneer in maart 1879 het kasteel van Tervuren door brand vernield wordt, verblijft ze een paar weken op Laken, maar krijgt er al die tijd haar broer Leopold II niet te zien. De patiënte wordt dan vanaf 1 april 1879 "gecolloqueerd" in het kasteel van Boechout te Meise, dat de vorst zopas had verworven.

Blijkbaar zat Leopold ermee verveeld dat een lid van de koninklijke familie aan geesteskrankheid leed en wilde hij dit voor het oog van de wereld verborgen houden. Hij vond een heel diplomatische oplossing door haar een vorstelijk verblijf en de best mogelijke verzorging aan te bieden. Daar overleed Charlotte op 19 januari 1927 aan de gevolgen van een longontsteking.

“Het publiek beweerde soms dat ze er gevangen zat in een gouden kooi”, zo leidde Edwin Ganz zijn werk over Boechout in. “Niets is minder waar. Zij ging vrij rond in haar kasteel. Haar eredames vergezelden haar beurtelings bij haar wandelingen, die in de loop van de namiddag doorgingen. Sommigen beweerden dat de keizerin niet geestesziek was. Welke legende werden er ook niet verspreid aangaande de doorluchtige zieke? In mijn boek heb ik eraan gehouden, zo goed mogelijk aan te tonen dat de Keizerin er omringd werd met de grootste en de beste zorgen en er leefde in een absoluut feeëriek oord.

Kasteel van Boechout te Meise, waar keizerin Charlotte 48 jaar doorbracht, tot aan haar dood. - Tekening van Jacob Harrewijn (1692).

Leopold de Beaufort verkocht in 1879 zijn domein Boechout aan koning Leopold II. Twee jaar later lijfde de vorst er nog een belendend eigendom bij in, namelijk het kasteel van Meise, dat hij kocht van baron Edmond van der Linden d'Hoogvorst. Dat uitgestrekt gebouw, min of meer verdoken te midden van weelderig lommer, werd in 1818 gebouwd in plaats van een vroegere oude burcht, die in leen gehouden werd van de heren van Grimberghe-Nassau”.

(Edwin Ganz, Het Koninklijk Domein van Bouchout en zijn Kastelen, 1941).

Op 23/12/1938 verkocht de koninklijke familie het domein van Boechout, groot 92 ha, aan de Belgische staat. De rest of ca. 211 ha kwam in privé handen en werd verkaveld. Op 2.12.1944 viel een vliegende bom vlakbij het kasteel van Meise, waardoor er brand ontstond die dit kasteel volledig vernielde.

(Paul Arren, Kastelen, 1993).

Getuige die de keizerin nog gekend heeft.

We hadden einde september 1999 een telefonisch onderhoud met Madeleine De Cuyper (80), echtgenote van Jean Van Gijseghem, Brusselsesteenweg 9 te Meise. Als kind heeft zij de keizerin nog van dichtbij gekend, reden waarom haar getuigenis omtrent het verblijf van Charlotte op het kasteel van Boechout zo belangrijk is: “Mijn vader was teeltoverste op het kasteel. Toen ik een jaar of 5, 6 was, kwam ik bij de keizerin. Wij kenden geen Frans, zij geen Vlaams. Ik moest alleen maar zeggen: “*Bonjour*” en “*Bonsoir*”. Een van de eredames nam me mee om mij een kussen te tonen dat de keizerin gehaakt had. Ik leerde ook haken op school en ik moest haar altijd mijn schoolboeken tonen. De keizerin zegde: “*Il faut revenir tous les jours*”.

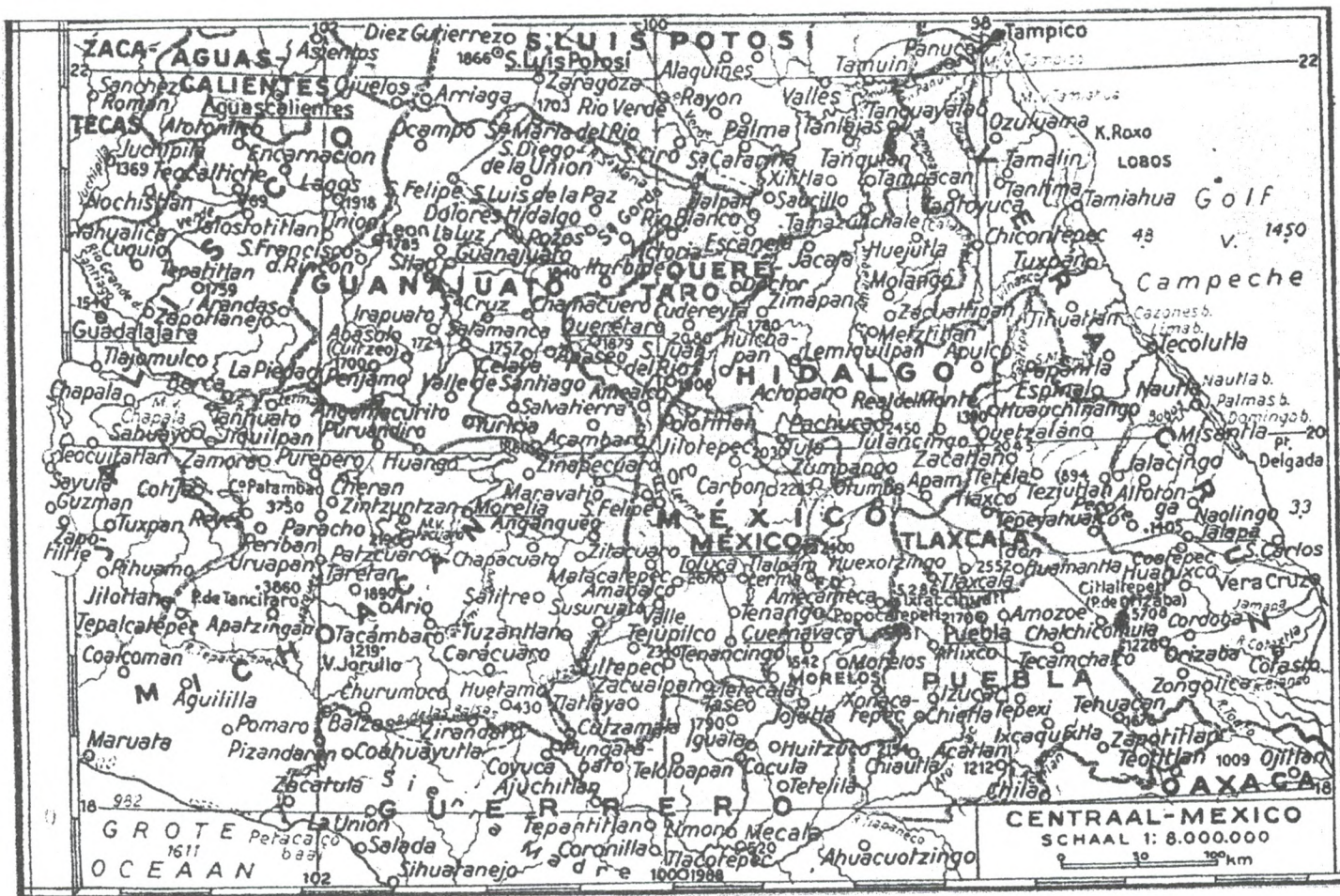
Ze heeft hier 48 jaar geleefd, tot aan haar dood, maar ze was helemaal niet opgesloten. Wel heeft ze het domein nooit verlaten en dus Meise nooit gezien. Ze deed wel uitstapjes per koets door het park.

Op haar verjaardag kreeg zij bezoek van koning Albert en koningin Elisabeth. Ten tijde van Leopold II, moet zij met hem in onmin geleefd hebben, want op zekere dag wilde ze daarover iets vertellen, maar mademoiselle Basse deed haar teken dat ze moest zwijgen en ze heeft dus niets verteld. Als ik op bezoek ging bij de keizerin, gaf ze mij vaak geschenkjes. Ze haakte en borduurde veel. In de parochiezaal speelden we toneel en kreeg ik eens de rol van een grootmoeder te vertolken, waarvoor ze mij een witkanten mutsje overhandigde. Ze heeft me ook een spiegel en haar parasol geschonken. Ze was precies een moeder voor mij. Ik denk dat ze mij voor haar kind aanzag.

De keizerin was niet gek, dat mag niet gezegd worden, wél was ze zwaar depressief.

Trouwens ze kon prachtig pianospelen en mooi haken en borduren. De maand juni is de rozenmaand en voor het kasteel was een rozenperk, waar ik dan elke dag een roos moest gaan afknippen, die ze bij de foto van haar man plaatste: vandaag op de schouw, morgen op het buffet, dan weer op de piano. Soms sprak ze tegen de foto of gaf ze er een kus op. In de winter zegde ze: "*Pauvre Maximilien, c'est l'hiver maintenant: il n'y a plus de roses!*"

Op 19.1.1927, bijna 87 jaar oud, stierf ze. Haar private arts, Dr. Charles Verhaeghe, had ons gezegd dat het elk ogenblik kon gebeuren. Ons gezin heeft gewaakt tot één-en-half 's nachts en om 8 u. 's morgens is ze overleden. 's Zaterdag daarop werd ze begraven. 't Was bitter koud die dag; het sneeuwde. De koninklijke familie was op de uitvaart aanwezig. De plechtige lijkdienst werd in de kerk van Meise opgedragen, maar ze is te Laken in de koninklijke crypte bijgezet.

Zenne en Barebeek staan in de kijker

Zemst

Juliaan Deleebeeck

Heemkring De Semse heeft in de expositieruimte van de Schranshoeve een tentoonstelling opgezet over de Zenne en de Barebeek in Zemst. De rivier en de beek zijn belangrijke

landschapselementen in de gemeente.

"De tentoonstelling staat wat misleidend geprogrammeerd als *Water, in al zijn aspecten*", zegt Roger De Broeck van de heemkring. "De verschillende gezichtspunten waaruit wij de Zenne en de Barebeek benaderen is veel attractiever dan de titel laat vermoeden. We hebben

de Zenne in beeld gebracht van Epegem tot Hombeek en illustreren met foto's haar grillige loop en landschappelijke schoonheid. De vervuiling en de geurhinder van de rivier wordt niet nadrukkelijk getoond, maar is uiteraard een actueel probleem voor heel wat bewoners langs haar loop."

De Barebeek staat ook in

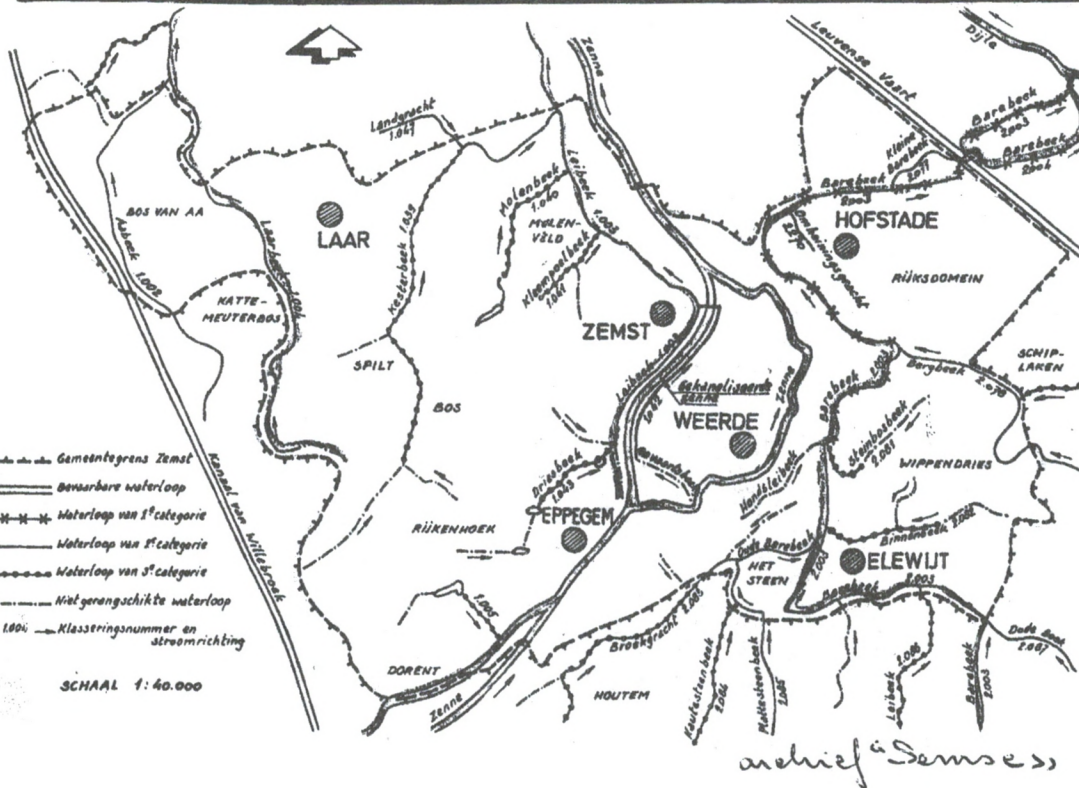
kleurenfoto's gevat van in Perk tot de grens met Mechelen. "Alle bruggen over de beek zijn in beeld gebracht en daar hadden onze fotografen het risico op een nat pak voor over", Roger De Broeck.

De educatieve waarde van de tentoonstelling neemt nog toe met illustratiemateriaal van Natuurgericht Beekbeheer in het Hageland en panelen van de Vlaamse Milieumaatschappij.

Omdat de Leuvense Vaart een stukje Hofstade aandoet krijgt ook die waterloop aandacht in een video en verder zijn er heel wat gebruiksvoorwerpen rond het thema water in het algemeen.

De tentoonstelling is nog vrij toegankelijk op zaterdag en zondag vanaf 14 tot 18u in de Schranshoeve aan de Stijn Streuvelslaan in Epegem. Een themanummer van De Semse begeleidt de bezoekers. Info bij Collete Van Der Beeken op 015/62.07.40.

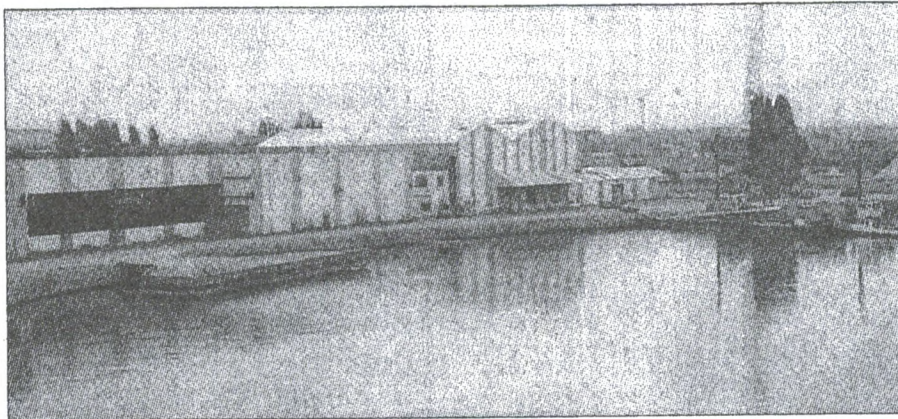
R.V.A 24/9/99

Kanaal stevent op zijn 450ste verjaardag af

Volgend jaar bestaat de Willebroekse vaart 450 jaar. Vilvoorde wil zich meer als kanaalgemeente profileren.

In deze ontwikkeling vormde de afbraak van de blauw-witte gebouwen van Euro-Union-Metal een belangrijke stap. De stad Vilvoorde ondertekende met de eigenaar, de nv Zeekanaal, trouwens een overeenkomst betreffende de herbestemming van deze site. Daarbij blijkt het de bedoeling om van de

De blauw-witte hangars zijn inmiddels gesloopt.

zone tussen de grote kanaalbrug en de grens met Brussel stedelijk ontwikkelingsgebied te maken zodat het stadscentrum tot aan de kanaaloever kan uitbreiden. De nadruk ligt dan onder meer op huisvesting, openbare diensten, kantoren, recreatie en horeca. Aan de overkant van de waterloop wenst Vilvoorde het domein Drie Fontein tot aan het kanaal door te trekken. Dat impliceert het ver-

dwijnen, voor een stuk, van de Brusselsesteenweg.

A. Kreekrank 11/99

Leerlingen tuimelen ^{8.VA. 1/10/99} school Tuimeling in

Zemst

Juliaan Deleebeeck

School lopen in de parochiale basisschool van Zemst of de lessen volgen in Tuimeling maakt geen verschil. De nieuwe naam stelt het wel een stuk frisser en kleurrijker voor. De 280 leerlingen van de school aan de Brusselsesteenweg hebben de nieuwe naam heel toepasselijk ingetuimd en smulden daarna van de suikerbonen.

“Een van de vele evoluties en vernieuwingen in onze school is het leerlingenparlement”, zegt schoolhoofd Gi Bal. “Maandelijks vergaderen klasvertegenwoordigers samen met het schoolhoofd. De kinderen vonden dat de officiële naam van de school zo serieus en oubollig klonk en ook moeilijk uit te spreken. Naar goede schooltraditie worden kinderen écht *au sérieux* genomen en het idee werd uitgewerkt.”

Vijf namen werden gnomi-

neerd. Daaruit mochten alle aanwezigen op het schoolfeest hun keuze maken. “Dat leverde *Tuimeling* als nieuwe schoolnaam, een idee van de familie Lauwens. Een goede keuze vind ik, want wie tuimelt bekijkt de wereld vanuit 360 verschillende oogpunten, heeft een stabiele basis nodig en komt steeds opnieuw met beide voeten op de grond en dat weerspiegelt zich in onze schoolwerking.”

De Tuimeling onstond in 1985 uit een fusie van de Gemeentelijke Jongensschool met de Vrije Gesubsidieerde Meisjeschool van de zusters. “Driehonderd leerlingen is prima”, zegt meester Gi Bal. “Dat is genoeg om van alle wettelijke voordelen te kunnen genieten en tegelijk voeling te houden met iedereen. De betrokkenheid van de ouders is ook heel groot. Die mensen verzetten hier bergen werk, als op hen een beroep gedaan wordt. We hebben bovendien alweer bouwplannen op de tekenplank.”

Heemkring smeedt band tussen families

Hombeek

Tom Lamberts

In de omgeving van Mechelen hebben heemkundeliefhebbers een vette kluif gehad aan hun onderzoek naar de familie Meuldermans of Muyldermans.

Een aantal onderzoekers uit het Mechelse hebben trouwens eveneens elkaar gevonden tijdens hun speurtocht. Ze hebben de krachten gebundeld en dat resulteerde in het boek *De afstammelingen van Joos*

Moldermans 1525 tot 1999. Het boek is het werk van de heemkundekring Hoembeka uit Hombeek (Mechelen). Daarmee zijn de heemkundigen niet aan hun proefstuk toe. Het lijvige werk van 450 bladzijden is al het zevende in de reeks *Hoembekania*.

Joos Moldermans, geboren in 1525 in Oxdonk op de grens van Leest, Hombeek en Kapelle-op-den-Bos, is de stamvader van maar liefst 4.500 verwanten, die intussen over de hele wereld verspreid wonen. Als uw familienaam Moldermans is, zo blijkt uit het boek, dan bent u een

van de twee nog levende afstammelingen van Joos met die naam.

"Het idee voor het boek is er gekomen toen de infodagen Meuldermans/Muyldermans, die we vorig jaar in het cultuurhuis Leliëndaal in Hombeek hebben georganiseerd, meer dan 500 familieleden bij elkaar hebben gebracht", vertelt Hoembeka-voorzitter Ward De Kempeneer.

"Sindsdien hebben we nieuwe informatie bijgezocht en de stamboom vervolledigd. Onze bevindingen hebben we nu in een boek bijeengebracht. Achteraan in het boek staat er een namenlijst waarmee de

gebruikers in geen tijd hun verwanten kunnen opsporen."

"Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste deel behandelt de uitgestorven generaties, het tweede deel belicht de nog bestaande takken. Elk hoofdstuk zet bovendien telkens een of meerdere markante figuren uit de stamboom in de schijnwerpers. Een groot aantal foto's geeft de inhoud ook vorm", licht Ward De Kempeneer toe.

Het boek kost 1.000 frank. Telefonisch bestellen kan bij secretaris Wim Baetens op het nummer 015/41.44.16.

G.V.A. 20/10/99

G.V.A. 23/10/99

Klooster Leliëndaal geeft niet al zijn geheimen prijs

Hombeek

Tom Lamberts

Aan de voet van de Zenneboorden, op de grens tussen Hombeek en Leest, is jarenlang gewerkt op een archeologische site. Zes jaar lang heeft de archeologische vereniging Oud Mechelen er opgravingen verricht om het dertiende-eeuwse klooster Leliëndaal bloot te leggen. Na vier jaar restauratiewerk is het resultaat van de opgravingen eindelijk te bewonderen in een tentoonstelling.

Tussen 30 oktober en 14 november komt het middeleeuwse Hombeek weer tot leven in cultuurhuis Leliëndaal. Bij de tentoonstelling hoort ook een

boek. Daarin maken de auteurs komaf met verkeerde interpretaties, mythen en historische fouten omtrent het legendarische norbertinessenklooster.

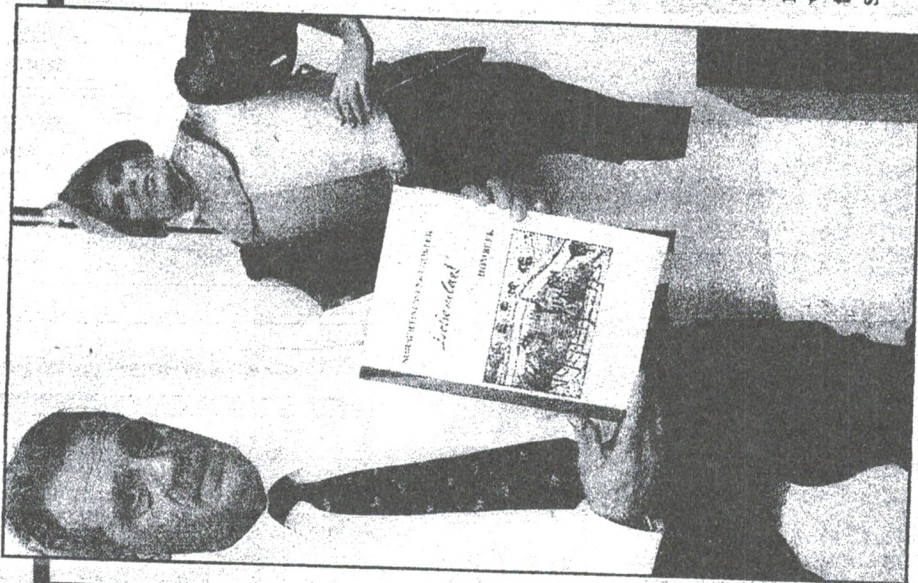
Bij de inwoners van Hombeek doen nog veel mythen de ronde over het klooster. "In werkelijkheid was het klooster een groot complex met veel zakelijke belangen", vertelt Jean Willems, die de tentoonstelling heeft opgezet.

"Het grondplan toont onder meer de restanten van een brouwerij, wind- en watermolens, schoenmakerij, ovens en zo veel meer. Het klooster was zelfs eigenaar van gronden tot in Grimbergen. Vanaf de 14de eeuw is het klooster meermaals geplunderd en in de 17de eeuw zijn de laatste res-

tanten van het klooster verdwenen", weet Jean Willems.

Toch blijft een groot deel van het Leliëndaalcomplex ook nu nog onontgonnen terrein. De kerk van Leliëndaal zit namelijk helemaal verborgen onder de Zenne, zodat de archeologen daar geen onderzoek hebben kunnen voeren.

Niettemin biedt de tentoonstelling een leerrijk en vaak verrassend portret van het leven in Leliëndaal. Je kan de tentoonstelling bezoeken van af 30 oktober tot 14 november, telkens van 14 tot 18u in het cultuurhuis Leliëndaal in Hombeek. Het begeleidende boek kost 600 frank. Na 14 november zijn de stukken nog een jaar te bezichtigen in het archeologisch museum in Mechelen.

Jean Willems toont het boek waarin hij het geheim van klooster Leliëndaal onttraft.

(Foto Dirk Vertommen)

Marcel Dillen leent naam aan documentatiecentrum

Sint-Katelijne-Waver

Kristophe Thijs

Het gemeentelijk documentatiecentrum van Sint-Katelijne-Waver draagt vanaf 15 oktober de naam van wijlen Marcel Dillen. Dat heeft het Katelijnschepencollege beslist als postuum eerbetoon aan een van de stichters en de voornaamste bezieler van het documentatiecentrum. Zijn dochter Maria Dillen en onderwijsschepen Hendrik Verstraeten onthullen vandaag vrijdag een gedenkplaat aan de vroegere lagere gemeenteschool 't Loerenboske.

"Het gemeentelijk documentatiecentrum bestaat ondertussen al ruim twaalf jaar. Alle geïnteresseerden kunnen daarvoor op één plaats in onze gemeente terecht om gegevens te bekomen rond de plaatselijke geschiedenis en folkore", vertelt Roland Versele, die instaat voor de dagelijkse leiding van

het documentatiecentrum.

"Aangezien ons centrum in de lokalen van een vroegere school is gehuisvest, hebben we van de gelegenheid gebruik gemaakt om er een schoolmuseum op te starten." Inmiddels zijn er ook twee personeelsleden aangeworven om de talrijke bezoekers te helpen en te woord te staan.

Daarnaast staan er tal van vrijwilligers paraat om bij te springen in het documentatiecentrum. "Dankzij de inspanningen van de vzw Erf & Heem en talrijke particuliere giften is het documentatiecentrum uitgegroeid tot een gewaardeerde bron voor genealogische opzoekingen", merkt Roland Versele op.

Zo telt de heemkundige bibliotheek inmiddels al zowat tweeduizend werken, waarin naast boeken over Katelijne ook de randgemeenten en vooral Mechelen aan bod komen. Genealogen kunnen er spitten in tienduizenden doods-

brieven en -prentjes. "Momenteel werken we ook aan een afdeling met boeken van Vlaamse auteurs, maar daarvoor is het nog even wachten", besluit Roland Versele.

Het gemeentelijk documentatiecentrum is elke dinsdag open op afspraak, woensdag kan je er van 13.30 tot 15.30u terecht en donderdag van 16.30 tot 19.30u. Voor inlichtingen kan je terecht op 015/55.34.35.

De Grote Oorlog in foto's en documenten

Juni 1914, alhoewel de zomer zich aankondigt, dreigen er donkere onweerswolken vanuit het oosten. Meerdere staten verenigen zich in grote allianties. België acht zich veilig in zijn neutraliteit.

Dan vallen de schoten in Sarajevo. De aanleiding voor het Oostenrijks-Duits verbond om naar de wapens te grijpen. Begin augustus eist de Duitse Keizer de doortocht voor zijn troepen door ons land op. Koning Albert I weigert. De "Grote Oorlog" is begonnen.

Aan de hand van honderden originele Belgische, Franse en Duitse aanplakbiljetten, tijdschriften, foto's en postkaarten wordt van 9 tot 13 november in de Parochiezaal te Epegem getracht een beeld te scheppen van deze periode. Speciale aandacht wordt besteed aan de twee uitvallen vanuit Antwerpen (augustus en september 1914) die tot in onze streek

werden uitgevochten. Tijdens

krijgt men een idee van het gewone leven zowel aan het front als van hen die in de bezette gebieden leefden. Dank zij goede contacten met het "Institut für Zeitungsfor-schung" uit Dortmund zijn we er in geslaagd een groot aantal originele en kostbare affiches en documenten te ontle-nen. Deze stukken worden voor het eerst in België ver-toond.

Ook moderne middelen zoals video, een diamontage en een CD-Rom over deze perio-de worden gebruikt.

Het geheel is een organisatie van Philatelia Epegem en van de Koninklijke Nationale Strijdersbond van de gemeente met steun van de Koninklijke Militaire School en N.V. Zeekanaal.

De toegang is gratis, meer informatie kunt u vernemen bij Rombaut-Mangin tel. 015/62.37.12. De tentoonstel-ling is elke dag geopend van 10 tot 20 uur.

Selleman ^{Elanne} 11/99

School wijk voor woningen

Eppegem

Juliaan Deleebeek

De oude gemeentelijke basisschool aan de Grimbergsesteenweg in Eppegem wordt in december gesloopt. Providentia bouwt op het terrein elf huuren en koopwoningen en zes huurappartementjes. Het oude gemeentehuis wacht op een koper die het mag renoveren met respect voor de architectuur.

De sociale huisvestingsmaatschappij Providentia heeft in Eppegem nog geen woningen gebouwd. Met het huisvestingsproject Rekelstraat komt daar verandering in.

"Wij zijn met dat project al enkele jaren bezig", zegt burgemeester Louis Van Roost. "Aanvankelijk wilde de gemeente zelf bouwen. We hebben daarvan afgezien en het ini-

tiatief aan Providentia gelaten. Uit een behoeftestudie voor Zemst blijkt dat er in Eppegem een tekort aan sociale koop- en huurwoningen is. Het project Rekelstraat kan een deel daarvan invullen."

Midden december zal een aannemer het schoolgebouw en enkele huizen op de hoek van de Kortestraat slopen. De school staat al drie jaar leeg nadat in de Waterleestweg een gloednieuw complex in gebruik genomen werd.

Een architectuurwedstrijd leverde heel wat bruikbare ideeën voor het huisvestingsproject. Volgens dat plan worden langs de Rekelstraat acht woningen gebouwd. Vier daarvan zijn huurwoningen, de vier andere koopwoningen. Langs de Kortestraat komen acht garages met berging.

Halfweg de vroegere speelplaats bouwt Providentia zes kleine huurappartementjes. Op de hoek van de Grimbergsesteenweg en de Kortestraat worden twee huizen gesloopt voor een woonblok met drie woon-eenheden. De restruimte wordt als een plein ingevuld en de

aansluiting met de Grimbergsesteenweg, de Kortestraat en de Rekelstraat wordt heringericht.

Koning Albert

Het oude gemeentehuis van Eppegem blijft behouden. De nabestemming van dat gebouw wordt aan het initiatief van de koper overgelaten. Maar er gelden wel voorwaarden. De ar-

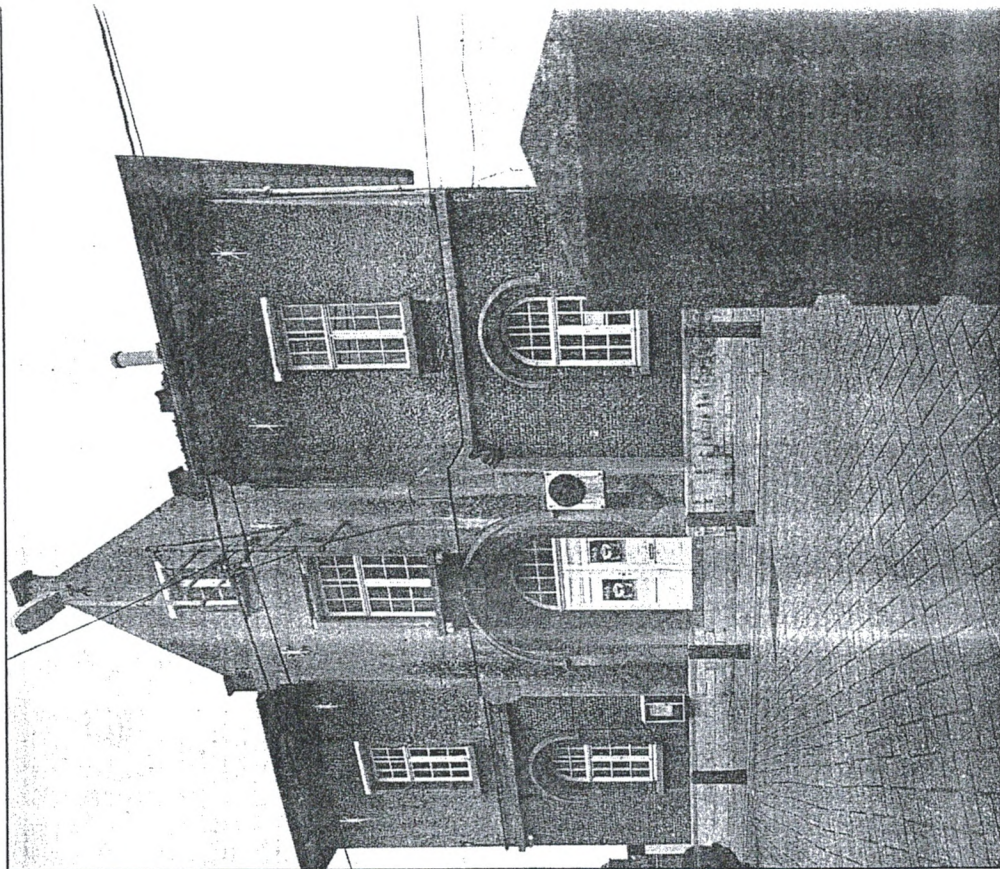
chitectuur moet bewaard blijven, evenals de herdenkingsplaat met de beeltenis van koning Albert I.

"Dit sociaal woonproject is geen exclusiviteit voor de Zemstenaars", zegt schepen Willy Jacobs.

"Providentia kan ook niet-Zemstenaars aanvaarden als huurder of koper. De directe

nabijheid van een bushalte, haltestation, de E19 en de winkel van het dorpscentrum maken de plaats uitermate geschikt voor de doelgroep."

Het project wordt toegelicht tijdens een infovergadering. Lereen is uitgenodigd op dinsdag 26 oktober om 20u in de raadzaal van het gemeentehuis van Zemst.

Zemst start herwaardering dorpskern met bouw van bib

Zemst

Juliaan Delebebeck

Zemst start binnenkort met de bouw van een nieuwe hoofdbibliotheek. De architect plaatst het project in een ruimer kader van reorganisatie en herwaardering van de dorpskern. De bouw van de bib opent op die manier perspectieven voor een nieuw dorpsplein aan de Schoolstraat. De ruimte tussen de oude gemeenteschool, de sporthal en de parking biedt daartoe mogelijkheden.

Hoofdbibliothecaris Anny De Broeck is erg tevreden met de omgeving van de nieuwe hoofdbib. "Momenteel zijn we ondergebracht in een aaneenschakeling van klaslokalen in de oude gemeenteschool. Het is daar moeilijk werken en de locatie beantwoordt niet meer aan de normen van het decreet. De inspectie heeft ons al gewaarschuwd."

De nieuwe bib komt op de scheiding van de huidige groene parking en de aanpalende private eigendommen. In de hoofdbib komt een polyvalent zaalje, een kelder waarin eventueel een speel-o-theek onderdak kan vinden en een bovenverdieping voor administratie en personeel. In het totaalconcept wordt ook de cafetaria van de sporthal herbouwd.

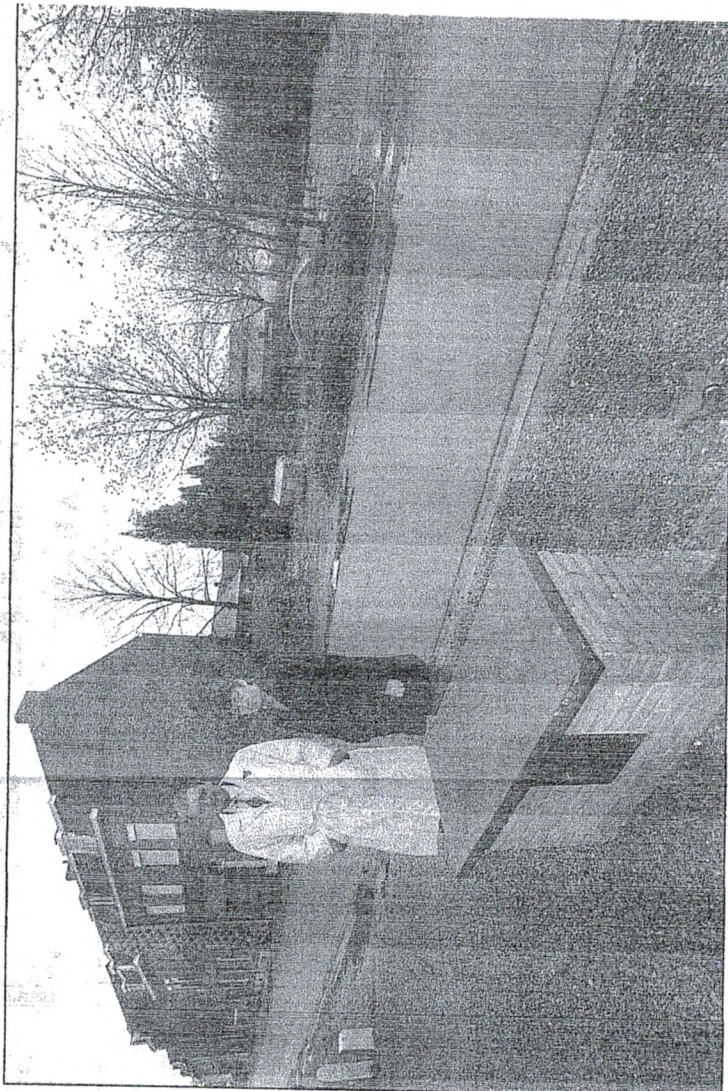
De bouw van de nieuwe bib kadert immers in de ruimere herwaardering van de dorpskern. En die herwaardering is

nodig in Zemst-Centrum. De omgeving van het gemeentehuis aan de Brusselsesteenweg is druk en lawaaiig, en niet echt een sfeervolle ontmoetingsplaats.

Architect Jef Van Oevelen ziet het gemeentehuis, de parochiekerk, de sporthal, de kinderopvang, de hoofdbib en mogelijk nog andere functionele gebouwen als één centrale ontmoetingsplaats voor de Zemstenaars.

Daarvoor zijn wel enkele ingrijpende veranderingen nodig. De toegangen naar het gemeentehuis moeten herzien worden en de huidige parking hertekend. Het smalle steegje van het gemeentehuis en de kerk naar het nieuwe dorpsplein aan de Schoolstraat behoudt zijn verbindingfunctie.

"Het oude schoolgebouw wordt herbouwd of gesloopt", zegt cultuurschepen Andre Vandermeiren. "De buiten-

Cultuurschepen Andre Vandermeiren en bibliothecaris Anny De Broeck staan op de plaats waar de nieuwe hoofdbib van Zemst moet verrijzen. (Foto Rudy De Moor)

schoolse kinderopvang kan een deel van de vrijgekomen plaats innemen. Op die manier moet een nieuw dorpsplein ontstaan voor de wekelijkse markt, de kermisattracties en de dorpsfeestiviteiten."

Vier woningen aan de Schoolstraat vallen binnen het toekomstplan. De gemeente heeft er al drie aangekocht en wil op het nodige groen zorgen voor de afwerking. Ook een

Jarige Leuvense Vaart heeft glas champagne al in de hand

Leuven

Philippe Hulhoven

De Leuvense Vaart bestaat volgend jaar 250 jaar, en dat moet uitbundig gevierd worden. De viering begint op 9 februari 2000 met een academische zitting en de opening van de tentoonstelling '250 jaar Leuvense Vaart'. Om achteraf een herinnering over te houden aan het feestjaar heeft de stad Leuven beslist om een monument te laten zetten aan de Vaartkom.

De eerste spadesteek voor het kanaal Leuven-Dijle is gegeven in 1750. Drie jaar later was het kanaal uitgegraven. 250 jaar later is de *Leuvense Vaart* nog steeds in gebruik. In het kader van de viering van het 250-jarig bestaan heeft het Leuvense stadsbestuur het stedelijk museum Vander Kelen-Mertens de opdracht gegeven een tentoonstelling te organiseren.

De tentoonstelling vindt plaats in het gasmuseum van Iverlek aan de Vaart, van 9 februari tot 27 augustus 2000. De tentoonstelling wordt opgebouwd rond een aantal thema's die een overzicht bieden van de vele facetten van de geschiedenis van het kanaal. Het is ook de bedoeling om een rondvaart op de Vaart te koppelen aan een bezoek aan de tentoonstelling.

Buiten de tentoonstelling zijn er nog tal van activiteiten om het feestjaar te vieren. Om een blijvende herinnering aan het feestjaar te hebben, heeft de stad beeldhouwer Willy Peeters uit Heverlee (Leuven) de opdracht gegeven om een beeld te ontwerpen. Hij heeft samen met Renilde D'haese een monument gemaakt. Het monument bestaat uit zes voetstukken met daarop telkens een gravende figuur in brons.

Tussen de voetstukken vloeit water over een aantal niveaoverschillen uit arduinsteen naar de Vaart. Het monument zal neergezet worden aan de Leuvense Vaartkom. Voor de realisatie van de beelden heeft de stad Leuven 1,5 miljoen uitgetrokken. NV Zeekanaal dekt de rest van de kosten.

Beeldhouwer Willy Peeters toont een schaalmodel van het monument dat moet herinneren aan de rijke geschiedenis van de Leuvense Vaart.

(Foto Dirk Vertommen)

66/11/ET
A.V.S
S

Rik Van Roost is op 79-jarige leeftijd overleden.
(Foto Fons Jacobs)

Rik Van Roost is overleden

Hofstade

Fons Jacobs
B.V.N. 7/11/99

De Zemstse deelgemeente Hofstade rouwt om het overlijden van Rik Van Roost. Die is vorige maand 79 jaar geworden is. De overledene is de vader van de Zemstse burgemeester Louis Van Roost. Hij gaat de geschiedenis in als een bijzonder sociaal bewogen man die zich vooral tussen de gewone mens verdienstelijk heeft gemaakt. Liever dan zijn energie te verspillen aan hoge *stadhuiswoorden* stak Rik Van Roost de handen uit de mouwen op de momenten dat dat nodig was.

In zijn boerderij aan de Hofgrachtlaan vonden de voorbije jaren tientallen organisaties en verenigingen een gastvrij onderkomen voor het organiseren van hun manifestaties. Rik Van Roost was lid van haast alle plaatselijke verenigingen. Bijzonder prat ging hij op zijn taak als vaandrig van de koninklijke harmonie De Ware Vrienden.

Hij was bestuurslid van de Zemstse CVP en ondervoorzitter-stichter van de CVP-afdeling van Hofstade. Hij was ere-ondervoorzitter van de Landelijke Gilde van Hofstade. Rik Van Roost zat ook gedurende een legislatuur in de Zemstse gemeenteraad.

In zijn beroepsloopbaan combineerde hij tot voor twintig jaar een beperkte landbouwactiviteit met het werk bij de inmiddels verdwenen brouwerij Lamot in Mechelen. Op dezelfde dag dat hij in 1967 aan de slag kon in het *bommenkot* Metallurgie aan de Vaartdijk in Mechelen, explodeerde het bedrijf.

Rik Van Roost hield de *bommen* definitief voor bekeken en koos resoluut voor het brouwerijgebeuren. Hij ging daarbij de Bourgondische nevenactiviteiten waarin zijn werkgever een hand had, nooit uit de weg.

Rik Van Roost laat een weduwe, drie kinderen, een schare klein- en achterkinderen en vele vrienden na. Zij doen hem volgende zaterdag 11 december uitgeleide na een eucharistieviering om 10u in de parochiekerk.

Heemkring moet weg uit Schranshoeve

Zemst

Juliaan Detebeek

De Zemstse heemkring De Semse moet eind maart 2000 oprassen uit de Schranshoeve in Epegem (Zemst). Dan verhuist de heemkring wellicht naar een deel van de oude gemeenteschool in Zemst-Centrum.

De gemeenteraad heeft een concessieovereenkomst afgesloten met een uilbater voor de cafetaria van de Schranshoeve. Die vindt de caféruimte te klein, vooral als trefpunt voor de vele wandelaars, wielertoe-

risten of andere fietsers die in de hoeve verzamelen. Daarom wordt gedacht om de aanpalende tentoonstellingsruimte van de heemkring in de cafetaria te integreren. De Semse onderzoekt nu de mogelijkheden voor een nieuwe locatie. Bij de denkplantes horen onder meer het spoorwegstation en het oude gemeentehuis van Epegem, de oude school, een werkmanswoning in Zemst-Centrum en de pastorie van Epegem.

"Natuurlijk zijn we sentimenteel gebonden aan de Schranshoeve, maar functioneel geniet vooral een deel van de school in Zemst-Centrum de voorkeur", zegt Roger De

Broeck van heemkring De Semse. "De locatie lijkt ons geschikt omdat ze centraal ligt en een onderdeel kan worden van het nieuwe dorpsplein in Zemst. De hoofdbib, de sporthal en het gemeentehuis als burens leveren een pak ontmoetingskansen met het publiek. We zouden er onze naslagwerken en het documentatiecentrum in onderbrengen. We willen ook een heemkundig museum opstarten met een permanente tentoonstelling. We denken daarbij aan archieven, kostuums, vlaggen en andere attributen van oude verenigingen die ophielden te bestaan of die ze in bewaring willen geven."

G.V.A. 20/12/99

Toeristische dienst moet op vrijwilligers draaien

Zemst

Juliaan Deleebeeck

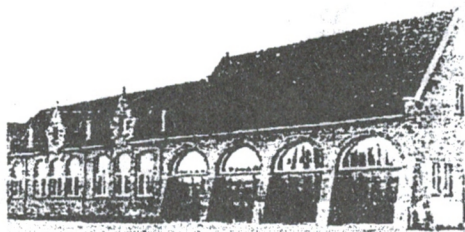
Met een deel van de gelden uit het Sociaal Impulsfonds (SIF) wil de gemeente een toeristische dienst oprichten. Die moet nog voor het einde van 2000 operationeel zijn. De dienst rekt hoofdzakelijk op geïnteresseerde vrijwilligers.

Eén van de prioriteiten in het sociaal beleidsplan van de gemeente is het oprichten van een VVV-toerisme (Vereniging voor Vreemdelingenverkeer). "Wij zijn bezig met de voorbereidingen en het uitschrijven van de statuten van de dienst", zegt schepen

Bob Van Steenberghe.

"Gezien het beperkte budget willen we vooral vrijwilligers warm maken om het initiatief te ondersteunen. Wij weten dat verschillende verenigingen zelf activiteiten organiseren rond historisch en landschappelijk Zemst. Wij willen onze toeristische troeven uitbreiden en kenbaar maken bij een breder publiek. Voor de uitbouw van het 'zachte toerisme' willen we een aantal structuren opzetten", vertelt Bob Van Steenberghe.

Concreet denkt de gemeente aan het ondersteunen van initiatieven in samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant.

d' Oude School Damstraat 49 1982 Zerst

D'OUDE SCHOOL IS ER VOOR IEDEREEN

**VERENIGINGEN, BEDRIJVEN, PRIVÉ-PERSONEN KUNNEN
D'OUDE SCHOOL HUREN VOOR CULTURELE ACTIVITEITEN :**

**CONCERTEN
TENTOONSTELLINGEN
VOORDRACHTEN
TONEEL**

**TEERFEESTEN
PERSONEELSFEESTEN
SEMINARIES
PROMOTIEDAGEN**

**FAMILIEFEESTEN
HUWELIJKEN
RECEPTIES**

VOOR ALLE INLICHTINGEN:

**BESCHIKBARE DATA
VERHURINGSPRIJZEN
MODALITEITEN**

KAN U TERECHT:

**MARC MERTENS
KETELVELDWEG 5
1982 WEERDE**

TEL EN FAX: 015/61 59 44

Land- en Tuinbouwmachines

Geerdegemstraat 54
2800 Mechelen
Tel. 015 - 41 20 92
Fax 015 - 43 03 38

supermarkten
inter
BATTARD

De goudsbloem
Natuur en
Dieetvoedingssalon

Lut

Open: dinsdag tot zaterdag
09.00 - 12.30 u.
14.00 - 18.30 u.
Gesloten : zondag en maandag
Bestelling aan huis
vanaf 1000 fr.

Armstraat 26 - 1980 Zemst
Tel./Fax.: 015/62 07 67

Uit sympathie
Eppegem

teach & type

Bieststraat 286 - 3191 Hever-Schiplaken
Tel.: 015/61 75 50 - Fax.: 015/61 71 16

Computeropleidingen

U kent niets van computers, of u wil uw kennis verbeteren? Teach & Typo biedt voor elk wat wils en dit vlak in uw buurt.

INSTAPCURSUS voor beginners, met Windows 98 en Works
MICROSOFT WORD de tekstverwerker met onnoemelijke mogelijkheden
MICROSOFT EXCEL het rekenblad met de verfijnde opmaak
MICROSOFT ACCES de database die het onmogelijke waar maakt
NIEUW! INTERNET de cursus met een wereldwijd karakter

Bezoek onze website [HTTP://WWW.teach-type.be](http://WWW.teach-type.be)

Het bestuur en de leden van de heemkring "De Semse" v.z.w. danken

de adverteerders voor hun bijdrage tot de realisatie van

de heemkundige doelstellingen.

VILLA LAURETINE

Bloemdecoraties van Laura Van den Bryaene

Molenbeldebaan 105 - 3191 Schiplaken - Tel. (015) 61 02 36

015 61 75 50 - 015 61 71 16

Maandag, dinsdag en woensdag op afspraak.
Donderdag, vrijdag en zaterdag van 9u tot 18u30.
Zondag van 9u tot 13u.

ultraviolet bloemen & co

Tervuursesteenweg 149 - 1820 Perk

Tel. & Fax (02) 751 34 00

't Hofke Eddy en Marina

Algemene voeding - Delikatessen - Groenten - Fruit

Tervuursesteenweg 294 1981 Hofstade
Tel.: 015-61 16 07 Open op zon- en feestdagen

Heidekrant
VERHAEGHE - STEPHANE

Tervuursesteenweg 260 1981 Hofstade
Tel. 015-61 53 78 - BTW BE 779-069-958 - B.R. 113-1451102-34

Bloemenzaak
"BITTERZOET"

Tervuursesteenweg 262
1981 Hofstade-Zemst
Tel.: 015-61 22 24

Openingsuren:
van maan- tot zaterdag 10 tot 19 u.
zondag van 10 tot 13 u.
dinsdag gesloten

KREDIETBANK

KREDIETBANK

Kantoor Hofstade (Mechelen)

Tel.: (015) 62 77 90
Fax.: (015) 62 77 99

Uit sympathie
Hofstade

HAARMODE

maand gesloten
dinsdag : 9 u. - 15.30 u.
woensdag : 9 u. - 18 u.
donderdag : 9 u. - 19 u.
vrijdag : 9 u. - 19 u.
zaterdag : 7 u. - 16 u.

Patris

voor "haar - voor "hem"

Bonenkruidstraat 1 - 1982 Elewijt - Tel.: 015/ 62 03 46

G. DUBOIS en C^o.
B.V.B.A. - Verzekeringen

Voetbalstraat 8

1981 Hofstade

Robijn

Beeenhouwerij
Traiteur
Delicatessen

Dynastiestraat 78

1982 Elewijt

Centrale verwarming

JEAN PIERRE SENTE

Tel. 015/ 61 00 26

Steppeke 25

1981 Hofstade

MERCERIEZAAK

KNOOPJE

Alle naaibehoeften - Verstel - Naaiwerk
Dinsdag tot vrijdag open van 8.30 tot 12.30 en 13.30 tot 18.30
Zaterdag tot 18.00. Maandag gesloten.

Dynastiestraat 70 - 1982 Elewijt - Tel.: 015/ 61 45 01

Haarkapper

Guido en Agnes Heeman-Sels

Tel.: 015/ 61 25 62
Tervurensteenweg 242

1981 Hofstade

Boekhandel ROGER

Dag- en weekbladen

Lotto

Foto's

Vekestraat 7 - 1982 Elewijt - Tel.: 015/ 61 45 40

Willy Raffo
Commerciële medewerker

CERA Bank Hofstade
Tervuursesteenweg 313 - 1981 Hofstade
Tel.: 015/ 61 24 67 - Fax.: 015/ 62 03 74
CERA Bank Elewijt
Tervuursesteenweg 609 - 1982 Elewijt
Tel.: 015/ 61 26 07

IVECO

Garage VERSTRAETEN
Brusselsesteenweg 185 - 1980 Eppegem-Zemst
Tel.: 015/ 61 28 61 - 61 11 04 - Fax.: 015/ 61 60 16

Tankstation Shell Brusselsesteenweg 197
Tankerl 24/24 uur
SMEERMIDDELEN

Kerckhoffs Benny - Burgos Danielle - Eli en Loni
Tervurensteenweg 49 - 1981 Hofstade
Tel.: 015/ 41 41 29

SLAGERIJ BENNY
Rustdag: maandag

Uit sympathie
Hofstade

't Zonneke
Bloemen - Planten - Geschenken

Brusselsesteenweg 450
1980 Eppegem
Tel.: 015/ 61 79 52

Dinsdag - Vrijdag:	van 9 tot 19 uur
Zaterdag:	van 9 tot 18 uur
Zondag:	van 9 tot 13 uur
Maandag gesloten	

Bakkerij

Van Eeckhout

Hofstade - Tel.: 015/ 61 12 19

Tervurensteenweg 5 - Tel.: 015/41 23 81 - Hofstade
Stw. op Battel 82 - Tel.: 015/ 26 11 98 - Mechelen
Gemeenteplein 24 - Tel.: 015/ 51 25 34 - Rijenam

Woensdag gesloten

Garage Dierickx bvba

Tervuursesteenweg 58
Hofstade-Zemst

**zibro
kamin**
verplaatsbare kachels

Tel.: 015/ 41 90 97

Fietsenhandel

Tervuursesteenweg 58
1981 Hofstade
Tel.: 015/ 41 90 97

Benzinestation
"DE RON"

Q8

Tervuursesteenweg 477 - 1982 Zemst-Elewijt
Tel.: 015/ 61 13 87

VERZEKERINGEN
Erik VAN NOTEN

ELEWIJT
ABB ABB
verzekeringen

Tel.: 015/ 62 06 08 - 015/ 61 37 76

RESTAURANT - PIZZERIA

Barino

Tel.: 015/ 61 58 75
Tervuursesteenweg 694 - 1982 Zemst-Elewijt

Spinoy - Tombeur
Tervuursesteenweg 170
1981 Hofstade
Tel.: 015/ 61 16 88

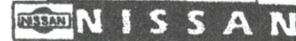
Generale Bank

Mijn Kracht

Garage Roekens

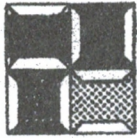
Garage - Carrosserie

Concessiehouder

Eppegemsestwg 28 - 1982 Elewijt - Tel.: 015/ 61 13 88

HOBBYPATCH

MERCRIS - HANDWERK
TERVUURSESTEENWEG 328
1981 HOFSTADE - ZEMST

Uit sympathie
Eppegem

Ronald Blanchaert
katoordirecteur

Bank Brussel Lambert n.v.
Kantoor Elewijt
Tervuursesteenweg 740 - 1982 Elewijt
Tel.: 015/ 61 61 91 - Fax.: 015/ 62 62 70

Gemeentekrediet
GROEP DEXIA

Michel DE ROVER
Zaakvoerder

GK Mochelen - Zemst Burg. CVBA
Tervuursesteenweg 270 - 1981 Hofstade (Bt)
Tel.: 015/ 62 71 10 - Fax.: 015/ 62 71 19

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRENTKAS
H.R.B. 437.530 - B.T.W. 248.196.076

Agentschap Hofstade (Bt)
Tervuursesteenweg 292 - 1981 Hofstade
Tel.: 015/ 61 04 11 - Fax.: 015/ 61 75 28
Openingsuren:
maandag tot donderdag: van 9 u. tot 12 u.30
en van 13 u.30 tot 16 u.
vrijdag: van 9 u. tot 12.30 en van 13 u.30 tot 16 u.
zaterdag: van 9 u. tot 12 u.

Drankencentrale

LOUIS NIJS

Graaf Cornetstraat 24 - 1981 Zemst (Hofstade)

Tel. 015/61 11 40 - Fax. 015/ 61 79 54

H.R.Brussel 100.448 - BTW BE 578.010.429 - GB 230-0167133-22

't Hofke van Heden (H.v.H.)

Tervurensteenweg 145
1981 HOFSTADE
Tel.: 015/62 09 09
(Maandag en dinsdag gesloten)

Pascal Vandereviere

zaakvoerder

HONDA

Vandereviere b.v.b.a.
Tervuursesteenweg 192-206
1981 HOFSTADE
Tel. 01561 13 23 - Fax 01561 07 34 - Btw. 423.647.795

Openingsuren:

Werkplaats:
Ma.-Vr.: 08 u. - 12 u.
13 u. - 18 u.
Zat. 09 u. - 12 u.

Toonzaal:
Ma.-Vr.: 08 u. - 12 u.
13 u. - 18 u.
Zat.: 09 u. - 12 u.
14 u. - 16 u.

CHAM b.v.b.a.

Zemstsesteenweg 170
1981 HOFSTADE (Brab.)
Tel. 015/61 34 84
Fax. 015/61 78 99
B.T.W. 403.628.876

SPECIALITEIT VAN:
FIJNE VLEESWAREN
KONSERVEN
KNORR SOEPEN EN SAUSEN

BEVOEGD VOOR:
BEENHOUWERS - HORECAGEDRIJVEN
INSTITUTEN - KANTINES - FRITUREN

Open van maandag tot vrijdag van 8.30 u. tot 18.00 u.
zaterdag van 9.00 u. tot 12.00 u. - Zondag gesloten

Kantoor - JSD HEYLEN

Verzekeringen - Bank

ippa

Tervuursesteenweg 257 - 1981 Hofstade-Zemst
Tel.: 015/ 61 66 98 - Fax.: 015/ 61 71 36

Kantooruren: Maandag tot Vrijdag: 9 tot 12.30 - 17 tot 18.30 - Zaterdag: 9 tot 12.30

DE TIJD VAN TOEN OPNIEUW IN BEELD:

In de lente van 2000 verschijnt het unieke boek

LINTER

Een wandeling door
de twintigste eeuw

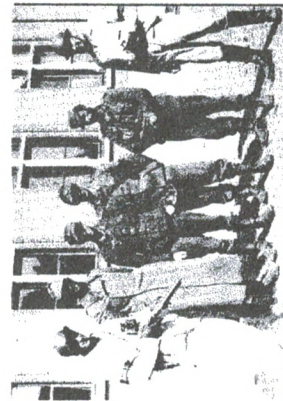

Samengesteld door de Werkgroep Heemkunde van de Linterse culturele Raad.

Auteurs:
Boyen Paul, Cloots René, Cluckers Marie-Rose, Demonville Guy, Bogaert Jeannine,
Lading Eddy, Lux Jos, Mathues André, Van Geyl Johan, Willems Rik.

In de lente van 2000 verschijnt een uniek kijkboek over de
fusiegemeenten Beernem, Oedelem en Sint-Joris!

Beernem Oedelem Sint-Joris

leven, arbeid en ontspanning
in het Beernem, Oedelem en
Sint-Joris van toen.

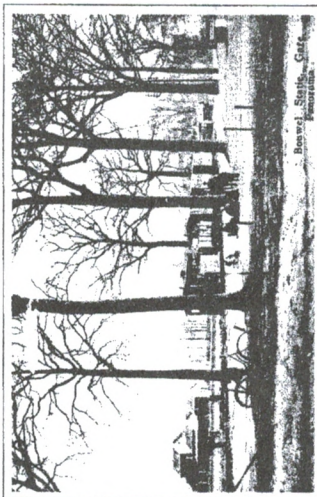
Een realisatie van de Heemkring "Bos en Beverveld" vzw
Auteur: Edelhart MATTHIJS

IN HET NAJAAR VAN 1999 VERSCHIJNT ER EEN UNIEK EN
ONVERGETLIJK KLUK- EN LEESBOEK. EEN TERUGBLIK
OP HONDERD JAAR DORPSLEVEN!

BOUWEL

IN DE VOORBIJE 100 JAAR

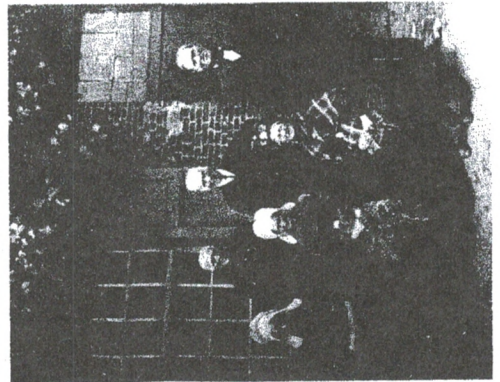
Samengesteld door
FRANCIS DRIJBOOMS

ER IS EEN UNIEK BOEK IN VOORBEREIDING
OVER UW GEMEENTE!

SPOREN UIT HET VERLEDEN VAN WUUSTWEZEL.

Samengesteld door
John Cuyvers.

- Vraag gratis onze fondslijst met nog beschikbare titels!

Het Streekboek bvba, Vrasenestraat 109, 9100 Nieuwkerken-Waas
Tel. 03/777.75.58 Fax 03/766.44.82

reeds verschenen... **Publicaties van de Heemkring "De Semse"**

**De Semse kroniek – 10 jaargangen (klein formaat)
Oktober 1985 tot december 1995 - losse nummers = 50 bef.**

**De Semse kroniek – 11de – 12de – 13de – 14de – 15de jaargang
Losse nummers = 100 bef – 4 ingebonden nummers = 500 bef.**

Nieuwsbrief 1ste – 2de jaargang = 100 bef voor de 12 maanden.

- 1986 Herinneringen 1914/1918 150 bef
 - 1987 De School 150 bef
- 1988 Gallo-Romeinse Vicus (klein formaat) 50 bef
- 1989 De natuur en de jacht (klein formaat) 50 bef
- 1989 Trézignies en de "Groote Oorlog" (klein formaat) 50 bef
- 1990 Fanfares en harmonies (klein formaat) 50 bef
 - 1990 Levenskrans 150 bef
 - 1990 Zemst-Kastelendorp 150 bef
- 1991 Domein Schroëters Hofstade (klein formaat) 50 bef
 - 1992 "Den Ijzerenweg" 150 bef
 - 1993 Schuttersgilden 150 bef
 - 1994 Volksdevotie in Groot-Zemst 150 bef
 - 1995 Oud en Nieuw, vroeger en nu (2 delen)
1.500 bef (kleur 4.500)
 - 1995 Klappers Weerde
- Huwelijken (1767/1913)-Overlijden(1758/1913) 250bef
- Doopsels Weerde (1797/1913) 300 bef
 - 1995 Bruggen 150 bef
 - 1995 Winterfeesten 150 bef
- 1996 Landbouw, boerderijen en hun bewoners(6 delen) 4.500 bef
- Elewijt-Eppegem-Hofstade-Weerde-Laar-Zemst (kleur) 8.600 bef
 - 1996 Van vreemde dood naar wrede/vrede dood 150 bef
- 1996 Tussen moment en monument voor de Eeuwigheid... 350 bef
 - 1997 Hoe men dank zij "*Ome Adolf*" op kosten... 150 bef
 - 1997 "Arbeid" 50 bef
 - 1998 Dialectenwoordenboek van Groot-Zemst
"*Het Laatste Woord?*" 995 bef
- 1998 Een korte tocht door de geschiedenis, 200 jaar na
Maria-Theresia en De Boerenkrijg 150 bef
- 1999 Water in al zijn aspecten te Groot-Zemst 250 bef

**Al deze tijdschriften zijn te verkrijgen mits storting op het rekeningnummer:
001-2183660-72 – Heemkring "de Semse"
Portkosten volgens gewicht.**

